

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKULLARIN KURUM DENETİM RAPORLARINA
GÖRE MEVCUT DURUMLARI: AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEYFETTİN ÖZAN

PROF. DR. AYBALA ÇAYIR

AKSARAY- 2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKULLARIN KURUM DENETİM RAPORLARINA
GÖRE MEVCUT DURUMLARI: AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEYFETTİN ÖZAN

DANIŞMAN : PROF. DR. AYBALA ÇAYIR

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. EMİNE BALCI

JÜRİ ÜYESİ : DR. ÖĞR. ÜYESİ BELMA TÜRKER BİBER

AKSARAY-2025

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Seyfettin

Soyadı : Özan

Bölümü : Temel Eğitim Anabilim Dalı- Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

İmza :

Teslim Tarihi : 03/10/2025

TEZİN

Türkçe Adı : İlkokulların Kurum Denetim Raporlarına Göre Mevcut Durumları: Aksaray İli Örneği

İngilizce Adı : Current Situation Of Primary Schools According To Institutional Inspection Reports: Aksaray Province Example

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Seyfettin ÖZAN

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Seyfettin ÖZAN tarafından hazırlanan “İlkokulların Kurum Denetim Raporlarına Göre Mevcut Durumları: Aksaray İli Örneği” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: Prof. Dr. Aybala ÇAYIR (Temel Eğitim Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: Doç. Dr. Emine BALCI (Temel Eğitim Anabilim Dalı, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Belma TÜRKER BİBER (Temel Eğitim Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi: 12/09/2025

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR

Bu tezin planlanmasından tamamlanmasına kadar geçen her aşamada engin bilgi ve tecrübesiyle bana ışık tutan, sabırla yol gösteren ve en zor anlarda bile desteğini esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Aybala Çayır'a,

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini bir an olsun esirgemeyen, benim için her türlü fedakarlığı göze alan sevgili annem Fazilet Özhan'a ve hayatı boyunca yılmadan çalışarak bizleri büyüten babam Efrayim Özhan'a,

Bu meşakkatli süreçte tez çalışmalarımın ilk okuyucusu ve her zaman en büyük destekçim olan yol arkadaşım, sevgili eşim Nebahat Özhan hanımefendiye,

Varlığıyla hayatıma neşe katan ve en büyük enerji kaynağım olan ve tüm yorgunluğumu unutturan biricik kızım Elif Özhan'a,

Minnet ve şükran hisleriyle teşekkür ederim. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük pay sahibi onlardır.

Saygılarımla ...

Seyfettin ÖZAN

ÖZET

Bu araştırma, Aksaray ilindeki 28 resmi ilkokulun eğitim müfettişleri tarafından hazırlanan denetim raporlarının analizi yoluyla mevcut durumlarını incelemektedir. Araştırmanın amacı, söz konusu ilkokulların fiziki altyapı, öğrenci mevcudu ve kaynaştırma eğitimi durumu, okullardaki öğretmenlerin mesleki profilleri, öğrencilerin devamsızlık ve sınıf tekrarı durumları, sosyal etkinlik ve toplum hizmeti uygulama durumları ile iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve afet hazırlık düzeylerine ilişkin genel bir tabloyu ortaya koymaktır. Araştırmada, Aksaray ilindeki 28 resmi ilkokulun eğitim müfettişlerince hazırlanmış denetim raporları, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular, okulların fiziki altyapı açısından dersliklerin temizlik ve düzeni konusunda olumlu bir durumda olduğunu, bilgisayar ve internet erişimi gibi temel teknolojik donanımların büyük ölçüde sağlandığını ve okulların çoğunun bahçelerinde spor alanlarının yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, engelli erişimi noktasında okulların yaklaşık üçte birinde standartlara uygun erişilebilirlik sağlanamadığı görülmüştür. Öğretmenlerin çok büyük bir bölümünün başarı belgesine sahip olduğu ve incelenen okulların hiçbirinde aday öğretmen bulunmadığı; öğrencilerin devam durumları incelendiğinde ise yirmi (20) gün ve üzeri devamsızlık yapan öğrenci oranının okulların çoğunda düşük olduğu, sınıf tekrarının ise nadir rastlanan bir durum olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, Aksaray ilindeki ilkokulların genel derslik koşulları, temel teknolojik altyapı, öğretmen profilleri ve öğrencilerin genel devamlılığı gibi alanlarda olumlu bir tablo çizdiği görülmüştür. Ancak, engelli erişilebilirliği, sosyal etkinliklerin çeşitliliği ve yaygınlığı ile kapsamlı iş sağlığı ve güvenliği ve afet hazırlık önlemlerinin alınması konularında birtakım eksikliklerin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışma, ilkokulların denetimlerinde tespiti yapılan alanlardaki iyileştirme çalışmalarına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler : Eğitim müfettişleri, Eğitim denetimi, Teftiş süreci

Bilim Kodu : 10215

Sayfa Adedi : 107

Yazar : Seyfettin ÖZAN

Danışman : Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

ABSTRACT

This research examines the current situation of 28 public primary schools in the province of Aksaray through the analysis of inspection reports prepared by educational inspectors. The purpose of the study is to present a general overview of these primary schools concerning their physical infrastructure, student population and inclusive education status, the professional profiles of their teachers, student absenteeism and grade repetition rates, the implementation of social activities and community service, and their levels of occupational health and safety (OHS) and disaster preparedness. In this study, the inspection reports prepared by educational inspectors for 28 public primary schools in Aksaray were analyzed using the document analysis method. The findings revealed that, in terms of physical infrastructure, the schools are in a positive condition regarding the cleanliness and orderliness of classrooms, basic technological equipment such as computers and internet access is largely provided, and most schools have sports areas in their yards. However, it was observed that approximately one-third of the schools do not provide accessibility in compliance with standards for individuals with disabilities. It was determined that a vast majority of teachers hold certificates of achievement and there are no candidate (probationary) teachers in the schools examined. Regarding student attendance, the rate of students with 20 or more days of absenteeism was found to be low in most schools, and grade repetition was a rare occurrence. As a result of the research, it was concluded that the primary schools in Aksaray province present a positive picture in areas such as general classroom conditions, basic technological infrastructure, teacher profiles, and overall student attendance. Nevertheless, shortcomings were identified in the areas of accessibility for individuals with disabilities, the diversity and prevalence of social activities, and the implementation of comprehensive occupational health and safety and disaster preparedness measures. This study aims to contribute to improvement efforts in the areas identified during the inspections of these primary schools.

Keywords : Education inspectors, Supervision of education, Inspection management

Science Code : 10215

Page Number : 107

Author : Seyfettin ÖZAN

Advisor : Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Kurum Kavramı ve Tanımı	6
2.2. Kurum Denetimi	7
2.3. Kurum Denetiminin Amacı.....	8
2.4. Kurum Denetiminin Önemi ve Kapsamı	10
2.5. Kurum Denetiminin Fonksiyonu	11
2.6. Eğitimde Denetimin Tarihçesi	12
2.6.1. Cumhuriyetten Önce Denetimin Tarihçesi	12
2.6.2. Cumhuriyetten Sonra Denetimin Tarihçesi	14
2.7. Eğitim Kurumlarının Özellikleri ve Fonksiyonları	20

2.7.1. Eğitim Kurumlarının Özellikleri	20
2.7.2. Eğitim Kurumlarının Fonksiyonları	21
2.8. Kurum Denetiminin Yasal Dayanağı	22
2.9. Eğitim Müfettişlerinin Görev Alanları	23
2.10. Rehberlik ve Denetim İlkeleri	25
2.11. Eğitim Kurumlarında Denetim Çeşitleri	25
2.12. Denetim Yaklaşımları	28
2.12.1. Bilimsel Denetim	29
2.12.2. Sanatsal Denetim	30
2.12.3. Öğretimsel Denetim	30
2.12.4. Klinik Denetim	30
2.12.5. Gelişimsel Denetim	31
2.12.6. Farklılaştırılmış Denetim	31
2.13. Kurumların Rehberlik ve Teftişinde Dikkat Edilecek Hususlar	33
2.14. Kurum Teftişinde İncelenen Durumlar	33
2.14.1. Eğitim-Öğretim Ortamları	35
2.14.1.1. Fiziki Durum	35
2.14.1.2. Güvenlik Önlemleri	36
2.14.2. Eğitim Öğretim Faaliyetleri	37
2.14.2.1.4. Geliştirme	40
2.14.2.2. Eğitim Etkinlikleri	40
2.14.2.3. Eğitim Öğretim Faaliyetlerinin Sonuçları	44
2.14.3. Yönetim Faaliyetleri	45
2.14.3.1. İnsan Kaynakları İş ve İşlemleri	46
2.14.3.2. Araştırma ve Planlama	47
2.14.3.3. Örgütlenme	47
2.14.3.4. Öğrenci İşleri	48
2.14.3.5. Okul Servis Araçları	48
2.14.3.6. Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim	49
2.14.3.7. Denetim, İzleme ve Değerlendirme	49
2.14.3.8. İletişim ve Yönetişim	50
2.14.3.9. Bilişim Sistemleri	50
2.14.3.10. Yönetim Faaliyetlerinin Sonuçları	51

2.14.4. Mali İş ve İşlemler.....	51
2.14.4.1. Mali Kaynakların Kullanımı	52
2.14.4.2. Okul-Aile Birliği	53
2.14.4.3. Sigortalı Çalıştırılan Personel ile ilgili İşlemler.....	53
2.14.4.4. Taşınır Mal İşlemleri.....	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	55
3.1. Okulların Fiziki Altyapı Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	55
3.2. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar ..	56
3.3. Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Çalışmaları ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	57
3.4. İş Sağlığı Güvenliği ve Afet Hazırlık Düzeyi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	58
3.5. Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar .	60
3.6. Kurum Denetimleriyle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	65
YÖNTEM.....	65
4.1 Araştırmanın Modeli ve Süreci	65
4.2. Çalışma Grubu	66
4.3. Veri Toplama Araçları	66
4.4. Veri Analizi.....	67
4.4.1. Temaların Belirlenmesi	67
4.4.2. Verilerin Düzenlenmesi ve Detaylı Okunması/Kodlanması	68
4.4.3. Bulguların Düzenlenmesi ve Yorumlanması.....	68
4.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik	69
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	70
BULGULAR VE YORUMLAR	70
5.1. Okulların Fiziki Altyapı Durumu Analizi.....	70
5.1.1. Sınıf (Şube) Sayıları ve Dağılımı:	73
5.1.2. Bahçe Spor Alanlarının Mevcudiyeti:	73
5.1.3. Engelli Erişimi Durumu:	73
5.1.4. Dersliklerin Genel Fiziki Durumu:.....	74
5.1.5. Teknolojik Donanım Kapasiteleri:	74
5.2. Okulların Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi Durum Analizi	74
5.2.1. Toplam Öğrenci Sayısı Dağılımı.....	76

5.2.2. Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları.....	77
5.2.3. Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okullarda Destek Eğitim Hizmetlerinin Verilmesi Durumu.....	77
5.2.4. Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları:	77
5.3. Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profillerinin Analizi.....	78
5.3.1. Okullardaki Toplam Öğretmen Sayısı:.....	79
5.3.2. Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı:	80
5.3.3. Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı:	80
5.3.4. Aday Öğretmen Durumu:	81
5.4. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu Analizi.....	81
5.4.1. Yirmi (20) Gün ve Üzeri Süreyle Devamsızlık Durumu:	82
5.4.2. Sınıf Tekrarı Durumu:	82
5.5. Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulama Durumu Analizi.....	83
5.5.1. Öğrenci Kulübü Sayıları:.....	84
5.5.2. Toplum Hizmeti Etkinliklerinin Durumu:.....	84
5.5.3. Sosyal Etkinlik Sayısı (Toplum Hizmeti Hariç):.....	85
5.5.4. Belirli Gün ve Hafta Etkinliklerinin Yapılma Durumu:	85
5.6. Okulların İş Sağlığı ve Güvenliği ile Afet Hazırlık Düzeyinin Analizi.....	85
5.6.1. Yangın Söndürme ile İlgili Önlemlerin Alınma Durumu.....	87
5.6.2. Deprem Teknik Raporu	87
5.6.3. Afet Acil Tatbikatlarının Gerçekleştirilme Durumu	87
5.6.4. Acil Kaçış İçin Hazırlık Durumu	87
5.6.5. İlk Yardım Dolabı.....	88
5.6.6. Eşya Sabitleme Durumu	88
ALTINCI BÖLÜM	89
TARTIŞMA VE SONUÇ	89
6.1. Sonuç.....	89
6.2. Tartışma	91
6.3. Öneriler	94
KAYNAKÇA	96
EKLER.....	105
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	107

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerleri	69
Tablo 2. Okulların Fiziki Altyapı Durum Tablosu	70
Tablo 3. Okulların Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimine Dair Tablo	75
Tablo 4. Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profillerine İlişkin Tablo	78
Tablo 5. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarına İlişkin Tablo	81
Tablo 6. Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulamalarına İlişkin Tablo.....	83
Tablo 7. Okulların İş Sağlığı ve Güvenliği ile Afet Hazırlık Düzeyine İlişkin Tablo.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Önce.....	18
Şekil 2. Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Sonra	19
Şekil 3. Denetim Yaklaşımları.....	32
Şekil 4. Kurum Denetimlerinde İncelenen Alanlar.....	34

KISALTMALAR

BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
KBS	Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi
KVKK	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
MYS	Muhasebe Yönetim Sistemi
OAB	Okul Aile Birliği
TDK	Türk Dil Kurumu
TEFBİS	Türkiye Eğitim Finansmanı ve Bilgi Yönetim Sistemi
TKYS	Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Toplumların sürekliliği ve gelişimi, bireylerin örgütlü yapılar içerisinde ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelmesiyle mümkündür. Bu örgütlerin başında ise birey ve toplumun geleceğini şekillendiren eğitim kurumları gelmektedir. Eğitim kurumlarının kendilerinden beklenen işlevleri etkin bir şekilde yerine getirebilmesi ve toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmesi, büyük ölçüde etkin bir yönetim anlayışına ve mevcut kaynakların verimli kullanımına dayanmaktadır (Eren, 1998, s. 4). Bilgi çağının getirdiği hızlı değişim ve dönüşüm süreçleri, eğitim sistemlerinin bu dinamiklere uyum sağlamasını gerekli kılmaktadır. Uyum sürecinde ise yönetim ve denetim sistemlerinin rolü ve önemi giderek artmaktadır (Başaran, 2004, s. 5-6). Bu bağlamda denetim, eğitim ve öğretim faaliyetlerini geliştirmek, kurumların belirlenen amaçlara ulaşma düzeyini objektif verilerle saptamak ve süreçleri iyileştirmek amacıyla yürütülen, eğitim sisteminin ayrılmaz bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Taymaz, 2015, s. 33).

Eğitim sistemlerinin temel hedeflerinden biri olan nitelikli ve etkili bir öğrenme-öğretme sürecinin tesisi, kurumların mevcut durumlarının düzenli olarak değerlendirilmesi ve çağdaş denetim anlayışının vurguladığı üzere sürekli iyileştirme ve gelişim odaklı bir anlayışın benimsenmesiyle yakından ilişkilidir (Aydın, 2013, s. 3). Bu değerlendirme süreçlerinin önemli bir ayağını kurumsal denetimler oluşturmaktadır. Kurumsal denetimler; eğitim sistemindeki reformlar hakkında kurumları bilgilendirmek, çalışmalarındaki zorlukların veya zayıflıkların nedenlerini belirlemek için önemli bir araçtır. Ayrıca kurumsal denetimler okulların işleyişindeki güçlü yönleri ve gelişim gerektiren alanları ortaya koymada önemli bir göstergedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Toplumsal bağlamda bireylerarası iş birliğinin temelini, genellikle ihtiyaçlar oluşturmaktadır. Bu ihtiyaçların hem çeşitlilik arz etmesi hem de süreklilik göstermesi,

toplumu bir araya getiren üyeler arasında sürekli bir dayanışma ihtiyacı oluşturur. Bu ihtiyaç, insanların bir toplum olarak örgütlenmesine ve toplum içinde farklı işlevlere sahip örgütlerin ortaya çıkmasına yol açar. Dolayısıyla örgütler doğaldır ve doğal oldukları kadar da evrenseldir (Başaran, 1989, s. 87).

Kurumlar kendiliğinden hedefleri doğrultusunda örgütsel davranış sergileyemezler. Bunu başarmak için yönetsel bir çaba gereklidir. Bu çabayı anlamak için 'yönetim' kavramını tanımlamak gerekir (Toprakçı, 2001, s. 282). Yönetim, belirli hedeflere ulaşmak için finansal kaynakların, ekipmanların, malzemelerin, ham maddelerin, alt malzemelerin, zamanın ve özellikle insanların birbirleriyle uyum içinde, verimli ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayan kararların alınması ve uygulanması sürecinin bütünüdür (Eren, 1998, s. 4).

Modern çağda hızla gelişen bilim ve teknoloji, bireylerin ve toplumların sosyal ve ekonomik yaşamını derinden etkilemekte, sistemlerin yapısını ve işleyişini değiştirmeye zorlamaktadır. Değişen ve gelişen bu ortamda sistemin dengesi bozulmakta ve yeni duruma uyum sağlamak için yönetim ve denetim alt sistemlerinin gerekliliklerine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Başaran, 2004, s. 5–6).

Eğitimde denetim, eğitim ve öğretimi geliştirmek amacıyla bir uygulamanın başarı derecesini objektif olarak belirleme sürecidir. Bu nedenle denetimler eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Uygun bir denetimin işlevleri sorun bulma (eğitim süreçlerinin ve programlarının sürekli araştırılması ve analizi), değerlendirme (mevcut koşullar ve hedefler ışığında başarı ve kalite derecesinin belirlenmesi) ve geliştirme (değerlendirme sonuçlarına göre eğitim süreçlerinin, programlarının ve kuramlarının sürekli iyileştirilmesi) olarak özetlenebilir (Kaya, 1984, s. 394).

Eğitim denetiminin amacı, Türk milli eğitim sistemini oluşturan her kademedeki resmi ve özel eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarının denetim ilke ve işlevleri çerçevesinde öngörülen amaçlara ulaşma yolundaki faaliyetlerine destek olmak, planlanan ve uygulanan faaliyetleri kontrol etmek ve değerlendirmek, öğrenme ve öğretme süreçlerini geliştirici tedbirler almak ve düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere çalışmalar yürütmek, kurumun işleyişi ile ilgili çalışmalar yapmak ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda ihtiyaç duyulan en uygun alternatifler ile uygulamaya ışık tutmaktır (Cengiz, 1992, s. 9–10).

Ülkemizde eğitim sisteminin denetim yapısı içerisinde iki grup denetmen bulunmaktadır. Bunlardan biri Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri, diğeri ise eğitim müfettişleridir. Milli

Eğitim Bakanlığı müfettişleri ve eğitim müfettişleri denetim alt sisteminde benzer görevleri yerine getirmektedir. Bu görevler ise genellikle kurumsal teftiş, inceleme, soruşturma ve rehberlik başlıkları altında sınıflandırılır (Kayıkçı, 2005, s. 3).

Eğitim Müfettişleri, görevlerini Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği (2022) hükümlerine göre yerine getirirler. Söz konusu yönetmelik, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin (2018) 327. maddesi esas alınarak hazırlanmış ve 01 Mart 2022 tarihli, 31765 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bir eğitim kurumundaki en kapsamlı denetim, kurumsal denetimdir. Kurumsal denetimler, kurum yönetiminin, öğretmenlerin ve diğer personelin teftişini de içerir. Kurumsal denetimin amaçları, ilgili kurumları eğitim sistemindeki reformlar hakkında bilgilendirmek; kurumun çalışmalarındaki zorlukların veya zayıflıkların nedenlerini belirlemek; gerekli önlemlerin uygun şekilde ve zamanında alınmasını sağlamak; kurumun hedeflerine ulaşmak için insan ve malzeme kaynaklarını ve bunların kullanımını gözlemlemek ve bunların uygun ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak; öğretim, öğrenim ve yönetim etkinliklerini geliştirmek; öğretim, öğrenim ve yönetim süreçlerini nesnel verilere, yasa, tüzük, yönetmelik, tebliğ, emir ve kararlara dayalı olarak izlemek, denetlemek ve değerlendirerek etkili olmalarını sağlamaktır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2023, s. 1-21).

Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Aksaray İlindeki resmi ilkokulların eğitim müfettişleri tarafından yapılan kurumsal denetim sonuçlarının analiz edilerek kurumların mevcut durumlarını ortaya koymaktır. Buradan elde edilecek veriler ilkokulların amaçlarını etkili bir biçimde gerçekleştirebilmelerine katkı sağlayacak, yönetici ve öğretmenlerin kendisinden beklenen rollerin neler olduğu konusunda öngörüye sahip olarak beklenenleri yerine getirmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca rehberlik ve denetim faaliyetlerini gerçekleştiren eğitim müfettişlerinin mesleki gelişimlerine de fayda sağlayacaktır.

1.2. Alt Amaçlar

Yukarıda belirtilen amaç çerçevesinde çalışmada şu sorulara da cevap aranacaktır.

1-İlkokulların fiziki durumlarına ilişkin olarak denetim raporlarında yer alan temel bulgular ve değerlendirmeler nelerdir?

2-Denetim raporlarına göre, ilkokullarda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla yürütülen eğitim uygulamalarının mevcut durumu nedir?

3-Eğitim müfettişlerinin teftiş sürecinde, öğrencilerin devamsızlık ve sınıf tekrarlarına ilişkin tespit ettikleri mevcut durumlar nelerdir?

4-Denetim raporlarına göre ilkokullarda düzenlenen sosyal etkinlikler ve yürütülen toplum hizmeti çalışmalarındaki mevcut durumlar nelerdir?

5-Denetim raporlarındaki bulgulara göre, ilkokulların iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile olası afetlere yönelik hazırlık düzeylerindeki mevcut durumlar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim alanında, hızlı toplumsal değişimlere uyum sağlamakta zorlanan geleneksel sistemlerde çeşitli işlevsel sorunların ortaya çıkması sıkça gözlemlenen bir durumdur. Söz konusu işlevsel sorunların çözülmesi ve eğitim sistemlerinin güncel değişimlere adaptasyon yeteneğinin artırılması amacıyla çeşitli araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu faaliyetler kapsamında, eğitim kurumlarının mevcut durumlarının ve performanslarının analitik bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, iyileştirme süreçlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda mevcut araştırma, Aksaray ilindeki resmi ilkokullara ait eğitim müfettişleri tarafından hazırlanan denetim raporlarını inceleyerek kurumsal alandaki durumları tespit etmeyi hedeflemektedir. Eğitim sisteminde kaliteyi artırmak ve kurumların amaçlarına ulaşmasını sağlamak için en etkili yöntemlerden biri, sistematik ve tarafsız denetim süreçlerinden elde edilen verilerin analizidir. Bu çerçevede, çalışma ilkokul seviyesindeki kurumsal işleyişin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyip eğitim kalitesinin yükseltilmesine yönelik somut veriler sunarak öneriler geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Araştırma, kurumların kendisinden beklenen görevlerin neler olduğunu öğrenmesi hususunda da önem arz etmektedir. Kurumlar, kendinden beklenen görevleri yerine getirirken uygulamalarda veya işleyişte zaman zaman hatalar yapması muhtemeldir. Bu tarz hataların varlığı ise çoğunlukla kurumsal denetim yapılırken ortaya çıkmaktadır. Kurumsal denetimdeki bulguları ortaya koyanlar ise genellikle eğitim müfettişleridir. Eğitim müfettişlerinin yalnızca denetim süreçlerine değil, aynı zamanda rehberlik ve mesleki gelişim alanına katkıda bulundukları göz önünde bulundurulduğunda, bu

Çalışmanın getirileri denetimlerin etkinliğini artırmaya ve daha işlevsel bir denetim anlayışının gelişimine de katkıda bulunacaktır. Ayrıca, alışma sonuçlarına dayanan öneriler, Aksaray'daki eğitim kurumlarının yanı sıra benzer yönetim ve yapı sorunları yaşayan diğer illerdeki ilkokullara da rehber olabilir. Eğitimde sürdürülebilir kalite yönetiminin sağlanabilmesi için denetim süreçlerinin sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gereken alanların belirlenmesi büyük bir önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

1. Bu araştırmada, eğitim müfettişleri tarafından ilkokullarda gerçekleştirilen denetimler neticesinde tanzim edilen denetim raporlarında yer alan verilerin ve tespitlerin, doğru ve güvenilir bir şekilde yansıtıldığı kabul edilmektedir

1.5. Sınırlılıklar

1. Veri toplama aracı eğitim müfettişlerinin ve eğitim müfettiş yardımcılarının ilkokullarda gerçekleştirdikleri denetimler sonucunda oluşturdıkları raporlardaki bulgularla sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1. Kurum Kavramı ve Tanımı

Kurumlar, belirli bir amaca hizmet etmek üzere oluşturulmuş, kurallar ve yapılar çerçevesinde işleyen ve sürekliliği olan sosyal yapılardır. Toplumsal yaşamın temel düzenleyici unsurları olan bu yapılar, bireylerin ve grupların davranış kalıplarını şekillendirerek sosyal düzenin devamlılığında kritik bir rol üstlenir. Türk Dil Kurumunun tanımına göre kurum, “evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi köklü yapıları içine alan ve genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2020).

Akkuzu’ya (2008) göre kurumlar, özellikle formel yapılar olarak ele alındığında, iş süreçlerinin ve personel görev tanımlarının önceden standartlaştırıldığı, böylece faaliyetlerin izlenebilir ve ölçülebilir nitelik kazandığı organize sistemler olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, kurumsallaşma süreçlerinin bir ürünü olan kurumlar, aynı zamanda aktörleri tarafından sürekli tekrarlanan ve meşruiyeti kabul edilen davranış örüntüleri veya alışkanlıklar bütünü olarak da tanımlanmaktadır.

Koçel’e (2007) göre ise kurumlar, toplumsal ilişkiler düzenidir ve toplumda belirli ihtiyaçları karşılamak üzere örgütlenmiş, yerleşik ve kabul görmüş süreçlere sahip toplumsal yapının bir alt sistemi olarak tanımlanabilir. Her kuruluş, üst kültür olarak tanımlanabilecek bir sosyal kültürün unsurudur, ancak her kuruluşun kendisini benzersiz ve diğerlerinden farklı kılan kendi değerleri, normları, inançları ve felsefeleri vardır. Kültür, işin nasıl yapıldığını ve kuruluşun diğerlerine karşı nasıl davrandığını belirleme işlevine sahiptir; bu özellikler çalışanlar arasında iletilir ve aktarılır.

Eğitim kurumları, genellikle devlet veya özel sektör tarafından işletilen ve bireylere belirli bilgi, beceri, değer ve davranışlar kazandırmak amacıyla faaliyet gösteren kurumsal yapılardır. Bu kurumlar bireylerin akademik, mesleki ve kişisel gelişimlerine katkıda

bulunmayı amaçlar. Eğitim kurumları toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunur ve bireylere bilgi ve beceri kazandırır (Varış, 1996, s. 32).

2.2. Kurum Denetimi

Denetim, bir kurumun faaliyetlerinin tanımlanmış hedefleri doğrultusunda olup olmadığını belirlenen ilke ve kurallara uygunluğunu tespit etme süreci olarak düşünülebilir. Bir denetimin temel amacı, kurumsal hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini belirlemek, daha iyi sonuçlar elde etmek için gerekli adımları atmak ve süreçleri iyileştirmektir (Aydın, 2014, s. 1). Taymaz'a (2015) göre ise denetim, eğitim sisteminde gözlem ve teftiş yoluyla gerçekleşen ölçme ve nihai değerlendirmedir. Denetim aynı zamanda gözetim ya da teftiş olarak da adlandırılır.

Tortop'a (1990) göre denetim, davranışı kontrol etme, yapılanın beklenene ne ölçüde uyduğunu karşılaştırma ve işi istenen yönde yönlendirme sürecidir. Denetim kavramı genellikle teftiş ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde denetim kavramı teftiş kavramından daha sık kullanılmaktadır. Eğitimde denetimin kapsamı, eğitim, öğretim ve yönetim faaliyetlerinin belirlenen hedeflere uygun olup olmadığının değerlendirilmesi olarak kabul edilir.

Arapça bir kavram olan 'teftiş' kelimesi, gerçeği bulmak için incelemek, araştırmak, soruşturmak, aramak, taramak, teftiş etmek veya kontrol etmek anlamlarına gelmektedir. Eğitim sisteminde müfettişler için teftiş, denetim, soruşturma ve teftiş elemanı kavramları kullanılırken, müfettişler için muin, muhakkik, murakıp, kontrolör, denetçi, denetmen ve denetim elemanı kavramları kullanılmaktadır (Taymaz, 2015, s. 3).

Çağdaş ve bilimsel denetim anlayışına göre, denetim sadece yönetim amaçlı değil, aynı zamanda sistemin ve eğitim-öğretim sürecinin iyileştirilmesine yöneliktir. Bu nedenle daha objektif ve sağlıklı denetimler yapılabilmesi için sisteme yönelik tüm girdilerin dikkate alınması gerekmektedir (Lee, 1998, s. 87).

Taymaz'a (2015) göre teftiş, kamu yararına olan davranışları kontrol etme sürecidir. Teftişler, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını kontrol etmek amacıyla tüm kurumlar tarafından gerçekleştirilir. Teftişin yasal işlevlerini temel alan tanımlar kontrol ve soruşturmaya daha fazla vurgu yapmaktadır. Tüm kurumların bir unsuru olarak teftişler kontrol ve değerlendirme süreçlerini içerir. Denetim, bir kuruluşun amaçları doğrultusunda,

yasalara, yönetmeliklere ve ilgili düzenlemelere uygun olarak, faaliyetlerin yerindeliği, verimlilik, etkinlik ve hizmet kalitesinin sağlanması ile mevcut usul ve esaslardan sapmaların nedenlerini belirleyip, çözüm önerileri sunmak, malzeme ve insan kaynaklarının kuruluş hedefleri doğrultusunda en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak ve destek vermek amacıyla yapılmaktadır.

2.3. Kurum Denetiminin Amacı

Denetimin temel amacı, kurumun hedeflerinin ne ölçüde gerçekleştiğini belirlemek, daha iyi sonuçlar elde etmek için gerekli önlemleri almak ve süreçleri iyileştirmektir. Denetimlerin amacı, faaliyetlerin kalitesini ve iş verimliliğini artırmaktır. Bu açıdan bakıldığında, ilkokulda teftişlerin temel amacı sadece mevcut durumu tespit etmek ve sapmaları belirlemek değil, aynı zamanda eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde işlenmesini ve gelişmesini sağlamak, eğitimin kalitesini ve verimliliğini artırmaktır (Aydın, 2014, s. 8).

Eğitimde denetimin amacı süreci geliştirmek olduğuna göre, denetmen bu amacın gerçekleştirilmesinde önemli rol oynayan bir liderdir. Kurum denetimi, işletmelerin faaliyetlerinin belirli düzenlemelere, standartlara, iç kurallara ve politika hedeflerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini sistematik ve tarafsız bir şekilde incelemeyi amaçlayan bir süreçtir. Bu denetim süreci, yalnızca mali veya idari yeterliliklerin yanı sıra, iş sağlığı ve güvenliği gibi kritik konuların da kapsamlı bir şekilde ele alınmasını gerektirir (Dağlı, 2001, s. 212).

Aydın'a (2014) göre çağdaş ve bilimsel denetim anlayışına göre denetimin amacı, sistemi ve eğitim-öğretim sürecini geliştirmek için yönetmek kadar yönlendirmek, rehberlik etmek ve değerlendirmektir. Denetimin ana hedefi, kurumsal yapının etkinliğini, verimliliğini ve yasalara uyumunu garanti altına almaktır. Özellikle iş sağlığı ve güvenliği açısından denetimler, çalışanların güvenli bir ortamda çalışmasını sağlamak, olası tehlikeleri önceden belirleyerek gerekli iyileştirmeleri yapmak için önem taşır. Bu bağlamda denetim, yalnızca hataların ve eksikliklerin tespit edilmesiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda sürekli gelişim ve sürdürülebilirliğin sağlanması için de etkili bir yönetim aracı özelliği taşır.

Aydın'a (2014) göre denetimlerin hedefleri genel hatlarıyla aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ♦ Kurumsal faaliyetlerin yasal düzenlemelere, iç prosedürlere ve standartlara uygunluğunun denetlenmesi.

- ♦ Risklerin tespit edilmesi, analizi ve kontrol önlemlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi.
- ♦ Kurumsal kaynakların verimli, ekonomik ve etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi.
- ♦ İç kontrol sistemlerinin işlevselliğinin ve güvenilirliğinin incelenmesi.
- ♦ İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik alınan önlemlerin yeterliliğinin değerlendirilmesi.

Taymaz (2015) ise denetimin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- ♦ Kurumun hedef ve politikalarını netleştirmek ve paydaşlara bunları geliştirme ve gerçekleştirme yollarını bulmalarında yardımcı olmak.
- ♦ Kurumun plan ve programlarının hedefleriyle uyumluluğunu gözden geçirmek, politika ve uygulamaları karşılaştırmak ve varsa farklılıkları tespit etmek.
- ♦ Kurumda yürütülen çalışmaların hizmet verdiği çevrenin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde formüle edilmesine katkıda bulunmak.
- ♦ Kurumda üretilen mal ve hizmetlerin miktar ve kalitesini tespit etmek, hata ve eksiklikleri ilgililere bildirmek.
- ♦ Kurumda hizmetlerin yürütülmesindeki eksiklik ve yetersizlikleri tespit etmek, bunların giderilmesi yollarını bulmak ve ilgililere önermek.
- ♦ Kurumun faaliyet alanı ile ilgili yenilik ve gelişmeleri izlemek.
- ♦ Kurumda bireyler ve birimler arası ilişkileri geliştirmek, iletişim ve koordinasyon sorunlarını gidermek.
- ♦ Kurum personelinin motivasyon ve moralini yükseltmek ve yürütülen çalışmalara tüm ilgililerin katılımını sağlamak.
- ♦ Denetimleri tesiste bir eğitim aracı olarak kullanmak ve servislerdeki personelin eğitime destek olmak.
- ♦ Kurumda çalışan personelin en uygun görev ve yetkinlikleri belirlemek ve bunların geliştirilmesi için önerilerde bulunmak.
- ♦ Kurum çalışmalarını objektif olarak değerlendirmek ve başarılı ve yetkin personelin terfisini önermek ve izlemek.

Gökçe (1994) çalışmasında teftişin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- ♦ Derslerin okul ve eğitim hedeflerine ulaşma derecesini belirlemek, değerlendirmek ve gerekli değişiklik ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmak.

- ♦ Ders hedeflerinin gerçekleştirilmesinde okul faaliyetlerinin ve eğitim ortamının fiziki şartlarının uygunluğunu tespit etmek.
- ♦ Ders konularının öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğunu belirlemek.
- ♦ Kullanılan yöntem ve tekniklerin amaç ve konulara uygun olup olmadığını belirlemek, uygulamalarını değerlendirmek ve geliştirmeye çalışmak.
- ♦ Ders konusunun özelliğine göre araç ve gereçlerin kullanımını zamanında yargılamak ve değerlendirmek, varsa hatalı işleyişi düzeltmek ve geliştirmek.
- ♦ Öğrenci başarısının uygun ölçme ve değerlendirme araçları ile ne ölçüde değerlendirildiğini tespit etmek.
- ♦ Eğitim ortamının karşılıklı sevgi, saygı ve demokratik ilişkilerin geliştirilmesi temelinde işleyişini tespit etmek, değerlendirmek ve gerekli ortamın oluşturulmasına yardımcı olmak.
- ♦ Öğretmenlerin yeterlik, beceri, gayret ve başarı düzeyleri ile sorumlu oldukları sınıfların öğretmenleriyle iş birliğini tespit etmek, değerlendirmek ve gelişimlerine rehberlik etmek.
- ♦ Eğitim alanındaki gelişmelerin ve bilimsel araştırmaların öğretim faaliyetlerine ne ölçüde yansıdığını tespit etmek ve değerlendirmek.
- ♦ Eğitim kurumlarında çalışan personelin gayret düzeyinin belirlenmesi ve objektif kriterlere uygun olarak değerlendirilmesi, yetiştirilmesi ve geliştirilmesi için hizmet içi eğitim dahil gerekli tüm çalışmalara katkı sağlamak.
- ♦ Eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde koordinasyonun önemini tespit etmek, değerlendirmek ve geliştirilmesine katkıda bulunmak.
- ♦ Eğitimle ilgili her düzeydeki sorunları tespit etmek, değerlendirmek ve çözümüne katkıda bulunmak.

Sayılan bu amaçların gerçekleşebilmesi için denetmenlerin öğretmen ve yöneticilere rehberlik etmesi ve objektif bir değerlendirme ile denetim yapması gerekmektedir.

2.4. Kurum Denetiminin Önemi ve Kapsamı

Eğitim, insanla ilgili tüm uygulamaların temel bir boyutunu oluşturmaktadır. Eğitim sisteminin işleyişi bir ülkedeki tüm sosyal sistemleri etkiler. Tüm alanlardaki uygulamaların başarılı ya da başarısız olmasının temelinde eğitim sisteminin etkin ve verimli çalışması yatmaktadır. Eğitim sisteminin bu özelliği ve diğer sistemlerle etkileşim içinde olması, eğitim sisteminin etkililiğinin ve verimliliğinin değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu

da yönetimin denetimler yoluyla elde ettiği bilgilerle sağlanır. Bu nedenle denetim, yönetimin ayrılmaz bir sürecidir ve her kurumda zorunludur (Ozan ve Özdemir, 2013, s. 2).

Eğitim sisteminin, özellikle de sınıfların denetlenmesi birçok yazar tarafından gerekli görülmüştür. Denetim süreci, öğrencilerin akademik performanslarını geliştirmelerine yardımcı olma işlevine hizmet eder. Denetim, bireyler ve gruplarla çalışmayı içerir. Denetimin temel işlevi, kurumun etkinliğini ve gücünü korumaktır. Bir kurum denetimsiz kalırsa, izolasyona, düzensizliğe, kapanmaya ve durgunluğa sürüklenir ve bu durumlar kurumların güç kaybetmesine neden olur (Aydın, 2013, s. 3).

Eğitimde denetime duyulan ihtiyacın altını çizen bir diğer faktör de denetimin günümüzde yönetim odaklı bir işlevden ziyade gelişim odaklı bir işlev olarak görülmesidir. Bu bağlamda, özellikle öğretimin denetlenmesi ve geliştirilmesi, eğitim sisteminin hedeflerine ulaşması için en gerekli unsurlardan biri haline gelmiştir (Aydın, 2013, s. 3).

Bir denetimin temel amacı, kurumun hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığını belirlemek, daha iyi sonuçlar elde etmek için gerekli önlemleri almak ve süreçleri iyileştirmektir. Denetim sistemleri tüm kurumsal organizasyonlarda mevcuttur. Bu, örgütsel ve yönetsel bir gerekliliktir. Bir kurumun denetime ihtiyaç duyması, varlığını sürdürme kararlılığının bir sonucudur (Aydın, 2014, s. 15).

Tarihsel olarak, denetimin değerlendirme işlevi kontrol temelli denetim kavramına dayanmaktadır. Müfredatın etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesini sağlamak için okul organizasyonunu ve öğretmenlerin yeterliliğini değerlendirmek gerekir. Başka bir deyişle, denetimin değerlendirme işlevi örgütsel bir gerekliliktir (Sullivan ve Glanz, 2009, s. 27).

Denetimler, kurumun hedeflerine ne ölçüde ulaştığını belirlemek için gerekli ve zorunludur. Eğitim sistemi de denetlenmelidir. Ulusal eğitim politikalarının, okulların ve müfredatın hedeflerine ne ölçüde ulaştığı denetimler sonucunda belirlenebilir. Denetim süreci, okulların ve eğitim kurumlarının işleyişi hakkında bilgi toplamak için gereklidir. Denetim, planlanan kurumsal hedeflerden sapmaları önlemek için kurumun izlenmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlayan bir süreçtir (Başaran, 1996, s. 23).

2.5. Kurum Denetiminin Fonksiyonu

Eğitimde denetim, eğitim sisteminin ve bileşenlerinin önceden belirlenmiş amaçlara, standartlara ve ilkelere uygunluğunu, eğitim sisteminin etkililiğini belirlemek, mevcut

durumu değerlendirmek, sorunları tespit etmek ve eğitim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik rehberlik sağlamak amacıyla yürütülen sistematik bir süreçtir (Aydın, 2014, s. 278). Bu süreç, denetimin yalnızca bir kontrol mekanizması olmanın ötesinde, eğitimin niteliğini artırmayı hedefleyen çok boyutlu denetim fonksiyonlarına sahip olmayı gerektirir.

Taymaz'a (2015) göre denetimin temel fonksiyonu, eğitim kurumlarındaki öğretme ve öğrenme ortamını kapsamlı bir şekilde analiz etmek, bu ortamı değerlendirmek, süreçleri sürekli iyileştirmek ve nihayetinde belirlenen amaçlara ulaşılmasını sağlamaktır; bu aynı zamanda eğitim sisteminin genel etkililiğinin ve verimliliğinin değerlendirilmesini de içerir.

Bu temel fonksiyonların gerçekleşmesinde merkezi bir rol üstlenen denetmenler, tüm paydaşlarla etkili bir iletişim kurmaları gerekir. Yalnkaya (1992) bu durumu vurgulayarak, denetmenlerin örgütsel amaçları gerçekleştirmede başarılı olabilmeleri için her şeyden önce etkili iletişim ve güçlü etkileşim becerileri konusunda uzmanlaşmış olmaları gerektiğini belirtir. Bu beceriler, denetimin rehberlik etme ve geliştirme fonksiyonlarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için kritik bir öneme sahiptir (Yalnkaya, 1992, s. 211).

2.6. Eğitimde Denetimin Tarihçesi

Bu başlık altında Türk eğitiminde denetimin tarihçesine yer verilmiştir. Tarihsel süreçler baz alınarak denetim tarihi cumhuriyetten önce ve sonra olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

2.6.1. Cumhuriyetten nce Denetimin Tarihçesi

Tarihimizde Osmanlı İmparatorluğu'nda teftiş kavramına ilk defa II. Mahmut döneminde rastlanır. 1838 yılında kurulan rüştiye okullarının açılmasını sağlayan mahalle okullarıyla ilgili bir belgede, buralardaki eğitimdeki sorunların üzülmesi hedeflenmiştir. Bu okullarda öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin kontrol edilmesi için atanacak memurların denetim yapmaları öngörülmüştür (Taymaz, 2015, s. 19).

1846 yılında, Maarifi Umumiye'nin sunduğu nedenlere dayanarak, Esat Efendi'nin liderliğinde Mekatibi Umumiye Nezareti oluşturulmuştur. Bu nezaret, bir yürütme organı olarak işlev görür ve yetkisi ilkokul ve ortaokul seviyesindeki okullarla sınırlıdır. Bu durum, onu merkezi eğitim organizasyonunun kurulmasına yönelik önemli bir adım olarak değerlendirmeye almaktadır (Kodaman, 1980, s. 36-37).

İlk olarak 1846 yılında yayınlanan “Sıbyan Mekatibi Hocaları Efendilere İta Olunacak Talimat” adlı düzenleme ile "Mekatibi Muin" olarak adlandırılan ilkokul müfettişliğinden söz edilmektedir. Bu dönemde, teftiş işlemlerinin İl Eğitim Kurullarının üyeleri tarafından gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Mekatibi Umumiye Nezareti'nin kurulmasından sonra, Sıbyan ve Rüşdiye okullarını denetlemek amacıyla Muinler atanmıştır. Bu kişilere, okulları kontrol etme ve öğretmenlere rehberlik etme görevleri verilmiştir. Bu dönemde "Muin" terimi müfettiş anlamında kullanılmaktadır (Aydın, 2014, s. 234).

1862 yılında Rüşdiye ve Sıbyan okullarını denetlemek için görevlendirilen memurlara ilk defa müfettiş adı verilmiştir ve bu memurlara merkez ile taşra okullarını denetleme görevi verilmiştir. 1862 yılına kadar, denetim için görevlendirilen kişilerin eğitim alanında da destek vermeleri hedeflenmiştir. Bu tarihten sonra, okullaşma oranının artmasıyla birlikte denetim kuralları oluşturulmuş ve ilk kez denetim ile müfettiş terimleri kullanılmaya başlamıştır (Sağlam, 1985, s. 3-4).

1869 yılında Maarif Nezareti'ne bağlı Vilayet Maarif Şuralarının kurulmasını öngören Maarif Nizamnamesi çıkarılmıştır. Eğitim müdürünün başkanlığındaki bu konseylerde hem Müfettişler hem de Muhakkikler yer almaktadır (Taymaz, 2015, s. 20).

Meclisi Maarifin 1876 yılında yayımladığı talimatname, eğitim tarihimizde denetimle ilgili en eski belgelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu belgede birçok farklı konularda bilgiler de yer almaktadır. Talimatnamenin denetimle ilgili kısmında ise teftiş için kimin hangi bölgede görevli olduğuna ilişkin bilgiler içermektedir. Bu talimatname ile görevli kişiler teftiş yaparken “Öğretmenler, personel ve öğrenciler düzenli olarak okula gidiyorlar mı? Öğrenciler yeterince eğitim alıyorlar mı? Okullara kimsenin izinsiz girmemesi sağlanıyor mu? Öğrencilerin okul dışında uygunsuz davranışlar sergilememesine dikkat ediliyor mu? Her gün öğrencilere dersleri tahtaya yazdırarak sorular sorulmasına dikkat ediliyor mu? Resmi olarak belirlenmiş ders ve kitapların dışında başka materyallerin öğretilmesi yasak olmasına rağmen, bu yasağa uyuluyor mu? Öğretmenler, eğitimi doğru bir şekilde gerçekleştiriyorlar mı ve aralarında yeteneksiz olanlar var mı?” soruları üzerinden denetim yapmaları gerektiğine yer verilmiştir (Akyüz, 1989, s. 210).

Bugün hala varlığını sürdüren merkez teşkilatının temelleri ise 1879 yılında atıldığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde teşkilat; yazı, muhasebe ve evrak servislerinin yanı sıra; Makatibi Aliye, Makatibi Rüşdiye, Makatibi Sıbyaniye, Telif ve Tercüme, Matbaalar dairesi şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Bu zaman diliminde, teftiş yönetsel bir özellik

taşımaktadır. Bu dönemde yapılan uygulamalara bakıldığında, öğretmenlerin yönetim tarafından denetlenmesi gerektiği görülmektedir (Can, 2010, s. 21).

İkinci Meşrutiyet'in duyurulduğu dönemlerde, Maarifi Umumiye Nezareti'nde teftişten sorumlu olan Memurin-i Teftişye Dairesi mevcuttu. Bu dairenin denetim kadrosunda; Mekatibi Aliyye ile Makatibi Hususiye müfettişleri, Mekatibi İdadiye müfettişi, altı Zükur (erkek) Mekatibi Rüşdiye müfettişi, üç İnas (kadın) Mekatibi Rüşdiye müfettişi, iki Mekatibi İptidaiye müfettişi, bir kadın Mekatibi İptidaiye müfettişi, üç Kütüphaneler müfettişi, Matbaalar ve Mekatibi Rumiye müfettişi, ayrıca Mekatibi Gayri Müslime ve Ecnebiye müfettişleri bulunmaktaydı (Can, 2010, s. 22).

İlköğretim müfettişlerinin görev ve yetkilerini belirleyen ilk düzenleme 1910 yılında yürürlüğe giren Mekatib-i İbtidaiye Müfettişlerinin Vezafine Muteallik Talimatıdır (Aydın, 2014, s.227). 1911 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti Merkez Teşkilatı Hakkında Nizamname, merkezi faaliyetleri idari ve teftiş dairelerine ayırmıştır (Taymaz, 2015, s. 20).

Müfettişliğin, vilayetlerde, bağımsız sancaklarda, il ve ilçelerde düzenli bir denetleme kurumu olarak işlev görmesi, 1914 yılında yayımlanan “Tadrisatı İptidaiye Müfettişlerinin Görevleri Hakkında Yönetmelik” ile gerçekleşmiştir (Aytekin, 1991, s. 40-41).

1914 yılındaki yönetmelik, müfettişlerin öğretmenlerin eğitim ile öğrenim konusundaki eksikliklerini gidermeleri gerektiğini vurgular. Müfettişlerin, öğretmenlere rehberlik ederken nazik olmaları ve yol gösterirken dikkatli davranmaları önemlidir. Müfettişlik görevi, öğretmenin onurunu gözeterek yapılmalıdır. Öğretmenlerin eksiklikleri üzerinde yoğunlaşırken bireysel ilişkilere öncelik verilmesi istenmektedir (Aydın, 2014 s. 228).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından sonra, 1 Mayıs 1920 tarihinde milli eğitim hizmetlerinin tamamı Maarif Vekaletine devredilmiştir (Taymaz, 215, s. 21).

2.6.2. Cumhuriyetten Sonra Denetimin Tarihçesi

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması sürecinde, denetim ve teftiş mekanizmaları da kurumsal bir kimlik kazanmıştır. Cumhuriyet dönemi içerisinde denetim ve teftişle ilgili ilk çalışma, 1923 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Müfettişlerinin Görevleri ile ilgili yönetmelik olmuştur. Müfettişlerin atanmasına dair ilk belge ise 1927 yılında yayımlanan "İlk Tadrisat Müfettişleri Talimatnamesi" olarak kabul edilmektedir. Bu talimatnameye göre, ilkokul müfettişi olabilmek için ilköğretmen okulu mezunu olma şartı

bulunmakta ve yaş aralığı 24 ile 45 arasında olmalıdır. Ayrıca, ilkokulda beş yıl öğretmenlik tecrübesi gerekmektedir. Bu dönemde ilköğretmen okulu müdür yardımcıları ve eğitim dersi öğretmenleri, istedikleri takdirde müfettiş olma imkânına sahiptir. Atama işlemlerini ise Milli Eğitim Müdürleri ya da maarif emirlerinin doğrudan kullanabilmelerine imkan verilmiştir (Başar, 1993, s. 76).

1938 yılında yürürlüğe giren ve 3407 sayılı olan İlk Tedrisat Müfettişlerinin Muvazene-i Umumiye İçine Alınmasına Dair Kanun sayesinde, ilkokul müfettişleri genel bütçe kapsamına dahil edilmiştir. Ayrıca, müfettişler arasında öğrenim süreleriyle ilgili görülen farklılıkların ortadan kaldırılması amacıyla, ilkokul müfettişi olarak atanacak kişilerin Gazi Terbiye Enstitüsü veya yurtdışında benzer eğitim kurumlarından mezun olması gerektiği şartı getirilmiştir.

1949 yılında alınan bir karar ile Bakanlık müfettişleri farklı bölgelere dağılmıştır, ancak çok geçmeden bu uygulamaya son verilmiştir. 1950 yılında ise Bakanlık müfettişleri Ankara, İstanbul ve İzmir merkezlerinde bir araya getirilmiştir (Taymaz, 2015, s. 22).

İlköğretim müfettişlerine dair oluşturulan bir diğer düzenleme, 1962 tarihli yönetmeliktir. Bu yönetmelik; ilkokul müdürlükleri, ilköğretim okulları, halk eğitim merkezleri ve bu yerlerde çalışan öğretmenlerin rehberliği ve eğitimine yönelik konuları kapsar. Ayrıca, ilköğretimle ilgili inceleme ve araştırmalar, okul malzemelerinin seçimi ile okul binalarının inşası gibi meseleleri de içermektedir (Aydın, 2014, s. 229).

1963 yılında yayınlanan İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği ise, ulusal bayramların kutlanması ve buna dair müfettişlerin üstlenmesi gereken görevleri de ek olarak işlemektedir. İlköğretim denetçileriyle ilgili olarak ortaya konan bir diğer düzenleme 1969 Yönetmeliği'dir. Bu yönetmelikte, denetçilerin ana görevleri, denetleme ve denetim, mesleki destek sağlama, iş yerinde eğitim ve inceleme ile araştırma yapma şeklinde özetlenmektedir.

27 Ekim 1990 tarihinde 20678 numaralı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik, illerde müfettiş ihtiyacının nasıl belirleneceğini, müfettiş yardımcılığına başvuracak kişilerde aranan nitelikleri, adayların seçim ve sınav yöntemlerini, müfettiş yardımcılarının atanması, eğitim, istihdam ve görev alanlarını, yer değiştirme kurallarını ve görevden alma yöntemlerini açıklamaktadır. Yönetmelikte müfettiş yardımcısı olarak atanacak kişilerin en az 5 yıl öğretmenlik yapması ve yöneticilik deneyiminin olması, bakanlık merkez veya taşra teşkilatında çalışıyor olması, son beş yılda yetersiz rapor almaması ve üç yıllık sicil

raporlarının ortalamasının en az "iyi" seviyesinde olması gibi şartlar öngörülmektedir (Aydın, 2014, s. 230).

20678 numaralı Resmi Gazetede yayınlanan “MEB İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği” ve buna bağlı olarak çıkarılan 2346 numaralı Tebliğler Dergisi’nin 28/10/1991 tarihli Rehberlik ve Teftiş Yönergesi, 13/08/1999 tarihine kadar geçerliliğini korumuştur.

03/04/1998 tarihli ve 4359 sayılı kanunla, İlköğretim Müfettişleriyle ilgili bazı kanunlarda değişiklik yapılmıştır. 3797 sayılı MEB Teşkilat Kanunu’nda İlköğretim Müfettişlerine eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında unvan verilmiş ve haftada on beş saat için yönetim karşılığı ders ücreti almaları mümkün kılınmıştır.

13/08/1999 tarihinde yayımlanan 2505 sayılı Tebliğler Dergisi ile MEB’in İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği değiştirilmiştir. Bu düzenleme sonucu, İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanı unvanı artık İlköğretim Müfettişleri Başkanı olarak anılmaktadır. Yönetmelik, ilköğretim müfettişleri başkanlıklarının kuruluşunu ve görevlerini, ilköğretim müfettiş yardımcılarının seçim, eğitim ve atama süreçlerini; ilkokul müfettişi ile müfettiş yardımcılarının yetki, sorumluluk, çalışma yöntemleri, nitelikleri ve yer değiştirme süreçlerine dair esasları ve usulleri içerir. Ayrıca, ilköğretim müfettişleri başkanlıkları bürosu personelinin yükümlülükleri ve sorumlulukları da bu düzenlemede yer almaktadır.

16/12/1999 tarihli 2508 sayılı Tebliğler Dergisinde Yayımlanarak yürürlüğe giren İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesine göre kurum teftişleri yapılmış, 01/02/2001 tarihli 2521 sayılı yönergesi ile önceki yönerge yürürlükten kaldırılıp, teftiş formları yenilenmiştir. Bu yönergenin amacı; MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinin “görev alanları” başlıklı 42. maddesinde belirtilen kurumların rehberlik, teftiş, teftiş gruplarının görev ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

2001 yılından itibaren MEB ilkokul müfettişlerinin görev alanlarıyla ilgili birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerle, ilkokul müfettişlerinin denetleme yetkisi bulunan öğretmenleri, akşam sanat okulları, dershaneler, özel öğrenci yurtları ve Kur'an kursları gibi kurumlar görev alanlarından çıkarılmıştır. Ancak Danıştay bu değişikliklerin iptaline karar vererek, bu kurumlardan bazıları tekrar ilkokul müfettişlerinin denetim alanına dahil edilmiştir. Böylece, ilkokul müfettişlerinin yetki alanı, 13/08/1999 tarihli ve 23785 sayılı

Resmi Gazetede yayınlanan yönetmeliğin 42. maddesinde yer alan kurumlar olarak kalmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair olan tasarı, 04/06/2010 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış, ilköğretim müfettişlerinin unvanı “eğitim müfettişi” olarak yeniden belirlenmiş, eğitim hizmetleri sınıfından genel yönetim hizmetleri sınıfına geçirilmiştir.

1 Mart 2022 tarihli ve 31765 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği ile il milli eğitim müdürlüklerinde eğitim müfettişleri başkanlığı kurulmasına ve eğitim müfettiş yardımcılığı atama şartlarına yer verilmiştir. Bu yönetmelikle eğitim müfettiş yardımcılığına atanmak için getirilen şartlar öğretmenlikte sekiz yıl ve daha fazla hizmetinin olması ve sınava gireceği yılın ocak ayı itibariyle otuz beş yaşını doldurmamış olması yer almakla beraber hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler iktisat ve işletme fakültelerinden mezun olanlarda yönetmelikteki gerekli şartları sağladığında bu sınava girebileceklerdir.

Cumhuriyet sonrası dönemde eğitim denetimi, yasal düzenlemelerle sürekli olarak güncellenmiş; müfettişlik kurumu rehberlik, değerlendirme ve kalite güvencesi işlevleriyle eğitim sisteminin bir parçası haline gelmiştir

Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Önce

Osmanlı İmparatorluğunda teftiş kavramı ilk kez II. Mahmut döneminde karşımıza çıkar. Bu yenilik, 1838 yılında kurulan Meclis-i Umur-ı Nafia tarafından aynı yıl yayımlanan ve Rüstiye Mekteplerinin açılmasına zemin hazırlayan mahalle mektepleri hakkındaki layihada yer almıştır. Söz konusu layiha, okullardaki öğretim aksaklıklarını gidermek ve öğretmenlerin mesleki yeteneklerini geliştirmek amacıyla, görevlendirilecek memurlar aracılığıyla okulların teftiş edilmesini öngörmüştür.

1838

1862

'Müfettiş' kelimesi ilk kez 1862 yılında kullanıma girmiştir. Bu dönemde, özellikle Rüstiye ve Sıbyan okullarının teftişiyle görevlendirilen memurlar bu isimle anılmıştır. Bahsi geçen müfettişler, hem merkezdeki hem de taşradaki okulları denetleme yetkisine sahipti.

1869

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, eğitim sisteminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu nizamname ile Maarif-i Umumiye Nezaretine bağlı olarak Vilayet Maarif Meclisleri kurulmuştur. Nizamname, denetimin yönetsel bir gereklilik olduğunu açıkça ifade etmiş ve teftiş Bakanlığın resmi görevi haline getirmiştir. Böylece, Türk eğitim tarihinde teftiş kavramı çağdaş anlamda kullanılarak, sistemin hiyerarşik düzeninde önemli bir yer edinmeye başlamıştır.

1876

Meclisi Maarifin 1876 yılında yayımladığı bir kılavuz, eğitim tarihimizde denetimle ilgili en eski belgelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu belgede farklı konularda bilgiler yer almaktadır. 'Farklı bölgelerdeki okulları denetleyecek kişilerin isimleri verildikten sonra, denetimde neleri inceleneceği açıklanmıştır.

1914

1914 yılında yürürlüğe giren 'Maarif-i Umumiye Nezareti Merkez Teşkilatı Hakkındaki Nizamname', ile merkez hizmetleri idare ve teftiş olmak üzere iki ana kola ayrılmıştır. Bu ayrım, günümüzdeki yerleşik teftiş sisteminin kökenini oluşturmuştur. Söz konusu düzenleme, Osmanlı İmparatorluğunun sonrasında Cumhuriyet döneminde de etkisini sürdürmüş ve yüzyılı aşkın bir süre boyunca Türk eğitim sistemindeki teftiş anlayışının ana dayanağı olmuştur.

1920

Yeni kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, milli eğitim hizmetlerinin tamamını Maarif Vekaletine (Milli Eğitim Bakanlığı) devretmiştir. Bu dönemde Bakan adına görev yapan yalnızca üç müfettişten oluşan teftiş teşkilatı, Büyük Zafer'in kazanıldığı 1922 yılından sonra kadrosu artırılarak bir kurul haline getirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşuna kısa bir süre kala, 15 Temmuz - 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında ilk defa Heyet-i İlmiye (Bilim Heyeti) toplanmıştır. Bu önemli toplantıda, Teftiş Kurulu Tüzüğü de gündeme alınarak teftiş sisteminin geleceğine dair adımlar atılmıştır.

1923

1 Ekim 1923 tarihine kadar müdürlük statüsünde olan teftiş makamı, bu tarihte 'Maarif Vekaleti Heyet-i Teftişine Riyaseti' adını almıştır. Daha önce bu makama müdür olarak atanmış olan Abdülfeyyaz Tevfik Bey, bu değişiklikle birlikte görevine 'Başkan' sıfatıyla devam etmiştir.

Kaynakça: 2024, 01.03. Teftiş Kurulu Başkanlığı: <https://tkb.meb.gov.tr/> adresinden alındı

Şekil 1. Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Önce (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2022)

Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Sonra

- 1925** Cumhuriyetin ilanından sonra, 1-20 Mayıs 1925 tarihleri arasında Konya'da ilk kez bir 'Maarif Müfettişleri Kongresi' düzenlenmiştir. Bu önemli kongreye, Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve 14 Bakanlık Müfettişi katılım sağlamıştır. 1921'deki 1. Maarif Kongresinden sonra milli eğitim alanındaki en önemli ikinci toplantı olarak kabul edilen bu kongre, Cumhuriyet döneminin eğitim vizyonuna uygun kararların alınmasına zemin hazırlamış ve sonraki yıllara damga vuracak birçok eylemin temellerini atmıştır.
- 1926** 1926 tarihli Maarif Teşkilatı Kanunu, Türk eğitim sisteminde Maarif Eminlikleri adı altında bölgesel yönetim birimleri oluşturarak önemli bir adım attı. Bu eminlikler, günümüzdeki eğitim bölgelerine benzer bir yapıya sahipti. Aynı yıl yayımlanan 'Maarif Vekaleti Müfettişlerinin Hukuk, Selahiyet ve Vazifelerine Dair Talimatname' ise, 'Vekalet Müfettişi' unvanını resmileştirerek müfettişleri Merkez Müfettişleri ve Mıntıka Müfettişleri olmak üzere iki ana kategoriye ayırdı.
- 1931** 1931'de yürürlüğe giren 1834 sayılı Kanun ile eğitim sisteminde önemli bir değişim yaşandı. Bu Kanun, maarif eminliklerini ve mıntıka müfettişliklerini ortadan kaldırdı. Bu düzenlemenin ardından, mıntıka müfettişleri merkez müfettişi olarak görevlerine devam ettiler.
- 1992** 1992 yılında 3797 sayılı Kanunla Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir danışma ve denetim birimi olarak yapılandırılan Teftiş Kurulu Başkanlığı; Bakanlık teşkilatı ve kuruluşlarının tüm faaliyetlerini teftiş, inceleme ve soruşturma yoluyla denetlemekle görevlendirilmiştir.
- 2011** 2011 yılında 652 sayılı KHK ile Teftiş Kurulu Başkanlığı, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı adını alarak bir hizmet birimi olarak yeniden sınıflandırılmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcısı kadroları da sırasıyla millî eğitim başdenetçisi, millî eğitim denetçisi ve millî eğitim denetçi yardımcısı olarak değiştirilmiştir.
- 2014** 2014 yılında 6528 sayılı Kanun ile 'millî eğitim denetçiliği' ve 'il eğitim denetmenliği' unvanları 'maarif müfettişi' adı altında birleştirilmiştir. Bu düzenlemeyle Rehberlik ve Denetim Başkanlığında görevli millî eğitim başdenetçisi, denetçisi ve denetçi yardımcıları, il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde yeni oluşturulan maarif müfettişleri başkanlıklarına atanmıştır. Takip eden yönetmelik değişikliği ile daha önce başkan yardımcılığı olarak yürütülen yönetsel kademe de daire başkanlığına dönüştürülmüştür.
- 2021** 2021 yılında, 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yapılan değişiklikle il millî eğitim müdürlüklerinde eğitim kurumlarının rehberlik, denetim ve soruşturma gibi hizmetlerini yürütmek üzere eğitim müfettişi ve yardımcısı istihdamına olanak sağlanmıştır. Ardından yayımlanan 87 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile il millî eğitim müdürlüklerindeki 'maarif müfettişleri', 'eğitim müfettişi' kadrolarına atanarak okullara ve öğretmenlere yönelik rehberlik ve denetim kapasitesi güçlendirilmiştir.

Kaynakça: 2024, 01 03, Teftiş Kurulu Başkanlığı: <https://tkb.meb.gov.tr/> adresinden alındı

Şekil 2. Eğitimde Teftişin Tarihçesi Cumhuriyetten Sonra (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2022)

2.7. Eğitim Kurumların Özellikleri ve Fonksiyonları

Eğitim kurumları, bireylere bilgi, yetenek, tutum ve değerler kazandırmayı amaçlar. Bu amaçlarla kurumlar, toplumsal yapının bir parçası olarak bireyin gelişimini desteklerken, aynı zamanda toplumun gereksinimlerini de karşılamaya çalışırlar. Eğitim süreci, bu sebeplerle zaman alan bir süreçtir. Süreçlerin uzun olması, bu alanda yapılan planlamaların daha dikkatli bir şekilde yapılmasını gerektirir (Taymaz, 1982, s. 1).

Genel olarak kurumlar, bir arada yaşayan bireylerin davranışlarını, eylemlerini, alışkanlıklarını, geleneklerini, değerlerini ve inançlarını yansıtan kurallar bütünüdür (Aktan ve Vural, 2006, s. 13). Bu genel çerçeve içinde eğitim kurumlarının kendilerine has temel özellikleri ve fonksiyonları bulunmaktadır ve bunlar aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

2.7.1. Eğitim Kurumlarının Özellikleri

Eğitim kurumlarının belirgin özelliklerinden biri, faaliyetlerinin planlı ve sistemli bir şekilde yapılmasıdır. Bu faaliyetler rastlantısal süreçlerden ziyade, önceden belirlenmiş hedef ve amaçlar doğrultusunda, belirli bir müfredat ve program dahilinde, kademeli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilir (Sönmez, 2018, s. 45). Bu planlı yapı, kaynakların verimli kullanımını, süreçlerin öngörülebilirliğini ve hedeflere ulaşmada beklenen başarıyı beraberinde getirir. Eğitim kurumlarının diğer bir özelliği ise programlarının bilimsel temellere dayalı olmasıdır. Çağdaş eğitim anlayışında, öğretim programları, bilimsel araştırmalara dayalı olarak tasarlanır ve sürekli olarak güncellenir (Ergün, 2019, s. 78).

Eğitim kurumlarının özelliklerinden biri ise toplumsal norm ve değerleri gelecek kuşaklara aktarmasıdır. Eğitim kurumları, bireylerin toplumsallaşmasında kritik bir işleve sahiptir. Bireyler, eğitim süreçleri aracılığıyla toplumun kültürel mirasını, etik kurallarını, davranış kalıplarını ve beklentilerini öğrenerek toplumla uyumlu hale gelirler (Erdoğan, 2020, s. 112). Bu süreçte eğitim kurumları, aktardıkları içerik bakımından hem evrensel bilgileri hem de kültürel değerleri barındırma özelliğini gösterir. Öğrencilere bir yandan insanlığın ortak birikimi olan bilim, sanat ve felsefe gibi evrensel değerler sunulurken, diğer yandan da kendi toplumlarının dili, tarihi, gelenekleri ve kültürel zenginlikleri aktararak öğrencilerin kimlik gelişimleri desteklenir (Hoşgörür, 2021, s. 95).

Eğitimin sadece belirli bir yaş aralığıyla sınırlı kalmaması, yaşam boyu devam eden bir süreç olması da eğitimin bir diğer özelliğidir. Bu özellik eğitim kurumlarının rollerini de genişletmiştir. Bu kurumlar, bireylerin örgün eğitim sonrasında da sürekli öğrenme ve kendini geliştirme ihtiyaçlarına cevap verecekleri ortamlar oluşturmalıdır (Aydın, 2018, s. 283). Sonuç olarak, eğitim kurumlarının planları, bilimsel temellere dayalı olması, toplumsal değerleri aktarması ve yaşam boyu öğrenmeyi desteklemesi gibi temel özelliklere sahip olmalıdır.

2.7.2. Eğitim Kurumlarının Fonksiyonları

Eğitim kurumlarının bilişsel fonksiyonları bireylerin bilgileri öğrenmesinde ve anlamlandırmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu fonksiyonla bireylere temel bilgilerden başlayarak çeşitli disiplinlerde derinlemesine eğitim vermelerini sağlama, bireylerin düşünme yeteneklerini, özellikle analitik ve eleştirel düşünme becerilerini artırma ve problem çözme yetisi kazandırma amaçlanır (Sönmez, 2018, s. 55). Aynı zamanda, bireylerin hem akademik hayatta başarılı olmaları için gerekli becerileri edinmeleri hem de meslek hayatlarında kullanacakları pratik becerileri kazanmaları bu bilişsel fonksiyon kapsamında değerlendirilir (Demirel, 2019, s. 42). Bununla birlikte, eğitim kurumları sosyal ve kültürel fonksiyonlar da üstlenir. Toplumun sürekliliği için toplumsal kuralların, normların ve değerlerin bireylere aktarılması ve onların topluma uyumlu, bir üye olarak sosyalleşmelerinin sağlanması bu fonksiyonla sağlanır (Erdoğan, 2020, s. 88).

Eğitim kurumlarının fonksiyonlarından biri olan ekonomik fonksiyon sayesinde eğitim kurumları bireyleri iş gücü piyasasına hazırlayan bir yapı içerisinde. Kurumlar, bireylere çeşitli meslekler için gerekli bilgi ve kabiliyeti kazandırarak onların istihdam edilebilirliğini artırır ve böylece bireylerin nitelikli insan kaynağı olarak yetiştirilmesine olanak sağlar. Bu durum, ülkenin ekonomik büyümesi ve kalkınması açısından önemlidir (Barış ve Eranıl, 2022, s. 95).

Eğitim kurumlarının işlevlerinden biri de bireysel gelişim işlevidir. Bu fonksiyonla bireylere kendi kendilerini geliştirmeleri teşvik edilir. Bu sayede bireyler, hızla değişen bu çağda kendilerini sürekli olarak yenileyebilirler. Ayrıca, eğitim süreçleri bireylerin özgüven, sorumluluk alma, liderlik gibi kişisel yeteneklerini ve iletişim becerilerini daha iyi bir hale getirerek onların hem kişisel hem de sosyal yaşamda daha etkin bir birey olmalarına olanak tanır (Başaran, 2000, s. 78).

Son olarak, eğitim kurumları demokratik ve politik fonksiyonlar da yerine getirir. Demokratik toplumların temelini oluşturan değerlerin (adalet, eşitlik, özgürlük, insan hakları vb.) bireylere kazandırılması ve bu değerler doğrultusunda tutum ve davranış geliştirmelerinin sağlanması eğitimin önemli bir görevidir (Tezcan, 2024, s. 131).

Netice itibarıyla, eğitim kurumları, bireylerin kişisel ve entelektüel gelişimlerine destek verirken, aynı zamanda toplumun kültürel, sosyal, ekonomik ve politik yapısının sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine ve ilerlemesine yardımcı olur. Bu nedenle, eğitim sistemlerinin ve kurumlarının, yerine getirdikleri bu hayati fonksiyonları daha etkin kılabilmek adına sürekli olarak değerlendirilmesi, iyileştirilmesi ve çağın gereklerine uygun olarak güncellenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu özellikler ve fonksiyonlar, bir bakıma toplumun sahip olduğu ve önemseydiği değerlerin eğitim kurumları aracılığıyla somutlaşması ve yaşatılması olarak da görülebilir (Eğinli ve Çakır, 2011, s. 38).

2.8. Kurum Denetiminin Yasal Dayanağı

18.10.1982 yılında kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının (1982) “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” kısmında yer verilen 42. maddesinde, “Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.” Hükmü ile her türlü resmi ve özel eğitim kurumlarının devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmasını anayasal bir zorunluluk haline getirmiştir.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun (1973) “XIV – Her yerde eğitim” kısmında yer verilen 17. Maddesinde “Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.” Hükmü ile eğitim faaliyetlerini gerçekleştiren her kuruluş denetime tabi tutulmuştur.

10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 Nolu Cumhurbaşkanı Kararnamesinin (2018) “Teftiş Kurulu Başkanlığı” kısmında yer alan 320.Maddesinde “Bakanlık teşkilatı ve personeli ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön

plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve soruşturma iş ve işlemlerini yapmak” hükmü ile teftiş kurulu başkanlığının görev alanları belirlenmiştir. Bakanlık adına denetim ve incelemeleri yapmakla görevlendirilmiştir.

Yine 1 Nolu Cumhurbaşkanı Kararnamesinin “Taşra Teşkilatı” kısmında yer alan 327.Maddesinde “Bakanlık, taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. Her ilde ve ilçede bir millî eğitim müdürlüğü kurulur.” Hükmü ile bakanlığa bağlı il milli eğitim müdürlükleri oluşturulmuştur. Yine aynı maddenin 3. Fıkrasında “İl millî eğitim müdürlüklerinde 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 24’üncü maddesi uyarınca eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcısı istihdam edilebilir.” Hükmü ile taşra teşkilatında eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcılarının istihdamı sağlanmıştır.

2.9. Eğitim Müfettişlerinin Görev Alanları

1 Mart 2022 tarihli ve 31765 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin (2022) 53. Maddesinde eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcılarının görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; “İldeki her derece ve türden resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumları ile özel öğrenci barınma hizmetleri kurumlarının rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yapmak.” Eğitim müfettişlerinin ve eğitim müfettiş yardımcılarının görev alanını oluşturmaktadır.

Müfettişlerin görevleri, farklı yazarlar tarafından değişik bakış açılarıyla incelenmiştir. Bir görüşe göre, bu görevler rehberlik, koordinasyon ve kaynak sağlama şeklinde üç ana kategoriye ayrılabilir. Bu görevlerin yerine getirilmesi gereken faaliyetler Aydın’a (2014) göre şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Öğretmenler ve yöneticilerin, çocukları daha iyi anlamalarına yardımcı olmak.
- ✓ Öğretmenlerin bireysel ve mesleki gelişimlerine destek sağlamak.
- ✓ Eğitim materyallerinin daha etkin kullanılmasında ilgili kişilere yön vermek.
- ✓ Öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi konusunda öğretmenlere yardımcı olmak.
- ✓ Diğer personelin öğretmenle iş birliği yapmalarını kolaylaştırmak.
- ✓ Öğretmenin öğrencilerini ve kendi performansını değerlendirmesine rehberlik etmek.
- ✓ Öğretmenin işinde ve çevresinde kendine güven duymasına yardımcı olmak.
- ✓ Eğitimle ilgili tüm kişilere, okulda elde edilen başarıları anlatmak ve tanıtmak.

Müfettişin görevleri, teftiş kurumunun nasıl algılandığıyla doğrudan ilişkilidir. Teftiş kurumu, yaratıcı bir güç, ilham kaynağı, moral artırıcı bir motivasyon aracı ve eğitimde liderlik için temel bir yapı olarak değerlendirilebilmelidir (Bursalıoğlu, 2000, s. 128). Bu konuda daha detaylı düşünceler sunanlar, yürütücü müfettiş imajını savunmuş ve müfettişin sadece dengeyi sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda yön vermesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Taymaz'a (2015) göre müfettiş, aşağıdaki eğitim görevlerine de dahil olmalıdır.

- ✓ Planlama: Bireyler ve gruplar için eğitim faaliyetlerine hazırlık yapmak.
- ✓ Yönetim: Karar alma ve koordinasyon süreçlerine katılmak.
- ✓ Teftiş: Eğitim ve öğretimi değerlendirmek ve kalitesini artırmak.
- ✓ Araştırma: Eğitim ve öğretimin mevcut koşullarını incelemek ve bu konularda önerilerde bulunmak.

Bu görevleri yerine getirebilecek bir denetçinin, klasik özelliklerinden ziyade idealist olması gerekir. Geleneksel denetçi algısı, zihinsel dayanıklılık ve güç, estetiğe ve düzeni bozan şeylere karşı aşırı duyarlılık ile meraklı bir zihin izlenimi taşır. Bu tasvirde, göz ardı edilen bir denetçi, etkili olamaz. İdealist denetçi tasviri ise, yaşam ve meslek felsefesinde uyum ile bütünlüğü temel alan, bireylerin öğrenebileceğine ve gelişebileceğine inanan, değer ve motivasyon sistemlerini buna uygun düzenleyen bir profili temsil eder. Denetçinin rolü, kendisinden beklenen eylemler ile çevresindekilerden istediği eylemlerin birleşimiyle tanımlanabilir. Eğer denetçi kendisinden istenen eylemleri gerçekleştiremiyorsa, denetim görevlerini de yerine getiremeyecektir (Bursalıoğlu, 2000, s. 129).

Denetçinin görevleri, karşılaştığı güçlüklerden de etkilenir. Öncelikle, alan öğretmenlerinin çoğu, kendi uzmanlık alanında olmayan bir denetçinin değerlendirmesine şüpheyle yaklaşır. Özellikle ortaöğretim programlarının çeşitliliği ve bunların zamanla ve sınıf dağılımı, denetim sürecini karmaşık hale getirir. Diğer bir sorun ise, yöneticiler ile öğretmenler arasında ortak, destekleyici bir tutumun olmamasıdır. Ancak, denetim sürecini asıl zorlaştıran etken, denetçinin sergilediği resmi davranış biçimidir. Bazı eleştirmenlere göre, öğretmenin mesleki geleceği hakkında karar verme yetkisi sürdüğü sürece, denetçi etkili bir rehberlik sağlayamaz (Taymaz, 2015, s. 78-85).

Böyle bir örgütte, denetçinin görevleri, nitelikleri, rolleri ve seçim kriterleri gözden geçirilmeli ve yeniden belirlenmelidir. Denetçiler arasındaki hiyerarşik yapı da sadece kıdem ve maaş gibi zamanla ilgili ölçütlere değil, mesleki gelişim, yönetim ve diğer faktörlere göre

de değerlendirilmelidir. Basamaklar ve gereksinim ilkelerine uygun bir şekilde oluşturulmalıdır. Aksi takdirde, bu hiyerarşi etkisiz olacak ve enflasyonist bir eğilim ortaya çıkacaktır. Ayrıca, bu hiyerarşide resmi ilişkilerin geleneklere dayanmak yerine yazılı ilkelere bağlı olması da önemlidir (Görür, 2004, s. 51).

2.10. Rehberlik ve Denetim İlkeleri

Kurumlarda rehberlik ve denetim faaliyetleri ilgili mevzuatlar çerçevesinde yapılır. Rehberlik ve denetim faaliyetlerinin ilkeleri Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin (2022) 63. Maddesinde yer almaktadır. Burada yer alan hükümlere göre rehberlik ve denetim ilkeleri aşağıda verilen şekilde gerçekleştirilmelidir.

- a) Öğretim programlarında yer alan kazanımlara ulaşma düzeyini en üst seviyeye çıkaracak nitelikte olmalıdır,
- b) Bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate almalıdır,
- c) Yol gösterici ve önleyici rehberliği öne çıkararak düzeltmeyi, iyileştirmeyi, geliştirmeyi ve kurumsal gelişimi esas almalıdır,
- ç) İyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmalıdır,
- d) Sistemin risk alanlarının belirlenmesini ve giderilmesini sağlamalıdır,
- e) Usulsüzlük ve yolsuzlukları önlemelidir,
- f) Açık, şeffaf, eşit, demokratik, bütüncül, güvenilir ve tarafsız olmalıdır,
- g) İş birliğini ve katılımı içermelidir,
- ğ) Başarıyı ön plana çıkarmalı, teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir,
- h) Bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır,
- ı) Etkili, ekonomik ve verimli olmalıdır.

2.11. Eğitim Kurumlarında Denetim Çeşitleri

Denetim, sistem özellikleri açısından girdi, işlem ve çıktılardan bilgi almak, bu bilgileri değerlendirmek ve değerlendirme sonuçlarına dayanarak örgütün amaçlarını düzeltmek ve geliştirmek şeklinde tanımlanabilir (Gökçe, 1994, s. 28). Eğitim kurumlarındaki denetim, eğitim sisteminin kalitesini yükseltmek, öğretim süreçlerini iyileştirmek ve kurumsal

hedeflere ulaşmak adına önemli bir yönetim aracı olarak değerlendirilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin (2022) 65. Maddesinde denetim hizmetlerinin çeşitleri yer almaktadır. Burada yer alan hükümlere göre denetim çeşitleri şu şekildedir.

(2) Denetim hizmetlerinin çeşitleri şunlardır:

- a) Süreç denetimi; Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin, belirlenen süreç tanımları ve iş akışlarına göre yürütülüp yürütülmediğinin kanıtlara dayalı olarak saptanması ve değerlendirilmesidir.
- b) Sonuç denetimi; Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin sonuçlarının mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans kriterlerine ve kalite standartlarına göre analiz edilmesi, karşılaştırılması ve ölçülmesi, kanıtlara dayalı olarak değerlendirilmesidir.
- c) Performans denetimi; yönetimin bütün kademelerinde gerçekleştirilen faaliyetler ile sonuçlarının etkililiğinin, ekonomikliğinin ve verimliliğinin belirlenen hedef ve göstergelerle ölçülmesidir.
- ç) Sistem denetimi; denetlenen birimin, yönetim süreçleri, faaliyet ve işlemleri ile iç kontrol sisteminin, organizasyon yapısına katkı sağlayıcı bir yaklaşımla analiz edilmesi; kaynakların yeterliliğinin ve amacı doğrultusunda etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile elektronik bilgi sistemlerinin sürekliliğinin ve güvenilirliğinin incelenmesi ve değerlendirilmesidir.
- d) Mali denetim; denetlenen birimin gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerine ilişkin hesap ve işlemlerinin doğruluğunun; mali faaliyet, mali yönetim ve kontrol sistemlerinin, mali sistem ve tabloların güvenilirliğinin, yolsuzluk ve usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla incelenmesi ve değerlendirilmesidir.
- e) Uygunluk denetimi; denetlenen birimin faaliyet ve işlemlerinin ilgili kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuata uygunluğunun incelenmesi ve değerlendirilmesidir.
- f) Tematik denetim; belli bir konuda yapılan ve sadece bu konunun süreç ve sonuçlarının kapsamlı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesidir.
- g) Personel denetimi; personelin görevini ve görev tanımındaki hizmetlerini gereği gibi yürütüp yürütmediğinin değerlendirilmesidir.

ğ) Yerindelik denetimi; eğitim öğretim hizmetlerinin ve idari işlemlerin zaman, yer ve diğer şartlar yönünden yerinde ve isabetli olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin değerlendirilmesidir.

h) Ders denetimi; öğretmenin alanındaki yeterliliğinin, hazırlık ve planlama, uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilme, etkinliklere yer verebilme, ölçme ve değerlendirme, sınıf yönetimi ve pedagojik esaslara uygunluk durumu ile öğrencilerin öğretim programında öngörülen kazanımlara ulaşma düzeyinin incelenip değerlendirilmesidir.

ı) Öz değerlendirme; kurumların kendi kendilerini belirli yöntem ve teknikler kullanarak belirlenen standartlar doğrultusunda kapsamlı ve sistematik olarak değerlendirmesidir.

(3) Denetim, ikinci fıkrada belirtilen denetim uygulamalarının hepsini, bir veya birkaçını kapsayacak şekilde yapılır. İhtiyaç ve gelişmeler doğrultusunda ikinci fıkrada sayılan denetim çeşitleri dışında da denetim uygulamaları yapılabilir.

Literatürde ise denetim türleri yönetmelikte değinilen denetim çeşitleriyle benzer bulgular içermektedir. Taymaz'a (2015) göre denetim türleri ve tanımları ise şu şekildedir.

Kurum denetimi: Bir eğitim kurumunun hedeflerini gerçekleştirmek için insan ve malzeme kaynaklarını temin etme ve bunları kullanma yöntemlerinin izlenmesi, kontrol edilmesi ve belirli kriterlere göre değerlendirilmesidir.

Ders denetimi: Bir eğitim kurumunda öğretmenlik yapan öğretmenlerin eğitim ve öğretim faaliyetlerindeki çalışmalarının takip edilmesi, analizi ve değerlendirilmesidir.

Bireysel denetim ve grup denetimi; Sadece bir denetmen tarafından gerçekleştirilen bir denetimdir. Hazırlanan plana dayanarak, ilgili konularda gözlem, görüşme, denetim, inceleme ve soruşturma uygular.

Grupla denetim: İki veya daha fazla denetmenle yapılan bir denetimdir. Her denetmen, kendi uzmanlık alanına göre gözlem, inceleme ve denetim uygular.

Yakın denetim: Denetim, kurum içerisinde görev yapan kişilerin gerçekleştirdiği bir süreçtir. Bu denetim türünde, iş birliği oluşturulur. İlgili taraflar, birbirlerinin düşüncelerinden faydalanabilir. Bu denetimin en belirgin özelliği, denetim yapan ile denetlenen arasındaki kişisel ve iş ilişkilerinin kurulmasıdır.

Uzaktan denetim: Denetim sürecinin denetlenen ve denetleyenin fiziksel olarak aynı ortamda olmadığı durumudur. Denetim, denetlenen hakkında bilgi toplarken gözlem dışında başka kaynaklardan elde edilen verilere dayanır. Bu nedenle, denetleyici ile denetlenen arasında kişisel veya iş ilişkileri kurulamaz. Raporların, sonuçların ve hesapların kontrolü bu tür bir denetime örnek olarak verilebilir.

İç denetim: Kurumun kendi denetim elemanları tarafından gerçekleştirilir. Yönetimin uygulamaya koyduğu projeleri yürüten çalışanların kendi faaliyetlerini gözlemlemesidir. Bu tür denetimi kurumun yöneticileri üstlenir.

Dış denetim: Yasa gereği sorumluluk taşıyan bireylerin veya kuruluşların işleri üzerinde yapılan denetimdir. Genellikle bağımsız denetçiler tarafından icra edilir. Kurumun hedefleri ile gerçekleştirilen işlerin sonuçları karşılaştırılmaktadır.

Tam denetim: Tarama denetimi de denilen bu yöntemde, denetim dönemine giren işlerin tamamının incelenmesi için yapılan denetimdir.

Sondajla Denetim: İşlemlerin tümünün incelenmesi yerine bazı ölçütlere göre belirlenen veya seçilen işlemlerin incelenmesidir.

Normal denetim ve seri denetim: Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın yaptığı planlama doğrultusunda gerçekleşen bir denetimdir. Kontrol edilecek kurumların türleri, biçimleri, kriterleri ve denetim süreleri belirlenir. Denetim çalışmaları, denetlenen kişi sayısı, mesafe, süreklilik, görevler ve işlem özelliklerine göre gruplandırılabilir. Ayrıca, örgütün hedefleri açısından da sınıflandırmalar yapılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırlamış olduğu denetim rehberinde kurum denetimlerinin hangi denetim çeşidine göre gerçekleştirileceği yer almaktadır. Bu rehberde denetimler sonunda elde edilen veriler analiz edilerek tematik denetim raporu hazırlanacağından bahsedilmiştir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2023, s.12).

2.12. Denetim Yaklaşımları

Kurum denetimi, sadece eğitim kurumlarının yasalara uygunluğunu kontrol eden bir süreç olarak düşünülmemelidir. Bunun yanı sıra, öğretim kalitesini artırmaya yönelik rehberlik çalışmalarıyla desteklenmesi gereken kapsamlı bir işlevdir. Eğitim kuruluşlarında yapılan denetimlerde, öğretmenlerin gelişim ihtiyaçları, okulun yönetim yapısı, eğitim programlarının yürütülmesi ve öğrenci başarısı gibi önemli konulara odaklanılması beklenir.

Bu nedenle, denetmenlerin yalnızca eksiklikleri bulup rapor etmekle kalmayıp, bu sorunların çözümüne yardımcı olmaları da oldukça kritik bir öneme sahiptir. Rehberlik çalışmaları, öğretmenlerin pedagojik yeteneklerini geliştirmelerine destek olmanın yanı sıra, yöneticilere etkili liderlik uygulamaları hakkında bilgi vermeli ve aynı zamanda öğrenci odaklı bir öğrenim ortamı yaratmaya katkıda bulunmalıdır. Bu şekilde, denetim süreci; değerlendirme, yönlendirme, danışmanlık ve mesleki gelişim desteği işlevlerini bir arada yürüten bir bütüncül yaklaşım gerektirir. Ayrıca, öğretim süreçlerindeki sorunların çözümünde öğretmenler ve yöneticilerle birlikte çalışmak, rehberlik anlayışına dayalı denetimin temel ilkelerindendir. Günümüzde, modern denetim anlayışı, cezalandırma ve kontrol yerine, geliştirme, destekleme ve iş birliğine dayalı bir yaklaşımı teşvik etmektedir. Bu anlayış doğrultusunda yapılan rehberlik odaklı denetimler, eğitim kurumlarının kapasitelerini tanıyabilmelerini, güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek stratejik planlamalarla gelişmelerini sağlar. Denetim, mesleki rehberlik ve yardımın yanında, sistemin işleyişini izleyerek planlardan ve hedeflerden sapmayı önleyen bir takip aracı işlevi görür (Aydın, 2014, s. 43).

Yönetimin bilimsel bir disiplin olarak ele alınması ve onu meydana getiren unsurların akademik incelemelere tabi tutulması, zamanla çeşitli yönetim yaklaşımlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yönetim anlayışlarındaki bu çeşitlilik, yönetim sisteminin ayrılmaz bir parçası olan denetim alt sistemini de etkilemiştir. Bu bağlamda, tarihsel süreçte geliştirilen ve uygulamaya konulan farklı denetim modelleri aşağıda incelenmiştir.

2.12.1. Bilimsel Denetim

F. Taylor'un bilimsel yönetim kuramından doğan bilimsel denetim modeli, çalışan kişiyi bireysel farklılıkları göz ardı edilen mekanik bir varlık olarak ele alır. Bu yaklaşıma göre insan, örgütün bir aracıdır ve verimliliği artırmak için görevlerin uzmanlarca en ince detayına kadar tanımlanıp yönlendirilmesi esastır. Denetim süreci, işin belirlenen süre, sayı ve kalite standartlarına uygun yapılıp yapılmadığını saptamaya odaklanır (Başaran, 2000, s. 185).

Bu anlayış eğitim denetimine de yansımış; öğretmen ve yöneticilerden önceden belirlenmiş kurallara harfiyen uymaları beklenmiş, durumsal inisiyatif almaları ise istenmemiştir. Değerlendirme, ortaya konan iş veya davranışın mevcut ölçütlerle karşılaştırılması ve sonuçların raporlanması şeklinde gerçekleşir. Bilimsel yönetimin temelini oluşturan iş bölümü, uzmanlaşma, otorite, emir-komuta zinciri, merkezileşme ve hiyerarşi gibi

prensipler, bilimsel denetim yaklaşımında da baskın bir şekilde kendini gösterir. Özetle bilimsel denetim, standartlara mutlak uyumu ve merkezi kontrolü ön planda tutarak verimliliği maksimize etmeyi amaçlar (Aydın, 2022, s. 31).

2.12.2. Sanatsal Denetim

Sanatsal denetim, her önemli unsurun ölçülebileceği varsayımına dayanan hesap verebilir denetim anlayışının aksine, Elliot W. Eisner tarafından ortaya konan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu model, denetim sürecinde denetçinin anlayışına, duyarlılığına ve sınıfta gözlemlediği kritik detayları değerlendirme yetisine dayanır. Eisner'e göre öğretim, bir sanat olarak kabul edilir ve her zaman önceden tasarlandığı gibi mekanik bir şekilde işlemez; aksine, koşullara göre dinamik bir değişim gösterir. Bu nedenle sanatsal denetim, öğretimin bu esnek ve duruma özgü doğasını anlamayı ve takdir etmeyi vurgular (Aydın, 2022, s. 30).

2.12.3. Öğretimsel Denetim

Öğretimsel denetim, bir eğitim kurumu çatısı altında görev yapan farklı eğitimci gruplarının yerine getirdiği geniş kapsamlı bir süreci tanımlar. Bu sürecin temel hedefi, öğrenciler için nitelikli öğrenme ortamları oluşturmak ve öğretmenlere öğretim süreçlerinde destek sağlamaktır. Doğası gereği, öğretimsel denetim; öğretmen, öğrenci ve denetici arasında etkin bir iş birliğini ve aktif katılımı gerektirir (Aydın, 2022, s.31).

Özünde, öğretimsel denetim hem bireysel hem de grup düzeyinde öğretmenlere hizmet sunarak öğretim süreçlerinin iyileştirilmesine odaklanır. Bu kapsamda, öğretmenlerin performanslarına dair objektif geri bildirimler almalarını sağlar. Ayrıca, öğretim sürecinde karşılaşılan sorunların profesyonel bir anlayış ve olumlu bir yaklaşımla tespit edilip çözümlenmesine aracılık ederek öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimlerine katkıda bulunur. Öğretimsel denetim sürecinin başarılı olabilmesi, sürecin kontrol mekanizması ve yargılama süreci olarak görülmemesine bağlıdır (Şişman, 2018, s. 45).

2.12.4. Klinik Denetim

Klinik denetim, geleneksel denetim anlayışlarından ayrılarak; emir verici olmak yerine etkileşimi, otokratik bir yaklaşımı reddederek denetim süreçlerinin merkezine öğretmeni

alan alternatif bir model olarak tanımlanır. Bu denetim anlayışı, ilk kez 1950'li yılların sonları ve 1960'lı yılların başlarında Harvard Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Morris Cogan, Robert Goldhammer ve Robert Anderson tarafından ortaya konulmuştur. Yaklaşımına adını veren “klinik” terimi öğretmen ve deneticinin arasında gerçekleşen doğrudan ilişkiye yapılan vurguyu ifade eder. Bu modelde müfettişin rolü öğretmenin sınıfta gerçekleştirdiği performansa ait geri bildirimlerini öğretmene sunarak mevcut performansı ile ideal performans arasındaki farkı ortaya açıkça koymaktır. Bu bulgular ortaya konulduktan sonra eğitmenin öğretim sürecindeki rolünü ideale en yakın duruma getirmeye çalışmak bu denetiminin asıl amacını oluşturur (Aydın, 2022, s. 31).

Klinik denetiminde genel olarak üç temel üzerinde yoğunlaşmıştır.

- 1.Ön görüşme, planlama görüşmesi
- 2.Eğitiminin sınıf içerisindeki gözlemi
- 3.Geri bildirim için yapılan görüşme

2.12.5. Gelişimsel Denetim

Glickman tarafından ortaya konulan "Gelişimsel Denetim" yaklaşımına göre denetçinin temel görevi, öncelikle öğretmenin mevcut gelişimsel düzeyini doğru bir şekilde analiz etmek ve bu analizleri öğretmenin gelişimine katkı sunacak en iyi şekilde değerlendirmektir. Bunu yapacak müfettişin bu konularda yeterli bilgi birikimine sahip olması gerekir.

Bu modele göre gerçekleştirilecek denetimlerde eğitmenin sahip olması gereken bilişsel gelişim, kavramsal gelişim, ahlaki gelişim, benlik gelişim alanlarından hangi düzeyde bulunduğu bilinmesi önem arz etmektedir (Aydın, 2022, s. 33).

2.12.6. Farklılaştırılmış Denetim

Allan A. Glatthorn ile anılan farklılaştırılmış denetim öğretmenlere, alacakları denetim ve değerlendirme hizmetlerinin türü konusunda çeşitli seçenekler sunan esnek bir denetim yaklaşımıdır. Bu model, özellikle aday öğretmenler ve mesleki gelişimlerinde daha yoğun desteğe ihtiyaç duyan öğretmenler için yoğunlaştırılmış gelişim fırsatları sağlamayı amaçlar. Bununla birlikte, diğer öğretmenler de mesleki gelişimlerini kendi ihtiyaçları doğrultusunda desteklemek, gelişimsel bir yaklaşımla ekip içinde iş birliği yapmak veya öz yönelimli

mesleki gelişim yollarını izlemek istediklerinde bu modelin sunduğu seçeneklerden faydalanabilirler. Bu modele göre gerçekleştirilen değerlendirme süreci öğretmenin kabiliyetine göre değişiklik gösterir. Farklılaştırılmış denetim dört ana bakış açısıyla açıklanmaktadır. Bunlar;

- Meslek (Profesyonellik): Bu bakış açısı öğretmenin mesleğinde profesyonelleşmesi üzerinde yoğunlaşır.
- Örgüt: Bu bakış açısı öğretmenlerin birlikte çalışmaları ve birbirleriyle yardımlaşma üzerinde durur.
- Denetmen: Denetmenlerin içerisinde bulundukları yoğun çalışma süreci zaman zaman denetim süreci üzerinde aksaklıklar meydana getirmektedir. Bu bakış açısı denetim sürecinin öğretmenlerin gereksinimlerini karşılaması gerektiği üzerinde durmaktadır.
- Öğretmen: Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin yoğun gelişimsel yardım sağlanması üzerinde durur (Aydın, 2022, s. 59).

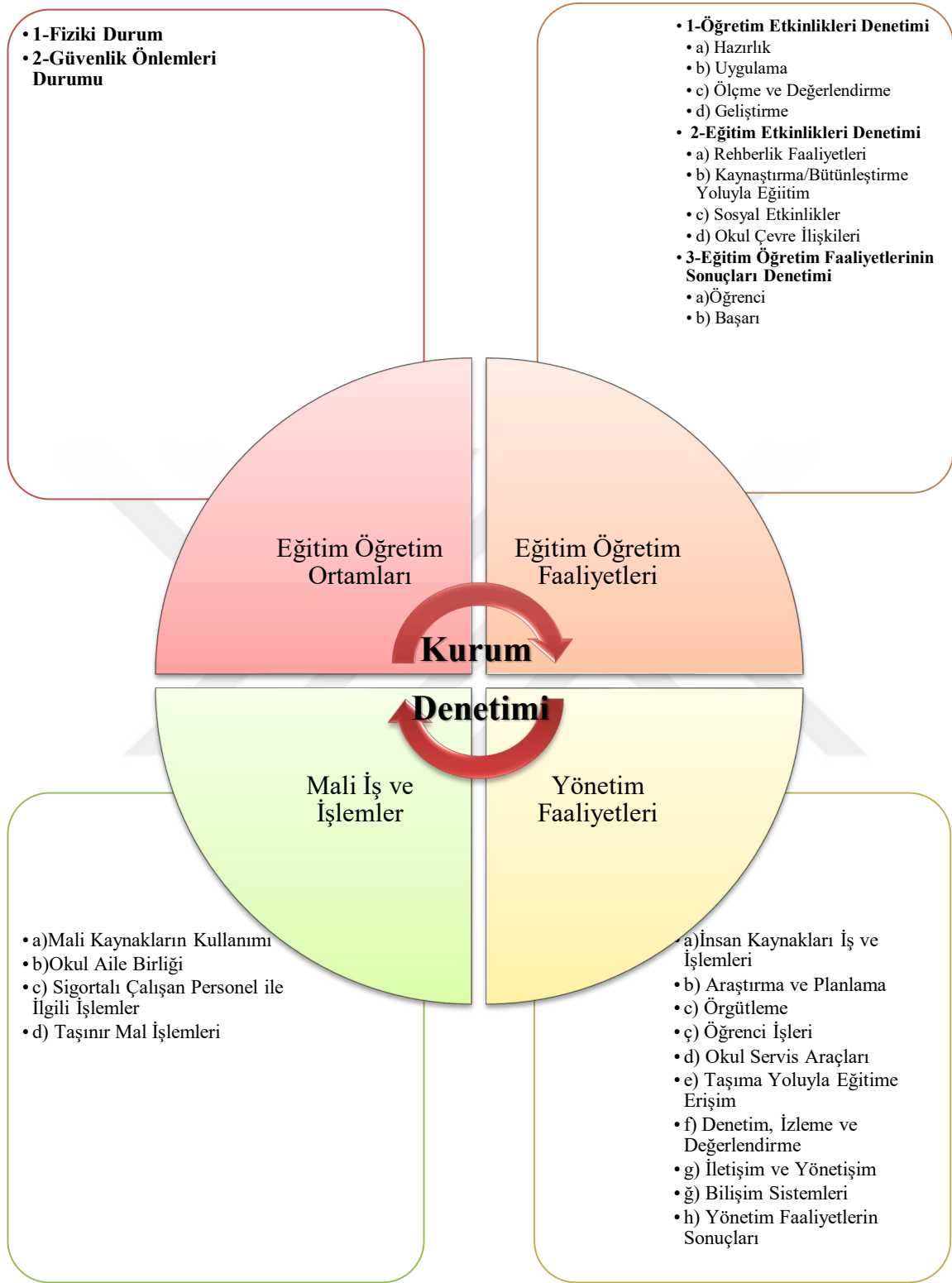
Şekil 3. Denetim Yaklaşımları (Aydın, 2022)

2.13. Kurumların Rehberlik ve Teftişinde Dikkat Edilecek Hususlar

Müfettişin başlıca görevi, eğitim sürecinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Eğitim sisteminde müfettiş, farklı roller üstlenmektedir. Yönetici, lider, rehber, öğretmen ve araştırma uzmanı olarak görev alır. Bu görevleri sayesinde müfettiş, denetlediği kişinin bulunduğu ortama uyum sağlamasına, kendi kimliğini tanımasına, kabul etmesine, sorunlarını çözmesine, eksikliklerini gidermesine, moral bulmasına, motive olmasına ve gelişmesine yardımcı olur (Taymaz, 2015, s. 43). Müfettişlerin rehberlik işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeleri, okulun güçlü ve zayıf yanlarını belirlemek için iyileştirme ve yenileme süreçlerine aktif bir şekilde katılmaları ile sağlanabilir (Özdayı ve Özcan, 2005, s. 78). Ancak, müfettişlerin fazla iş yükleri nedeniyle üzerlerine düşen görevleri yerine getirmekte zorlandıkları ve denetledikleri kişilere modern denetim yöntemlerinde önerilen rehberliği yeterince sağlayamadıkları tespit edilmiştir (Ağaoğlu, 2001, s. 32). Kurumların rehberlik ve denetim aşamalarında gözetilmesi gereken unsurlar, kurumsal gelişimi desteklemek ve hizmet kalitesini yükseltmek açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada, rehberlik ve denetimin amacının, denetim yapmaktan çok gelişme odaklı bir yapı oluşturmak olduğunu unutmamak gerekir. Rehberlik yöntemi, kurumun çalışanlarının mesleki yetkinliklerini artırmayı, güçlü yanlarını desteklemeyi ve zayıf noktalarını iyileştirmeyi hedeflemelidir.

2.14. Kurum Teftişinde İncelenen Durumlar

Kurumların teftişinde incelenen alanlar genelde Teftiş Kurulu Başkanlığın hazırladığı denetim rehberindeki hususlar üzerinden değerlendirilerek raporlaştırılır. İlkokullar için hazırlanan denetim rehberinde incelenen alanlar Şekil 4'te gösterilmiştir. Eğitim müfettişleri denetimi gerçekleştirecek kurumu bu rehber üzerinden denetler ve denetimle ilgili bulguları raporlaştırarak Eğitim Müfettişleri Başkanlığına sunar. Bakanlıkta görevli bakanlık müfettişleri ise bu raporu Teftiş Kurulu Başkanlığına sunar. Okulların denetimi, eğitim öğretim ortamları, eğitim öğretim faaliyetleri, yönetim faaliyetleri ve mali iş ve işlemler olmak üzere dört temel başlık üzerinden gerçekleştirilir. Bu dört temel başlık ve bu başlıklar altında oluşturulan alt başlıklarda denetim rehberinde, belirtilen hususların görevli eğitim müfettişlerince nasıl değerlendirileceği açıklanmıştır. Yani resmi ilkökullar kurumlarının denetimlerinde okullarda incelenen hususların neler olduğuna yer verilmiştir.

Şekil 4. Kurum Denetimlerinde İncelenen Alanlar (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024)

2.14.1. Eğitim-Öğretim Ortamları

Eğitim öğretim ortamları, yalnızca sınıfta yapılan aktivitelerle sınırlı kalmamalıdır. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve motor becerilerini destekleyen kapsamlı bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu durum, eğitim ortamlarının bireylerin sosyal, kültürel, spor ve akademik alanlarda gelişimini artıracak şekilde zenginleştirilmesini gerektirir. Okulun fiziksel imkanları ile çevresel faktörler bir bütün olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Can, 2010). Öğrencilerin gelişiminde önemli bir role sahip olan okulun fiziksel imkanları belirlenen koşullara ne ölçüde uyum sağladığı ve güvenli bir öğrenme alanı sunup sunmadığının tespiti, eğitim kalitesi açısından önem taşımaktadır. Bu tespitler ise genellikle denetimlerde ortaya konulur.

Kurum denetimlerinde eğitim öğretim ortamları denetlenirken Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı denetim rehberi baz alınarak okulların fiziki durumları ve güvenlik durumları ayrı başlıklar altında incelenir. Bu başlıklarda müfettişlerin kurumu hangi hususlar üzerinden değerlendireceği yer almaktadır.

2.14.1.1. Fiziki Durum

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin başarılı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi, kurumun sahip olduğu fiziksel koşullara doğrudan bağlıdır. Okul binaları ve çevre düzenlemelerinin, öğrencilerin akademik, sosyal ve fiziksel gelişimlerini destekleyecek özelliklerde olması, güvenli ve sağlıklı işlevsel alanlar oluşturulması ile mümkündür. Bu bağlamda, eğitim kurumlarındaki tüm fiziksel alanların hem miktar hem de kalite açısından yeterli olması, eğitim hizmetlerinin kalitesini doğrudan etkiler (Can, 2010, s. 27).

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı denetim rehberinde kurumların fiziki yeterliliklerinin denetimi çok boyutlu bir incelemeyi gerektirmektedir. Bu denetim kapsamında, öncelikle okulun genel fiziki görünümü içerisinde Türk bayrağının standartlara uygunluğu, Atatürk köşesinin anlam ve önemine yakışır şekilde düzenlenmesi ve okul koridorlarının genel tertip ve düzeni incelenir. Okul bahçesinde yer alan Atatürk büstünün varlığı, özenli bakımı ve korunması da incelenen bir unsurdur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü derslikler, idari ve destek hizmet odaları, laboratuvarlar, atölyeler, uygulama sınıfları, okul bahçesi, okul kütüphanesi, spor salonu ve çok amaçlı salonlar gibi temel mekânların fiziki durumu, temizliği, bakımı ile amaçlarına uygunluk ve

yeterlilik düzeyleri değerlendirilir. Aynı şekilde okul kantini, yemekhane ve arşiv gibi destek birimlerinin de hijyen ve kullanım koşulları gözden geçirilir ve kurum tabelalarının mevzuata uygunluğu kontrol edilir. İlkokullarda öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri, gezip oynayabilecekleri ve çeşitli sportif faaliyetlerde bulunabilecekleri çevre imkânlarından yararlanılarak kum havuzu, voleybol ve basketbol sahaları gibi alanların yanı sıra asılma, tırmanma, denge ve atlama gibi becerileri destekleyici oyun araçlarının temin edilip edilmediği ve bu oyun yeri ile araçlarının yılda en az bir kez periyodik bakım ve onarımının yapılıp yapılmadığı da denetimde incelenen kısımlardandır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 2).

Tüm bunlarla birlikte, okulda öğrenci sağlığı ve okul güvenliği ile ilgili genel tedbirlerin eksiksiz yerine getirilmesi, fiziksel engelliler için okul binalarında gerekli erişilebilirlik önlemlerinin alınmış olması ve bedensel engelli öğrencilerin bulunması halinde bu öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre gerekli özel tedbirlerin uygulanıyor olması da dikkatle incelenir. Ayrıca, eğitim-öğretim faaliyetlerinin niteliği açısından ders kitabı, diğer ders araç-gereçleri, bilgisayar, akıllı (etkileşimli) tahta gibi teknolojik donanımlar ile atölye ve laboratuvar araç-gereci, makine, cihaz ve tesisatı gibi temel materyallerin yeterli durumu ve eğitim öğretim faaliyetlerinde bu teknolojik kaynaklardan etkin bir şekilde yararlanılıp yararlanılmadığı da değerlendirme kapsamındadır. Okulların fiziki durumları incelenirken okulda ibadet ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla doğal aydınlatmalı, uygun bir mekânda mescit açılıp açılmadığı da incelenen hususlar arasında yer alır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 3).

2.14.1.2. Güvenlik Önlemleri

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı denetim rehberine göre teftişi yapılan kurumlarda güvenlik önlemleri başlığı altında, binanın yangından korunmasına yönelik genel tedbirler, sivil savunma hazırlıkları, binanın sabotajlara karşı korunma düzeyi, deprem başta olmak üzere diğer doğal afetlerle mücadele ve genel acil durum yönetimi kapasitesi eğitim müfettişlerince değerlendirilir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 4).

Bu bağlamda, kurum binasının özelliklerine uygun yangın söndürme sistemlerinin kurulmuş ve her an işler durumda olması, acil durumlarda kullanılacak kaçış yolu kapılarının kaçışa uygun nitelikte bulunması ve bina kaçış merdivenleri ile yollarının üzerinde herhangi bir engel olmaması gibi hususlar kontrol edilir. Ayrıca, 13 Ekim Dünya Afet Risklerinin

Azaltılması Gününde deprem dışındaki diğer afet türlerine ilişkin ikaz alarm tatbikatlarının yapılıp usulüne uygun kayıt altına alınması, 2019 yılından önce açılan kurumların deprem teknik raporuna ilişkin mevcut durumları, deprem anında devrilme riski taşıyan kitaplık, dolap gibi ağır ve yüksek eşyaların duvara güvenli bir şekilde sabitlenmiş olması ve elektrik tesisatının periyodik kontrollerinin yapılarak belgelendirilmesi de güvenlik kriterleri arasında yer alır.

Bu temel değerlendirmelerin yanı sıra, kurumun güncel bir sivil savunma planına veya sivil savunma tedbir planına ve ayrıca bir sabotajlara karşı koruma planına sahip olup olmadığı, afet ve acil durumlarda kullanılmak üzere toplanma alanlarının açıkça belirlenmiş olması ve içerisinde gerekli tıbbi malzemelerin bulunduğu bir ilk yardım dolabı veya çantasının her an ulaşılabilir ve kullanıma hazır bir şekilde bulundurulması da denetimlerde aranan temel şartlardandır.

Bunlara ek olarak, binada veya binalarda etkin bir yangın algılama ve uyarı sisteminin varlığı ve çalışır durumda olması; kazan dairesinin genel tertip, düzen ve güvenliği, kaloriferci olarak görev yapan personelin mesleki yeterlik belgesine sahip olması, kalorifer yakma talimatının görünür bir yerde asılı bulunması ve özellikle doğalgaz ile LPG tesisatlı kazan dairelerinin işletilmesinde belirlenmiş güvenlik kurallarına riayet edilmesi de incelenen diğer konulardır. Son olarak güvenlik önlemleri kısmında, okulda genel güvenlik önlemlerinin alınması, güvenli bir okul ortamının sağlanmasına yönelik olarak okul müdürünün üzerine düşen yasal ve idari sorumlulukları etkin bir şekilde yerine getirmesi, asansörlerin periyodik bakımlarının ilgili yönetmeliklere uygun şekilde yaptırılması ve uyuşturucuyla mücadele kapsamında okul çevresindeki olası risklerin tespit edilerek bu risklere karşı gerekli önleyici tedbirlerin alınmış olması da denetim sürecinde değerlendirilen diğer temel güvenlik unsurlarını oluşturur (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 2).

2.14.2. Eğitim Öğretim Faaliyetleri

Eğitim kurumlarının eğitim öğretim faaliyetleri, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel gelişimlerini destekleyerek onları hayata hazırlayan temel süreçlerin bütünüdür. Bu faaliyetler, belirlenmiş eğitim programlarının hedefleri doğrultusunda, etkili öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak, öğrenci merkezli bir anlayışla planlanması ve uygulanmasını gerektirir (Senemoğlu, 2018). Eğitim öğretim faaliyetlerinin kalitesi,

öğrencilerin öğrenme düzeyleri, okula yönelik tutumları ve genel okul başarısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğundan bu süreçlerin sürekli olarak izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi, nitelikli bir eğitim hizmetinin sunulabilmesi için önemlidir (Ertürk, 1994, s. 4).

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı denetim rehberinde kurumların eğitim öğretim faaliyet alanındaki yeterliliklerinin denetimi öğretim etkinlikleri, eğitim etkinlikleri ve eğitim öğretim faaliyetlerinin sonuçları başlıkları altında değerlendirilmektedir. Bu başlıklar altında müfettişlerin kurumu hangi hususlar üzerinden değerlendireceği yer almaktadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 5).

2.14.2.1. Öğretim Etkinlikleri

Öğretim etkinlikleri, eğitim programlarında belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla öğretmen rehberliğinde düzenlenen, öğrencilerin aktif katılımını gerektiren tüm öğrenme yaşantılarını kapsar. Bu etkinlikler, bilginin aktarılmasının ötesinde, öğrencilerin anlama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Etkili öğretim etkinliklerinin temelinde, öğrenci özelliklerine ve öğrenme hedeflerine uygun strateji, yöntem ve tekniklerin seçilmesi, zengin öğrenme materyallerinin kullanılması ve öğrenmeyi destekleyici bir sınıf atmosferinin oluşturulması yatar (Sönmez, 2018, s. 32). Bu nedenle öğretim etkinliklerinin niteliği, öğrenci başarısının ve eğitimin genel kalitesinin belirleyicilerinden biri olarak kabul edilir. Bu niteliğin ve etkinliğin kurumsal düzeyde ne ölçüde sağlandığı ise denetimle ortaya çıkar.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının hazırladığı denetim rehberinde kurumların eğitim öğretim faaliyet alanındaki yeterliliklerinin denetimi hazırlık, uygulama, ölçme ve değerlendirme ve geliştirme hususları üzerinden ele alınır. Öğretim etkinliklerinde genel olarak öğrencilerin girdi, süreç ve çıktı aşamaları yer almaktadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 7).

2.14.2.1.1. Hazırlık

Denetim süreçlerinde, eğitim öğretim faaliyetleri ana başlığı altında ele alınan öğretim etkinliklerinin hazırlık aşaması, eğitim uygulamalarının nitelikli bir şekilde yürütülmesi için gerekli olan planlama süreçlerinin incelenmesini kapsar. Bu çerçevede, öncelikle eğitim

bölgesi müdürler kurulunun yürüttüğü çalışmaların okul düzeyindeki uygulamalara ne şekilde yansıdığı değerlendirilir. Öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde planlanması ve kalitesinin artırılması amacıyla, zümre öğretmenler kurulunda mevcut öğretim programları temel alınarak derslerin işlenişi sırasında hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin benimsendiği incelenir. İlkokullarda eğitim öğretimin temelini oluşturan yıllık planlar ve günlük ders planlarının hazırlanma ve uygulanma durumları da eğitim müfettişlerince denetimde ele alınır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 6).

2.14.2.1.2. Uygulama

Öğretim etkinliklerinin hazırlık aşamasını takiben, denetim süreçlerinde uygulama aşaması, planlanan eğitim öğretim faaliyetlerinin hayata geçirilme biçimine odaklanır. Bu kısımda, öncelikle eğitim öğretimde birlik ve bütünlüğün tesis edilmesi ve öğretim programlarında tanımlanan amaçlara etkin bir şekilde ulaşılabilmesi için hem yöneticilerin hem de öğretmenlerin derslerine ve diğer eğitsel sorumluluklarına hazırlıklı bir şekilde girip girmedikleri değerlendirilir. Uygulama sürecinin bir diğer unsurunda ise, ders yılı sonunda gerçekleştirilen zümre öğretmenler kurulu toplantılarında, daha önceki zümre toplantılarında alınan kararların ne ölçüde hayata geçirildiğini gösteren bir izleme değerlendirme raporunun hazırlanıp hazırlanmadığı değerlendirilir. Ayrıca, okulda yabancı uyruklu öğrencilerin bulunması durumunda bu öğrencilere yönelik yürütülmesi gereken tüm iş ve işlemlerin ilgili mevzuatlar çerçevesinde, herhangi bir aksaklığa mahal vermeden usulünce yerine getirilip getirilmediği de uygulama aşamasında incelenen hususlar arasında yer alır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 7).

2.14.2.1.3. Ölçme Değerlendirme

Eğitimde ölçme ve değerlendirmeye olan ihtiyaç son yıllarda artarak önem kazanmıştır. Eğitim programlarının etkinliğini anlamak, kullanılan yöntemlerin başarısını değerlendirmek ve öğrencilerin başarı düzeylerini, öğrenim süreçlerindeki güçlü ve zayıf yanlarını belirlemek amacıyla bu uygulamalara gereksinim duyulmaktadır (Güler ve Gelbal, 2010, s. 47). Bu yüzden, eğitim sisteminin bütün aşamalarında; girdi, süreç ve sonuç bölümlerinde ölçme ve değerlendirme önemli bir rol oynamaktadır.

Öğretim etkinliklerinin uygulama aşamasının ardından, eğitim sürecinin etkililiğini ve öğrenci gelişimini tespit etmeye yönelik ölçme değerlendirme faaliyetlerinin denetiminde eğitim kurumlarında gerçekleştirilen her türlü sınavın, ilgili mevzuatta ve kurul kararlarında belirlenen esaslara, takvime ve usullere uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığı kontrol edilir. Bununla birlikte, ölçme ve değerlendirme faaliyetleriyle öğrencilerin akademik gelişimlerinin ders öğretmenleri tarafından ne ölçüde ve hangi yöntemlerle takip edildiği de denetimlerde incelenen bir husustur (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 7).

2.14.2.1.4. Geliştirme

Eğitim öğretim süreçlerinin devamlılığı ve her öğrencinin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına yönelik desteklenmesi, eğitimin kalitesini ve fırsat eşitliğini etkileyen unsurlardandır. Ders kayıplarının öğrencilerin akademik kazanımları üzerinde olumsuz etkiler yarattığı, öğrenme eksikliklerine ve müfredatın tamamlanmasında güçlüklerle yol açtığı literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, aksayan öğretim faaliyetlerinin telafi edilmesi, öğrencilerin öğrenme bütünlüğünün korunması önemlidir. Özellikle ilköğretim kademesinde, öğrencilerin temel okuma, yazma ve anlama becerilerindeki olası yetersizliklerinin erken tanınması ve bu doğrultuda hazırlanan ilköğretimde yetiştirme programına (İYEP) dahil edilmesi, onların ileriki eğitim yaşamlarında karşılaşılabilecekleri akademik zorlukların önüne geçilmesi için önemlidir (Özdoğan, 2022, s. 38). Bu öğrenme kayıplarını önleyici ve destekleyici mekanizmaların işlerliği ile uygulamadaki etkinliği, kurum denetimlerinde incelenen konular arasında yerini alır.

Kurumların denetimi yapılırken geliştirme başlığı altında eğitim ve öğretim yılı içerisinde çeşitli nedenlerle boş geçen derslerin telafisinin yapılıp yapılmadığı hususları ve ilköğretimde yetiştirme programı (İYEP) kapsamına alınan öğrencilerin durumlarıyla ilgili incelemeler yapılır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 7).

2.14.2.2. Eğitim Etkinlikleri

Kurumsal denetim sırasında göz önünde bulundurulması gereken önemli konulardan biri de eğitim etkinlikleridir. Eğitim etkinlikleri, kurumun hedeflerine ne kadar ulaştığını, çalışanların mesleki gelişimlerine ne ölçüde destek verildiğini ve hizmet içi eğitimlerin başarısını gösterir. Bu bağlamda, denetim yapanlar, kurumda düzenlenip yürütülen eğitim

programlarını inceler, bu programların ihtiyaç analizi temelinde olup olmadığını kontrol eder, katılım oranlarını ve eğitimlerin sonuçlarını değerlendirir. Bunun yanı sıra, eğitim faaliyetlerinin yasalara uygunluğu, kurumsal stratejik hedeflerle ne kadar örtüştüğü ve öğretim yöntemlerinin kalitesi de dikkate alınır. Denetim, öğretimin yanı sıra öğrenmenin üzerinde etkili olan tüm faktörleri değerlendirerek, eğitim sürecini daha verimli hale getirecek bir ortam yaratmayı sağlar. Bu değerlendirmelerin temel amacı, eğitim sürecinin etkinliğini artırmaktır (Aydın, 2014, s.19).

Eğitim kurumları, öğrencilerin akademik gelişimlerini hedefleyen öğretim faaliyetlerinin yanında, onların sosyal ve kültürel potansiyellerini desteklemek için bünyesinde eğitim etkinlikleri de düzenler. Bu etkinlikler, örgün öğretim programlarını tamamlayıcı nitelikte olup, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine, sorumluluk almalarına, iş birliği yapmalarına, toplumsal değerleri içselleştirmelerine ve kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır (Ergün, 2019, s. 145).

Bu nedenle, söz konusu eğitim etkinliklerinin planlılığı, uygulanma biçimi ve hedeflerine ulaşma düzeyi, denetim süreçlerinde incelenerek eğitimin genel kalitesine ve öğrenci başarısına olan katkıları değerlendirilir. Eğitim etkinliklerinin denetimi; rehberlik faaliyetleri, kaynaştırma eğitimi ve sosyal etkinlikler başlıkları altında yapılır. Bu değerlendirmeler, Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan denetim rehberine göre eğitim müfettişlerince yürütülür.

2.14.2.2.1. Rehberlik Faaliyetleri

Etkili bir rehberlik programı, öğrencilere yönelik koruyucu ve önleyici çalışmaların yanı sıra, olası kriz durumlarına hızlı ve etkili müdahale edebilecek yapıları da barındırması gerekir. Rehberlik hizmetlerinin sistemli bir şekilde planlanması, okul rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu gibi yapılar aracılığıyla eşgüdümünün sağlanması sunulan hizmetlerin etkisini artırmaktadır (Yam, 2022, s. 688). Bu rehberlik uygulamalarının kurumsal düzeyde ne ölçüde hayata geçirildiği denetimlerde incelenen konular arasında yerini alır.

Eğitim müfettişlerince rehberlik faaliyetleri alanında; okul bünyesinde psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetlerini yürütecek bir ekibin oluşturulup oluşturulmadığı incelenir. Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonunun aldığı kararlar ve bu kararların uygulanma durumu, okul rehberlik ve psikolojik danışma programı ile her bir sınıf

düzeyinde hazırlanan sınıf rehberlik planlarının uygulamaya ne ölçüde geçirildiği de değerlendirme kapsamındadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 8).

2.14.2.2.2. Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim

Araştırmalar, sınıfında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencisi bulunan öğretmenlerin öğretim programlarını gerçekleştirirken bazı zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Bu zorlukların başlıca sebebi ise kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrencilerin problemleri davranışlarıdır (Giallo ve Little, 2003, s. 21). Bu tür zorlukların üstesinden gelinmesi ve farklı ihtiyaçların karşılanabilmesi için öğretmenlerin alan uzmanlarıyla iş birliği içinde olmaları oldukça önemlidir. Ayrıca, kaynaştırma/bütünleştirme sürecinde yer alan herkesin bu süreci benimsemesi, gönüllü olarak katılması ve olumlu bir tutum sergilemesi gerekir (Baykoç, 2011, s. 61). Öğretmenler, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarısında kritik bir rol oynamaktadır. Çünkü, öğretmenler özel gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla bulunduğu sınıf ortamında sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde ve davranışların yönlendirilmesinde aktif bir görev üstlenmektedir. Öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması, sağlıklı sosyal bağlantıların kurulması, özel gereksinimli bireylerin sınıfa, okula ve topluma uyum sağlaması büyük ölçüde öğretmenlerin bu konudaki görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesiyle mümkündür (Batu ve Kırcaali İftar, 2011, s. 82). Kaynaştırma bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin iş ve işlemlerine yönelik uygulamalar ise denetimlerde incelenen alanlardandır.

Eğitim etkinlikleri kapsamında değerlendirilen kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alanında; özel eğitim sınıflarında eğitim gören veya kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla normal sınıflarda eğitimlerine devam eden öğrencilerin bulunması durumunda, her bir öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanıp hazırlanmadığı incelenir. Ayrıca, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrenciler için destek eğitim odalarının açılıp açılmadığı ve bu odalarda sunulan destek eğitim hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülüp yürütülmediği de denetim kapsamında gözden geçirilen hususlardandır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 8).

2.14.2.2.3. Sosyal Etkinlikler

Kurum denetimlerinde sosyal etkinlikler, öğrencilerin bilişsel, duygusal, motor becerileri ve sosyal yeteneklerini geliştiren önemli bir alan olarak görülmektedir. Sosyal etkinlikler, kültürel, sanatsal, sportif, bilimsel ve toplumsal sorumluluk gibi çeşitli faaliyetleri içermektedir. Bu etkinliklerin, 2017 yılında yayınlanan Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğine uygun bir şekilde organize edilmesi beklenir.

Öğrencilerin sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülen sosyal etkinlikler ile ilgili yapılan denetimlerde, öğrenci kulüplerinin kurulma ve çalışma esaslarının ilgili Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğine uygunluğu, sosyal etkinlikler için ayrılan alanların yeterliliği ve amaca uygun kullanımı incelenir. Öğrencilerin katıldığı okul içi ve dışı geziler, çeşitli alanlardaki yarışmalar ve öğrencilerin ürünlerini sergiledikleri yayın çalışmalarının planlanması ve uygulanma süreçleri ile toplum hizmeti çalışmalarının niteliği ve çeşitliliği de değerlendirilir. Belirli gün ve haftaların anlam ve önemine uygun olarak kutlanması, bayrak törenlerinin özenle ve usulüne uygun olarak icra edilmesi ve sosyal etkinlikler kapsamında tutulması gereken defter, dosya ve diğer belgelerle ilgili iş ve işlemlerin eksiksiz yerine getirilmesi de denetlenen konular arasındadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 9).

2.14.2.2.4. Okul-Çevre İlişkileri

Okulların çevresiyle olan bağları; velilerle iletişim, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği, yerel yönetimlerle ortak projeler ve komşu kurumlarla koordinasyon gibi çok çeşitli boyutlara sahiptir. Bu ilişkiler, okulun toplumsal geçerliliğini artırmakta ve eğitim kalitesine doğrudan etki etmektedir (Şişman, 2020, s. 130). Etkili bir okul ve çevre ilişkisi sayesinde öğrencilerin sosyal gelişimi desteklenmekte, okulun fiziksel ve sosyal olanakları zenginleşmektedir. Ayrıca, toplumsal katılımın sağlandığı bir eğitim ortamı, okul kültürünü güçlendirirken, eğitim politikalarının yerel düzeyde benimsenmesine de katkı sunmaktadır. Kurum denetimleri, bu ilişkilerin kalitesi; okulun çevre ile iletişim ve iş birliği düzeyi, gerçekleştirilen etkinliklerin çeşitliliği ve sürdürülebilirliği gibi kriterlere dayanarak incelenmelidir.

Eğitim kurumlarının başarısında önemli bir faktör olan okul-çevre ilişkileri denetimlerde değerlendirilen hususlar arasındadır. Bu kapsamda kurumlarda yapılan denetimlerde, eğitim

öğretim faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesinde okul yönetimi, öğretmenler, aileler ve okulun içinde bulunduğu yakın çevre arasındaki ilişkilerin ve iş birliğinin ne düzeyde olduğu incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 10).

2.14.2.3. Eğitim Öğretim Faaliyetlerinin Sonuçları

Eğitim öğretim süreçlerini iyileştirmek amacıyla kurulan denetim sisteminde, denetmen konumunda bulunan kişinin mevcut yapıyı dikkatlice incelemesi büyük bir önem taşır (Aydın, 2014, s. 29). Bu açıdan, denetmenlik uzmanlık isteyen bir görev olarak değerlendirilebilir. Kurumlarda yapılan denetimlerde eğitim ve öğretimle ilgili sonuçlar, kurumun genel başarısını ve öğrenci başarı oranlarını değerlendirmek açısından son derece önemlidir. Öğrenci başarısı, öğretim sürecinin çıktılarından biri olarak ele alınırken; başarı seviyeleri, kazanım oranları, sınav sonuçları, devam durumu ve mezuniyet oranları gibi kriterler göz önünde bulundurulur. Bu kriterler, kurumun hedeflerine ne ölçüde ulaştığını ve eğitim süreçlerinin ne derece etkili olduğunu gösterir (Erçetin, 1997, s. 43). Ayrıca öğretmenlerin performansı, ders planları, sınıf içi uygulamalar ve rehberlik hizmetleri de bu değerlendirmeye dahil edilir. Eğitim ve öğretim sonuçlarının incelenmesi, sadece geçmişteki uygulamaların denetlenmesini değil, aynı zamanda kuruluşun gelişimine yönelik stratejik hamlelerin yapılmasına da yardımcı olur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin sonuçlarının denetimi; öğrenci ve başarı başlıkları altında yapılır. Bu değerlendirmeler, Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan denetim rehberine göre yapılır.

2.14.2.3.1. Öğrenci

Öğrenci devamsızlığı sürekli hale geldiğinde öğrenme kayıplarına, akademik başarısızlığa ve sosyal uyum sorunlarına yol açan etmenler arasında gösterilir. Benzer şekilde, sınıf tekrarı da öğrencinin motivasyonu ve psikososyal gelişimi üzerinde olumsuz etkilere neden olan bir durumdur (Adıgüzel, 2013 s. 51). Dolayısıyla, bu göstergelerin yakından izlenmesi risk altındaki öğrencilere yönelik önlemlerin zamanında alınmasını sağlayabilir.

Bu bağlamda eğitim müfettişlerince eğitim öğretim faaliyetlerinin sonuçları değerlendirilirken öğrencilere ilişkin devam-devamsızlık durumları, 20 gün ve üzeri devamsızlık yapılan öğrencilerin sayıları ve oranı, bu öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı incelenir. Ayrıca, öğrencilerin akademik başarısızlık veya diğer nedenlerle

sınıf tekrarı yapma durumları ile okuldan çeşitli sebeplerle tamamen ayrılma, yani okul terk etme durumları da denetimde incelenen hususlardandır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 10).

2.14.2.3.2. Başarı

Ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen proje çalışmaları ve yarışmalar, öğrencilere zenginleştirilmiş deneyimler sunarak onların problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcılık, iş birliği ve iletişim gibi temel yetkinlikleri uygulamalı bir şekilde geliştirmelerine katkı sağlar. Kurumsal açıdan ise, bu tür proje ve yarışmalara katılım ve elde edilen başarılar, okulun dinamik bir öğrenme ortamına sahip olduğunu, yenilikçi uygulamalara açık olduğunu ve öğrencilerin gelişimini çok yönlü desteklediğini gösteren önemli göstergeler olarak kabul edilir (Karataş ve Öztay, 2023, s. 116).

Ulusal ve uluslararası yarışma ve projelerin öğrencilerin bireysel gelişimlerine sağladığı bu faydalar haliyle denetimde de incelenmesi gereken bir başlık olmuştur. Eğitim müfettişlerince denetimi yapılan kurumlarda öğrencilerin ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen çeşitli projelere ve yarışmalara katılım durumu ile bu katılımlar neticesinde elde edilen sonuçlar da değerlendirilmeye alınır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 11).

2.14.3. Yönetim Faaliyetleri

Günümüz dünyasında, insan hakları ve demokrasi konusundaki artan talepler, teknoloji ve iletişimdeki hızlı ilerlemelerle birlikte, bu gelişmelerin kamu hizmetleri üzerindeki etkileri, bu hizmetlerden yararlanan bireylerin beklentilerini büyük ölçüde değiştirmektedir. Bu değişim süreci, vatandaşların yönetim ve karar alma süreçlerine katılma isteklerini de beraberinde getirmektedir (Nohutçu ve Balcı, 2013, s.10). Bu dönüşüm sürecinde, kamu kurumlarının etkinliğini arttırmak ve kurumsal kapasiteyi iyileştirmek amacıyla gerçekleştirilen denetim faaliyetleri, yönetim süreçlerinin değerlendirilmesinde önemli bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Kurum denetimi, kamu kurumlarındaki faaliyetlerin etkinlik, verimlilik ve yasalara uygunluk açısından sistematik bir şekilde gözden geçirilmesini sağlayan bütünsel bir süreçtir. Bu aşamada, planlama, örgütleme, uygulama, koordinasyon ve kontrol gibi temel yönetim fonksiyonlarının ne ölçüde başarıyla gerçekleştirildiği incelenmekte; kurumun hedeflere ulaşma derecesi, karar alma süreçlerinin

işleyişi, kaynakların etkili kullanımı ve organizasyon yapısının işlevselliği gibi unsurlar detaylı olarak değerlendirilmektedir (Aydın, 2014, s. 144).

Eğitim kurumlarının belirlenen amaçlarına ulaşabilmesi, eğitim öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi ve kurumun genel işleyişinin sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi, yönetim faaliyetlerinin iyi bir şekilde sürdürülebilmesine bağlıdır. Bu faaliyetler, insan kaynaklarının yönetiminden stratejik planlamaya, örgütsel düzenlemelerden öğrenci işlerine, fiziki kaynakların yönetimi ve denetiminden paydaşlarla iletişime kadar geniş bir alanı kapsar. Denetim süreçlerinde, bu yönetim faaliyetlerinin her bir boyutu ayrı ayrı değerlendirilir.

2.14.3.1. İnsan Kaynakları İş ve İşlemleri

İnsan kaynakları yönetimi, yeterli sayıda nitelikli çalışanların işe alınıp, eğitilip, geliştirildiği, motive edildiği ve değerlendirildiği sürecin, organizasyonel hedeflere ulaşmada kullanılması olarak tanımlanabilir (Öğüt vd., 2004). İnsan kaynakları yönetim anlayışının varlığı, ortak bir amaca yönelik organize olan bireylerin varlığıyla birlikte değerlendirilir (Bingöl, 2019, s. 3).

Dolgun (2007) insan kaynakları yönetimini ele alırken, insan kaynaklarının belirlenmesi, örgüte entegre edilmesi ve yönlendirilmesi gibi unsurları içeren bir yapı sunmaktadır. Bu süreçler, yalnızca örgütsel hedeflere ulaşmayı değil, aynı zamanda sosyal sorumlulukları yerine getirmeyi ve çalışanların beklentilerini karşılama görevlerini de kapsamaktadır.

Eğitim kurumlarında insan kaynakları yönetimi kapsamında kurumun norm kadroya göre yönetici sayısının yeterlilik durumu ve okulda görev yapan öğretmenlerin norm kadroya göre sayısal yeterliliği, disiplin durumları, aldıkları ödüller, kariyer basamaklarındaki konumları, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile mesleki yeterlilik ve gelişimlerine yönelik katıldıkları hizmet içi eğitim durumları denetimde ele alınan konular arasındadır. Aday öğretmenlerin yetiştirilme süreçleri ve adaylık işlemlerinin mevzuata uygun olarak yürütülmesi, tüm personelin bilgilerinin Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) ortamında güncel tutulması ve personel özlük dosyalarının usulüne uygun olarak muhafaza edilmesi de denetlenen hususlar arasındadır. Ayrıca, öğretmen dışındaki diğer personelin (memur, hizmetli vb.) kadro ve sayısal yeterliliği ile görevlerini etkin bir şekilde yerine getirme durumları da denetimlerde incelenir.

Kantin ve mutfakta çalışan personelin gerekli hijyen eğitimi aldıklarını gösterir belgelere sahip olmaları ve bulaşıcı hastalıkları taşımadıklarına dair sağlık raporlarının bulunup bulunmaması da denetimlerde incelenen hususlardandır. İş Sağlığı ve Güvenliği konulu 2014/16 sayılı Genelge hükümleri doğrultusunda gerekli tüm iş ve işlemlerin yapılması, iş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi çalışmalarının tamamlanmış olması, okulda yeterli sayıda ilk yardım eğitimi almış personelin bulundurulması ve okul sağlığı yönetim ekibinin kurularak ilgili iş ve işlemleri usulünce yürütmesi de incelenen alanlardır. Kurum personeline, öğrencilere ve velilere yönelik olarak etik kültürünün yerleştirilmesi ve bu konuda farkındalığı artırmaya yönelik çeşitli (seminer, eğitim, konferans, yarışma, sergi, atölye çalışması vb.) faaliyetlerin gerçekleştirilme durumu ile yardımcı hizmetler sağlayan (temizlik personeli, güvenlik görevlisi, kantin görevlisi, okul servis şoförü ve diğer personeller) kişilerin işe başlamadan önce özlük hakları ve güvenlik soruşturmaları gibi gerekli tüm iş ve işlemlerinin eksiksiz yapılmış olması da denetimlerde incelenen konular arasında yer alır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 12).

2.14.3.2. Araştırma ve Planlama

Eğitim kurumları denetlenirken araştırma ve planlama başlığı altında kurumun stratejik planının hazırlanma durumu, personel arasındaki iş bölümünün yapıp yapılmadığı, haftalık ders programlarının hazırlanıp hazırlanmadığı ve okuldaki nöbet faaliyetiyle ilgili kısımlar denetimi gerçekleştiren müfettişlerce incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 13).

2.14.3.3. Örgütlenme

Denetimlerde örgütlenme kapsamında, okulun karar ve iş birliği organlarından biri olan öğretmenler kurulunun aldığı kararlar ve bu kararların uygulanma düzeyi değerlendirilir. Benzer şekilde, öğrencilerin sosyal, kültürel ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayan sosyal etkinlikler kurulunun oluşturulması, bu kurulun planladığı faaliyetler de incelenen konular arasındadır. Ayrıca, öğrencileri olumsuz davranışlardan korumak amacıyla okulda şiddet ve madde bağımlılığı ile mücadele kapsamında yürütülen önleyici ve müdahale edici çalışmalar da gözden geçirilir. Çevresel sürdürülebilirlik ve kaynakların verimli kullanımı bağlamında ise, okulda sıfır atık yönetim sisteminin kurulmuş olması, varsa sıfır atık belgesinin bulunması ve belge sahibi okullarda sistemin etkin bir şekilde uygulanması, belge

bulunmayan okullarda ise temel seviye sıfır atık belgesi alınması için gerekli işlemlerin başlatılıp başlatılmadığı durumları da denetimlerde incelenen hususlardandır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 14).

2.14.3.4. Öğrenci İşleri

Öğrenci işleri, eğitim kurumlarının öğrenci yönetimi ve kayıt süreçlerinin düzenini, yasalara uygunluğunu ve etkinliğini kontrol etmek amacıyla kurum teftişinde incelenir. Bu çerçevede, öğrenci işleri birimi, öğrenci kayıtları, nakil işlemleri, disiplin süreçleri, sınav işlemleri ve belge yönetimi gibi başlıca işlevler teftiş edilir. Buradaki hedef, öğrenci işlerinin yasal çerçeveye uygun, şeffaf ve etkili biçimde yerine getirilmesini sağlamak ve olası sorunlara çözüm üretmektir (Can, 2010, s. 37).

Denetimlerde öğrenci işleri kapsamında, öğrencilerin okula kayıt ve nakil işlemleri, öğrenciye yönelik, devam-devamsızlık, başarı ve gelişim verilerinin e-Okul yönetim bilgi sistemine zamanında, doğru ve eksiksiz bir şekilde işlenmesi, zorunlu öğrenim çağı dışına çıkan öğrencilerin durumları ve eğer yapıldıysa öğrencilerin sınıf yükseltme iş ve işlemleri incelenir. Ayrıca, okul sağlığı hizmetleri iş birliği protokolü kapsamında öğrencilerin yıllık periyodik sağlık muayene ve izlemelerinin düzenli olarak yapılması ve kayıt altına alınması da öğrenci sağlığı ve güvenliği açısından incelenen hususlardır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 14).

2.14.3.5. Okul Servis Araçları

Öğrencilerin eğitim kurumlarına güvenli ve düzenli bir şekilde ulaşmalarının sağlanması, eğitim hakkının etkin kullanımı açısından önem arz etmektedir. Okul servis araçları, bu ulaşımın önemli bir parçasını oluşturmakta ve bu hizmetin sunumunda öğrenci güvenliği öncelikli unsur olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, okul servis araçlarının teknik standartlara uygunluğu, sürücülerin ve rehber personelin yeterlilikleri, taşıma sözleşmelerinin Okul Servis Araçları Yönetmeliğine (2017) uygunluğu ve zorunlu sigortaların eksiksiz olması gibi hususlar, öğrencilerin can güvenliğini için önemli bir konu haline gelmiştir. Bu güvenlik ve yasal uyum standartlarının sağlanıp sağlanmadığı, kurum denetimlerinde okul servis araçlarına yönelik yapılan incelemelerle tespit edilir.

Okul servis araçlarıyla ilgili kısımda denetim yapılırken, taşımacının belirlenmesi süreci, okul servis araçlarında aranacak şartların karşılanma durumu, taşımacının yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği incelenir. Ayrıca okul yönetimi tarafından bu konuda yapılması gereken iş ve işlemler de denetimde değerlendirilir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 15).

2.14.3.6. Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim

Taşıma yoluyla eğitim erişimi, özellikle kırsal alanlarda yaşayan öğrencilerin eğitim hakkından eşit olarak yararlanması amacıyla sağlanan bir hizmettir. Bu uygulama, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup, eğitimde fırsat eşitliğini teşvik eden bir sosyal politika aracı olarak görülmektedir. Kurum denetimlerinde, taşımali eğitim uygulamasının, Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliğine (2014) uyumlu bir şekilde yürütölüp yürütölmediğı, öğrencilerin güvenliğı, beslenme, ulaşımındaki süreklilik ve hizmet kalitesi gibi konular detaylı olarak incelenmektedir.

Taşıma yoluyla eğitime erişim kapsamında yapılan denetimlerde, taşınan öğrenciler ile taşıma merkezi okul veya kurumlardaki öğrencilerin birlikte öğrenim görmelerinin sağlanması ve sınıf ile şubelere göre dengeli dağıtılmaları; okul veya kurumların fiziki imkânları ölçüsünde geliş ve gidiş saatlerinde oluşan boşluklarda öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile kitaplık ve kütüphanelerden yararlandırılma durumu incelenir. Ayrıca, taşınan öğrencilerin öğle yemeklerini düzenli şekilde yiyebilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, öğle yemeğini sunan yüklenicinin sözleşme hükümlerine uyup uymadığının günlük olarak kontrol edilmesi ve servis araçları ile taşınan öğrencilerin isim listelerine göre kontrol edilmesi durumları da denetimlerde incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 15).

2.14.3.7. Denetim, İzleme ve Değerlendirme

Eğitim kurumlarında yönetim süreçlerinin etkinliğı, sadece dış denetimlerle değil, aynı zamanda kurum içinde oluşturulan ve düzenli olarak işletilen iç denetim, izleme ve değerlendirme mekanizmalarıyla da yakından ilişkilidir. Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek ve öğretim süreçlerinin kalitesini artırmak amacıyla ders gözlemleri yapması ve yapıcı geri bildirimlerle rehberlik sunması, çağdaş eğitim liderliğı yaklaşımlarının temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir (Taymaz, 2015, s. 24).

Bu iç kontrol ve değerlendirme süreçleri, kurumların kendi performanslarını sürekli gözden geçirerek gelişim alanlarını belirlemelerine ve eğitimde kalite standartlarını yükseltmelerine olanak tanır.

Eğitim kurumları denetlenirken, iç denetim, izleme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında, öğretmenlerin mesleki çalışmalarının okul müdürü tarafından, her ders yılında en az bir defa izlenilip izlenilmediği incelenir. Ayrıca denetimlerde kurumlar elektronik ortamda yürütülmesi gereken iş ve işlemleri ne derecede yürüttüğü, resmi yazışma kurallarına ne ölçüde uyduğu da incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 16).

2.14.3.8. İletişim ve Yönetişim

İletişim, her türlü örgütsel yapının temelini oluşturan ve işleyişini sağlayan en kritik faaliyetlerden biri olarak kabul edilir (Harris ve Nelson, 2008, s. 12). Kurumlar, insanların birbirleriyle sürekli bir etkileşim ve bağ kurduğu sosyal yapılardır. Bu bağların sürdürülmesi ise etkin iletişim süreçlerine bağlıdır. İletişim, tüm örgütlerde hem dikey (hiyerarşik) hem de yatay (eş düzeyler arası) eksenlerde; ayrıca kurum içi ve kurum dışı paydaşlarla; resmi ve gayri resmi kanallar aracılığıyla çok yönlü bir şekilde gerçekleşir. Bu süreçler gerek katılımcıların gerekse dış gözlemcilerin kuruluşa dair algılarını ve izlenimlerini önemli ölçüde etkileyen bir unsurdur (Van Riel ve Fombrun, 2007, s. 13).

Etkili bir yönetim anlayışı ise, bir kurumun şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir şekilde idare edilmesine olanak tanırken, aynı zamanda paydaşların bu kurum hakkındaki düşüncelerini ve güven düzeylerini de olumlu yönde şekillendirir.

Bu bağlamda, eğitim kurumlarında yürütülen iletişim ve yönetim faaliyetlerinin denetimi de önemli bir unsur haline gelmiştir. Denetimlerde, zümre öğretmenler kurulu ile diğer kurul ve ekiplerin çalışmalarının eş güdüm içerisinde yürütülüp yürütülmediği, kurum içi ve kurum dışı paydaşlarla iş birliklerinin yapılıp yapılmadığı değerlendirilir. Ayrıca kurumların internet sitelerinin yönetimi ve yayını hususunda uyulması gereken kurullara ne derecede uyduğu da tespit edilmeye çalışılır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 16).

2.14.3.9. Bilişim Sistemleri

Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) ve Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS) gibi mali yönetim platformları, eğitim yönetimi, kaynak planlaması,

personel işlemleri ve mali süreçlerin şeffaf bir şekilde yürütülmesinde önemli bir veri tabanı haline gelmiştir. Bu sistemlerin güvenilirliği ve ürettiği verinin niteliği, kullanıcı yetkilendirmelerinin doğru yapılandırılmasına ve sisteme yapılan veri girişlerinin zamanında, eksiksiz ve hatasız olmasına bağlıdır; Dolayısıyla, bilişim sistemlerinde veri güvenliğinin sağlanması, yetkisiz erişimlerin önlenmesi ve veri bütünlüğünün korunması kurumsal işleyişin devamlılığı açısından önemlidir. Bu unsurların ve süreçlerin güvence altına alınıp alınmadığının tespiti ise denetim faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır.

Bilişim sistemleri kısmında yapılan denetimlerde, kullanıcı gruplarının oluşturulması ve yetkilendirilmesi ile Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS), Kamu Harcama ve Muhasebe Bilişim Sistemi (KBS), Muhasebe Yönetim Sistemi (MYS) gibi modüllere bilgi girişinin zamanında ve doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığı incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 17).

2.14.3.10. Yönetim Faaliyetlerinin Sonuçları

Stratejik planlama, okulların geleceğe yönelik hedeflerini netleştirmeleri, kaynaklarını bu hedefler doğrultusunda etkin bir şekilde kullanmaları ve performanslarını sistemli bir şekilde izleyip değerlendirmeleri için araç olarak kabul edilmektedir. Stratejik planlarda yer alan açık ve ölçülebilir amaçlar, hedefler ve bunlara bağlı performans göstergeleri, kurumsal ilerlemenin somut bir şekilde takip edilmesine olanak tanır ve yönetim süreçlerinde veriye dayalı karar alma mekanizmalarını güçlendirir. Dolayısıyla, bu planlı hedeflere ulaşılma düzeyinin düzenli olarak incelenmesi, sadece okul yönetiminin etkinliğini değerlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kurumun eğitim öğretim kalitesini artırma ve sürekli iyileştirme çabalarının ne ölçüde başarıya ulaştığını da ortaya koyar.

Kurumların denetimi gerçekleştirilirken yönetim faaliyetlerinin sonuçları da ele alınır. Bu kapsamda ise okulun stratejik planında yer alan amaç, hedef ve performans göstergelerinin gerçekleşme durumunun ne düzeyde olduğu incelenir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 17).

2.14.4. Mali İş ve İşlemler

Eğitim kurumlarının temel amaçlarını gerçekleştirebilmeleri ve sundukları hizmetlerin kalitesini sürdürülebilir kılmaları, sahip oldukları mali kaynakların etkin, verimli ve hukuka

uygun bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Kamu mali yönetimi disiplini içinde, özellikle eğitim gibi toplumsal faydası yüksek alanlarda faaliyet gösteren kurumların, Kamu Mali Yönetim Kanunun (2013) amaç kısmında belirtilen mali süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini benimsemesi önem taşımaktadır. Mali kaynakların bütçe hedefleriyle uyumlu, mevzuatla belirlenmiş usul ve esaslara göre kullanılması hem kurumun mali sağlığını korur hem de eğitim faaliyetleri için gerekli olan girdilerin zamanında ve yeterli düzeyde temin edilmesini sağlar. Bu bağlamda, okul aile birliği gelirleri gibi kurum dışı kaynakların yönetimi, personel özlük haklarına ilişkin mali yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve taşınır malların etkin kullanımı kurumsal saygınlığın önemli göstergelerindendir.

Eğitim kurumlarının hedeflerine ulaşabilmesi ve faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürebilmesi için mali kaynakların doğru yönetilmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun hareket edilmesi önemlidir. Bu nedenle denetimlerde, kurumlardaki mali iş ve işlemler, mevzuat hükümleri, bütçe disiplini ve kamu mali yönetimi prensipleri çerçevesinde incelemeye tabi tutulur. Bu incelemeler, mali kaynakların kullanımı okul aile birliği faaliyetleri, sigortalı personel işlemleri ve taşınır mal yönetimi kapsamında yapılır.

2.14.4.1. Mali Kaynakların Kullanımı

Mali kaynakların kullanımı kapsamında yapılan denetimlerde, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumların Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sisteminde (TEFBİS) yer alan modüllere her türlü gelir-gider, ayni ve nakdi bağışlar ile diğer verilerin girilme durumu; çocuk kulüplerinin gelir ve giderlerinin incelenmesi ile bu gelir ve giderlerin okul aile birliği hesabı altında, çocuk kulübü adına açılacak bir alt hesapta tutulması; öğrenci kulüplerinin gelir ve giderlerine ait iş ve işlemlerin yürütülmesi; ders dışı eğitim çalışmaları ile ek ders ödemelerine esas belgelerin düzenlenmesine ilişkin iş ve işlemlerin yerine getirilme durumu incelenir.

Ayrıca, maaş ve ücretlerden mevzuatına uygun olarak kesintilerin yapılıp yapılmadığı, hizmet veya mal satın alımları için ihale komisyonunun oluşturulup oluşturulmadığı ve bu komisyondaki kişiler görevlerini 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümlerine göre yerine getirip getirmediği denetimlerde incelenen hususlardır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 18).

2.14.4.2. Okul-Aile Birliği

Okul-Aile Birliği (OAB) faaliyetleri kapsamında yapılan denetimlerde, OAB'nin Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak kurulmuş olması, birlik organlarının (genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu) bahsedilen yönetmeliğe uygun oluşturulması ve bu organların işleyişı incelenir.

Birliğin gelirlerinin kabulü, bu gelirlerin harcanması ve okulun kantin, açık alan, salon gibi yerlerini kiraya verme ile ilgili gerçekleştirdiği iş ve işlemlerin mevzuata uygunluğu değerlendirilir. Birliğin elde ettiği gelirlerin, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, okulun ve öğrencilerin öncelikli ihtiyaçları dikkate alınarak şeffaf bir şekilde harcanması; banka hesabındaki paraların birlik başkanı ve muhasip üyenin müşterek imzalarıyla çekilmesi ve başkanın bulunmadığı zamanlarda başkan yardımcısının bu konuda yetkilendirilmiş olması da denetimlerde incelenir.

Yönetim kurulunun, OAB birliğinin tahmini bütçesini hazırlayarak genel kurulda görüşülmesini sağlaması ve onaylanan bütçeyi okul ilan panosu ile okulun internet sayfasında duyurması, yine OAB işlemleri için tutulması gereken defter, dosya ve belgeler de denetimlerde incelenen hususlardır. Ayrıca, öğrenci velilerinin hiçbir surette bağış yapmaya zorlanmaması ve kayıt parası adı altında herhangi bir ücret toplanmaması hususları da denetimlerde ele alınır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 19).

2.14.4.3. Sigortalı Çalıştırılan Personel ile ilgili İşlemler

Eğitim kurumlarının temel işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi, insan kaynağının verimli ve yasalara uygun yönetimine bağlıdır. Çalışanların haklarının korunması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, hem iyi bir çalışma ortamı yaratır hem de kurumsal hedeflere ulaşmada personelin motivasyonunu ve bağlılığını artırır. Bu bağlamda, yıllık ücretli izin gibi temel çalışan haklarının düzenli bir şekilde kayıt altına alınarak takip edilmesi, İş Kanunu gibi yasal düzenlemelere uyumun bir gereği olmanın yanı sıra, işveren ile çalışan arasındaki güven ilişkisinin de önemli bir göstergesidir.

Bu yasal çerçeveye ve çalışan haklarına riayetin sağlanıp sağlanmadığı ise denetim süreçlerinde incelenen konulardandır. Kurumda sigortalı çalıştırılan personel ile ilgili iş ve işlemlerin denetiminde, işveren tarafından çalıştırdığı işçilerin izin durumlarını gösteren yıllık ücretli izin kaydının tutulup tutulmadığı incelenir. Ayrıca kurumda sigortasız personel

alıştırılıp çalıştırılmadığı, ücretli olarak çalışan personelin sosyal güvenlik primlerinin ilgili mevzuata uygun olarak zamanında yatırılıp yatırılmadığı da denetimlerde incelenen hususlar arasındadır (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 21).

2.14.4.4. Taşınır Mal İşlemleri

Kamu kaynaklarının etkin, verimli ve hukuka uygun kullanımının temel bir bileşeni olan taşınır mal yönetimi, eğitim kurumları da dahil olmak üzere tüm kamu idarelerinde şeffaflık, hesap verebilirlik ve kaynakların korunması ilkeleri açısından önemlidir. Taşınır malların edinilmesinden başlayarak kaydı, kullanımı, muhafazası, sayımı ve elden çıkarılmasına kadar tüm süreçlerin Taşınır Mal Yönetmeliğindeki (2024) standartlara ve düzenlemelere uygun olarak yürütülmesi, kamu varlıklarının doğru bir şekilde takip edilmesini ve olası kayıp veya suistimallerin önlenmesini sağlar. Bu süreçte, taşınır kontrol yetkilisi ve taşınır kayıt yetkilisi gibi görevlilerin sorumluluklarının net bir şekilde tanımlanması ve bu sorumlulukların etkin bir şekilde yerine getirilmesi, sistemin sağlıklı işlemesinin temelini oluşturur. Taşınır kayıt yönetim sistemi (TKYS) gibi merkezi bilişim sistemlerinin kullanımı ise, işlemlerin standartlaşmasına, kayıtların güncel tutulmasına olanak tanır. Bu nedenle, taşınır mal yönetiminde belirtilen esaslara uyulup uyulmadığı, kurum denetimlerinde incelenen konular arasındadır.

Resmi kurumlarda taşınır mal işlemlerinin denetimi kapsamında, öncelikle taşınır kontrol yetkilisi ile taşınır kayıt yetkilisinin usulüne uygun olarak görevlendirilerek bu kişilerin sorumluluklarını yerine getirip getirmediği incelenir. Kurumdaki tüm taşınır işlemlerinin taşınır kayıt ve yönetim sistemine (TKYS) kaydedilmesi; taşınır giriş ve çıkış işlemlerinin usulüne uygun olarak yapılması, taşınırın mevcut kod sistemine göre numaralandırılması ve bu numaranın taşınır üzerinde kalıcı bir şekilde belirtilmesi de denetlenen unsurlardandır. Ayrıca taşınır mal sayım, devir ve yıl sonu işlemlerinin mevzuat hükümlerine göre yerine getirilip getirilmediği de değerlendirilir (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2024, s. 21).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Literatürde, denetim sonuçlarına dayalı olarak okulların mevcut durumlarını ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle ilgili araştırmalar kısmında denetim sonuçlarına göre kurumların mevcut durumlarıyla ilgili araştırmaların yanında temalarımızı oluşturan ilkokulların fiziki altyapısı, öğrenci ve öğretmen profilleri, öğrencilerin devam-devamsızlık ve sınıf tekrarı durumları, destek eğitim hizmetleri, sosyal etkinlik katılımları ile iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve afet hazırlık düzeylerine ilişkin konularla ilgili çalışmalar da ele alınmıştır.

3.1. Okulların Fiziki Altyapı Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Göksoy (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eğitim kurumlarının altyapı yeterlilikleri incelenmiştir. Araştırmada, okul ve öğrenme ortamlarının ne düzeyde fiziki alt yapı, donanım ve eğitsel materyallere sahip olduğu eğitimcilerin görüşleri doğrultusunda betimlenmiştir. Çalışmaya göre okullardaki fiziki ortamların yeterliliği okuldan okula ve aynı okulda görev yapan eğitimciler arasında değişiklik göstermektedir. Araştırmayla okulların fiziki alt yapı ve materyal donanımı açısından belli bir standardın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Akbaba ve Turhan (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, ilköğretim okul binalarına ilişkin fiziksel sorunlar öğretmen görüşlerine göre incelenmiştir. Bu çalışma 24 öğretmenin görüşleri doğrultusunda elde edilen verilere göre hazırlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, ilköğretim okul binalarındaki derslik yetersizliği nedeniyle sınıflarda öğrenci sayılarının arttığı ve bu durumun bazı okullarda ikili öğretim uygulamasına geçilmesine sebep olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada dersliklerin fiziksel uygunluğu konusunda öğretmen görüşleri çeşitlilik gösterirken, öğretmenlerin en sık belirttiği rahatsızlığın dersliklerdeki eski tip tahtaların işlevsizliği, kapıların sıraların ve pencerelerin eskimiş durumda olduğu yönündedir. Araştırma kapsamında, öğretmenlerin büyük çoğunluğu, okullarında elektronik

donanım araçlarına erişimlerinin sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin okul bahçesi konusunda görüşleri farklılık göstermekle beraber genel eğilim okul bahçesinde yeterince yeşillendirilmiş alanın bulunmadığı yönündedir. Diğer yandan, çalışma kapsamında öğrenci lavabolarına ilişkin yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, mevcut altyapı kapasitesinin gereksinimleri karşılayacak düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazındaki mevcut çalışmalar, okulların fiziki altyapısını çoğunlukla öğretmen ve yönetici gibi paydaşların görüşleri üzerinden değerlendirerek bulgular sunmuştur. Bu çalışmalardan farklı olarak mevcut araştırma, konuya resmi bir denetim perspektifi getirmektedir. Eğitim müfettişleri tarafından hazırlanan denetim raporlarını veri kaynağı olarak kullanan bu çalışma, okulların fiziki durumuna ilişkin görüşlerin ötesinde, kurumsal değerlendirmelere dayalı somut ve sistematik bir tablo ortaya koymakta ve bu yönüyle literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır.

3.2. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Balantekin ve Kartal (2016) tarafından gerçekleştirilen “Öğrencilerin Okula Devamından Sorumlu Paydaşların Görüşlerine Göre Okul Devamsızlığının Nedenleri ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri” başlıklı araştırma; öğrencilerin okula devam durumlarına ilişkin değerlendirmeleri, bu süreçten sorumlu çeşitli paydaşların (muhtar, ilgili şube müdürü, müdür yardımcısı, müfettiş vb.) görüşleri doğrultusunda ele almıştır. Araştırma bulgularına göre, sürekli devamsızlık yapan öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeyleri düşüktür. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri genellikle ilkokul veya ortaokul seviyesindedir; bazıları ise hiç okuryazar değildir. Devamsızlığın temel nedenleri arasında öğrencilerin akademik başarısızlıkları ile arkadaş grubunun olumsuz etkisi öne çıkmaktadır. Çalışmada, öğrencilerin okula düzenli olarak devam etmelerini sağlamak amacıyla en sık başvuru yöntemleri arasında devamsızlık mektuplarının gönderilmesi ve ailelere yönelik ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi yer almaktadır. Görüşmeler doğrultusunda, ev ziyaretlerinin öğrencilerin okula kazandırılmasında en etkili yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özbaş (2010) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarında Öğrenci Devamsızlığının Nedenleri” başlıklı çalışma, bir ilköğretim okulundaki 3. sınıf öğrencileri örneklem alınarak yürütülmüştür. Araştırmada öğrenci ve velilerin görüşleri doğrultusunda devamsızlık nedenlerini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ailelerin sosyoekonomik gerekçeleri ve ailelerin öğrencinin işgücüne

ihtiyaç duymaları öğrencilerin devamsızlık yapmalarının nedenleri arasında gösterilmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin ders çalışma teknik ve yöntemlerini bilmemeleri ve aile içindeki sorunlarında ders devamsızlığına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Aküzüm (2015) tarafından yürütülen “İlköğretim Kurumu Öğrencilerinin Devamsızlık ve Okul Terki Nedenleri” adlı çalışma, ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin devamsızlık ve okuldan ayrılma davranışlarını, yönetici ve öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Öğrencilerin devamsızlık yapmalarının ve okulu terk etmelerinin nedeni büyük oranda ailelerin çocuklarına karşı ilgisiz oluşları ve bu ailelerin karşılaştıkları ekonomik sorunlar olarak görülmektedir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin derslerde başarısız olmaları da devamsızlık ve okulu terk etme davranışına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürdeki çalışmalar, öğrenci devamsızlığının nedenlerini sıklıkla paydaş görüşleri aracılığıyla ele alarak, konunun sosyoekonomik ve bireysel boyutlarını aydınlatmıştır. Bu araştırma ise nedenlerden ziyade, durumun mevcut yaygınlığına odaklanmaktadır.

3.3. Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Çalışmaları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Gökçer ve Zincirli (2010) tarafından yürütülen “Kulüp Çalışmalarının Gerçekleşme Düzeylerine İlişkin Danışman Öğretmen ve Kulüp Temsilcisi Öğrencilerin Algıları” başlıklı çalışma; Elazığ iline bağlı on ilçe merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan danışman öğretmenler ve kulüp temsilcisi öğrencilerin görüşlerini temel alarak sosyal kulüplerin işleyişine ilişkin değerlendirmeler sunmaktadır. Araştırmaya göre sosyal kulüpler, öğrencilerin sosyal sorumluluk becerisi edinebilmelerine ve kendi aralarında iş birliği yapmalarına olanak sağlamaktadır. Ancak çalışmada, kulüp çalışmalarının etkin şekilde yürütülmesini engelleyen çeşitli faktörlerin bulunduğu belirtilmektedir. Bu engeller arasında; öğretmenlerin kulüp faaliyetleri için yeterli zaman ve materyal desteğinden yoksun olmaları ile okul idarelerinin söz konusu çalışmalara yeterli desteği sağlamamaları önemli engeller arasında yer almaktadır. Bununla birlikte çalışmada, kulüp sayıları okullar arasında farklılık göstermekte; bazı okullarda çok az sayıda kulüp oluşturulmuşken, bazı okullarda ise hiç kulüp kurulmadığı belirtilmektedir. Kurulan kulüplerin türleri açısından da okullar arasında çeşitlilik olduğu çalışmada ifade edilmiştir.

Eroğlu (2008) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarındaki Sosyal Kulüp Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmanın örnekleme; 87

kulüp rehber öğretmeni, 46 kulüp temsilcisi ve 21 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Veriler ise anket aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ilköğretim okullarında yürütülen sosyal kulüp faaliyetlerinin, öğrencilerin bireysel ihtiyaçları ve çevresel koşullar dikkate alınmaksızın planlandığı; okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin kulüplerin işleyişi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal kulüplerin okul personeli tarafından yeterince önemsenmediği, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olmayan kulüplere yönlendirildikleri çalışmada yer almaktadır. Çalışmada ayrıca, sosyal kulüp etkinlikleri için ayrılan sürenin yetersiz olduğu ve kulüp çalışmaları kapsamında planlanan etkinliklerin uygulamada yeterince hayata geçirilemediği vurgulanmıştır.

Gültekin (2007) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretimde Kutlanan Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı araştırma, Eskişehir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 520 öğretmenin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırma bulgularına göre, belirli gün ve haftalara ilişkin kutlamaların hedeflenen biçimde gerçekleştirilememesinin başlıca nedeni kutlanması gereken gün ve hafta sayısının fazlalığıdır. Ayrıca çalışmada söz konusu kutlamalar için yürütülen hazırlık süreçlerinin zaman almasının da bu etkinliklerin planlandığı şekilde gerçekleştirilmesini zorlaştırdığı belirtilmektedir. Araştırmaya göre, ilköğretim düzeyinde kutlanmasının en gerekli görüldüğü belirli gün ve haftalar; Atatürk Haftası, Çanakkale Şehitlerini Anma Günü, İlköğretim Haftası, Afet Eğitimi Hazırlık Günü, İstiklal Marşı’nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü olarak sıralanmıştır. Araştırmanın sonuç bölümünde ise belirli gün ve haftaların sayısının azaltılmasının, kutlamaların verimliliği ve etkisi açısından daha faydalı olabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Okullardaki sosyal etkinliklere ilişkin literatür, yoğunlukla öğretmen ve yönetici görüşleri üzerinden uygulamada yaşanan zorluklara odaklanmıştır. Mevcut araştırma, bu çalışmalara ek olarak, konunun niceliksel boyutunu resmi verilerle ele almaktadır. Kurum denetim raporlarını analiz ederek, okullarda yürütülen öğrenci kulübü, toplum hizmeti ve diğer sosyal etkinliklerin sayısal dökümünü sunmaktadır.

3.4. İş Sağlığı Güvenliği ve Afet Hazırlık Düzeyi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Akçay ve Yıldırımlar (2018) tarafından gerçekleştirilen “Çocukların Okul Ortamında Kaza Geçirme ve Güvenlik Önlemlerine Yönelik Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi” başlıklı

araştırma, Antalya'daki bir devlet hastanesine başvuran 101 ebeveynle yüz yüze yapılan anket çalışmasıyla yürütülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre çocukların yaklaşık olarak yüzde elli beşinin okulda kaza geçirdiği ve yüzde otuz sekizinin kazaya bağlı olarak yaralandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre en sık karşılaşılan kaza türü ise çocukların düşmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca kaza geçiren veya yaralanan öğrencilerin büyük bir kısmının sınıf ortamında bu kazaları geçirdiği bilgisine ulaşılmıştır. Kazalara genelde ilk müdahaleyi ise sınıf öğretmenlerinin yaptığı belirtilmektedir.

Kök Sevdalı (2019) tarafından yürütülen “Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları ve Karşılaştıkları Sorunlar” başlıklı araştırma, Çankırı ve Kastamonu il merkezleri ile ilçelerinde farklı türlerdeki okullarda görev yapan 178 okul yöneticisinin anket görüşleri temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, okulların büyük bir kısmında yangın algılama ve uyarı sistemlerinin bulunmadığı, kurumların merdivenlerine güvenlik ağı takılmadığı, prizlere çocuk koruma kilitlerinin takılmadığı belirtilmektedir. Ayrıca çalışmada pencerelerin yarı açılır pozisyona getirilmediği, içme suyu analizlerinin ve elektrik tesisatlarının periyodik kontrollerinin de yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gülbaz (2016) tarafından gerçekleştirilen “İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışma ise Ankara ilinde görev yapan 25 yönetici ve 25 öğretmen ile yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Bu çalışmada, eğitim kurumlarının giriş-çıkış kapılarının yetersiz olduğu ve birçok okulda yangın çıkış kapılarının mevcut olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yurdakul (2023) tarafından gerçekleştirilen “Ankara İlinde Bulunan Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İncelenmesi” adlı çalışma özel eğitim uygulama okullarında görevli 99 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre okullarda iş sağlığı ve güvenliği alanında yetersizliklerin giderilmesinde birinci derecede sorumlu kişilerin katılımcılar tarafından Milli Eğitim Bakanlığı ve kurum müdürü olarak değerlendirildiği belirtilmiştir. Yapılan çalışmada sınıflarda bulunan dolaplarla ilgili alınan önlemlerin ve acil durumlar için alınan önlemlerin büyük oranda yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazındaki araştırmalar, paydaş görüşlerine dayanarak okullardaki güvenlik risklerini ve İSG alanındaki eksiklikleri başarılı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu çalışma ise konuyu, yasal standartlara uygunluk açısından ele almaktadır. Eğitim müfettişlerinin denetim

raporlarındaki bulguları temel alarak, okulların yangın, afet hazırlığı ve genel güvenlik önlemleri gibi konulardaki mevcut durumunu resmi verilerle analiz etmektedir.

3.5. Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi Durumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Yılmaz (2021) tarafından gerçekleştirilen “Sınıf Öğretmenleri ve Velilerin Destek Eğitim Odası Uygulamalarına Yönelik Görüşleri” başlıklı çalışma, Erzurum ilinde bulunan 18 ilkokulda destek eğitim hizmeti sunan 25 sınıf öğretmeni ile bu okullarda öğrenim gören 25 öğrencinin velisinin katılımıyla yürütülmüştür. Çalışmaya göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu okullarında destek eğitim odası bulunmadığını belirtmektedir. Okullarında destek eğitim odası bulunduğunu söyleyen katılımcılardan bazıları destek eğitim odasında masa ve sandalye bulunduğunu bazıları ise akıllı tahta, oyun araç gereçleri ve çeşitli eğitim materyallerin bulunduğunu belirtmiştir. Destek eğitim odası olmayan okullarda ise öğretmenler genelde destek eğitim odası olarak boş sınıfları kullandıkları çalışmada yer almaktadır.

Yıldız ve Atamtürk (2024) tarafından gerçekleştirilen “İlkokullarda Uygulanan Destek Eğitim Odası Hizmetine İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışma, İç Anadolu Bölgesinde yer alan bir il merkezinde destek eğitim hizmeti sunan 51 sınıf öğretmenin katılımıyla yürütülmüştür. Araştırmaya göre destek eğitim hizmeti veren sınıf öğretmenlerinin bu hizmetle ilgili eğitim alma durumu yüzde otuz civarındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı okullarında destek eğitim odasının bulunduğunu belirtmiştir. Destek eğitim odasında kullanılan araç gereçler çoğunlukla kitap, akıllı tahta, zeka oyunları ve eğitim materyalleri olduğu bilgisi araştırmada yer almaktadır. Öğretmenlerin destek hizmeti sundukları öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırladıkları, bu süreçte rehberlik servisinden ve internet kaynaklarından faydalandıkları da çalışmada ortaya konmuştur.

Kaynaştırma eğitimine yönelik literatür, genellikle öğretmen ve veli görüşleri aracılığıyla destek eğitim odası uygulamalarındaki zorluklara odaklanmıştır. Bu araştırma ise uygulamadaki sorunlardan ziyade, hizmetin kurumsal düzeydeki varlığına ve erişilebilirliğine odaklanmaktadır. Resmi denetim raporlarını analiz ederek, kaynaştırma öğrencisi olan okulların ne kadarında fiilen destek eğitim hizmeti sunulduğunu nicel olarak ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, hizmetin yaygınlığına dair kanıta dayalı bir envanter sunarak literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır.

3.6. Kurum Denetimleriyle İlgili Yapılan Araştırmalar

Şimşek (2016) tarafından gerçekleştirilen “Afyonkarahisar İli İlköğretim Okullarının 1930-1940 ve 2000-2010 Yıllarına Ait Teftiş Raporlarına Göre Eğitim Öğretim Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışma, 1930-1940 yıllarına ait teftiş defteri bulunan okullar arasından seçilen altı okula ait bulgulardan oluşmaktadır. Çalışmada seçilen altı okulun 1930-1940 yılları ile 2000-2010 yılları arasındaki kurum teftiş raporları karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre ders programları ve ders planlarının 1930-1940 döneminde planı zamanında yapma ve sınıfta bulundurma sorununun 2000-2010 döneminde giderildiğinin ancak planların hazır olarak elde edilmesi sebebiyle bu sorunun yerini koruduğu bilgisine ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleği ve öğretmen rolü kategorisine ilişkin 1930-1940 dönemine ait teftiş raporlarında güzel yazı yazma, okuma anlama ve anlatma sorunlarının 2000-2010 yıllarına ait dönemlerde de var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada eğitim öğretim ortamlarının düzenlenmesi temasında 1930-1940 yıllarında okulların kütüphane ve sınıf kitaplıklarının oluşturulması sorununun 2000-2010 dönemindeki teftiş raporlarında yer almadığı sonucuna varılmış ve bu sorunun zaman içerisinde çözüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada 1930-1940 dönemine ait verilerde okulların masa, sıra, bakım ve onarıma ilişkin genel donanım malzemelerinin eksikliğine ilişkin sorunların 2000-2010 yıllarında kalmadığı bilgisine ulaşılmış hatta donanım malzemelerinde fazlalıkların oluşmaya başladığı müfettiş raporlarında yer almıştır. Okulların genel temizlik ve düzen kategorisinde iki dönemin karşılaştırılmasında elde edilen verilerde benzerlikler ve farklılıklar olduğu bilgisi elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bir başka sonuç ise 1930-1940 yılları arasında eğitim müfettişlerince getirilen önerilerin 2000-2010 yılları arasında getirilen önerilerden daha somut, öznel ve uygulamaya dönük içerikler olduğu bulgusudur.

Topsakal (2024) tarafından gerçekleştirilen “Milli Eğitim Bakanlığı Denetim Rehberinin Okul Öncesi Kurumlarda Uygulanmasına İlişkin Görüşler” başlıklı araştırma, dört okul öncesi kurumda görev yapan yönetici ve öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda yürütülmüştür. Veriler Teftiş Kurulu Başkanlığının Okul Öncesi Eğitim Kurumları Rehberlik ve Denetim Rehberi eşliğinde hazırlanan kontrol çizelgesine dayalı olarak toplanmıştır. Araştırmaya göre, fiziksel engelli öğrenciler için gerekli düzenlemeleri yapan iki kurum bulunmaktadır. Bir kurumda bu düzenlemeler kısmen hazırken, bir kurumda ise hiç hazır olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada bütün okulların belirli gün ve haftalara ait törenleri yerine getirdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Can (2010) tarafından gerçekleştirilen “Kurum Teftiş Raporlarına Göre İlköğretim Okullarının Sorunları” adlı çalışma nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yoluyla yapılmıştır. Veriler maarif müfettişlerinin oluşturmuş olduğu 145 ilköğretim okuluna ait kurum teftiş raporlarından elde edilmiştir. Veriler 7 kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Bu kategoriler ise fiziki durum, eğitim öğretim durumu, büro işleri, öğrenci işleri, personel işleri, hesap ayniyet, döner sermaye ve taşınır mal işleri kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmada, eğitim müfettişlerinin eğitim öğretim durumuna daha çok dikkat ettiği, bitişik eğik yazının öğrencilere öğretilmesinde problemlerin olduğu, dilbilgisi kurallarının öğrencilere kullandırılmasında sorunlar olduğu, öğretmenlerin derse yeterince hazırlıklı girmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kapsamında, sınıf kitaplıklarının okullarda yeterince oluşturulmadığı, öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma konusunda çeşitli eksikliklerin bulunduğu, sosyal etkinlik çalışmalarının yeterince yapılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada; anlatılan dersin somutlaştırılmasında kullanılan materyallerin yetersiz olduğu, okul güvenliğinin sağlanmasında sorunların bulunduğu, öğrenci devamsızlığına ait sorunların olduğu, okul binalarının bakım ve onarım ihtiyacının bulunduğu, okulların genel temizliğinin ve ağaçlandırma çalışmalarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uğurlu ve Ertaş (2018) tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarında Kurum Denetiminin İncelenmesi” başlıklı çalışma, Sivas ili merkezinde görev yapan 37 okul müdürüyle yapılan görüşmelere dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre denetmenler kurumda denetim gerçekleştirirken en çok genel temizlik ve düzen konularını önemsemektedir. Çalışmaya göre eğitim öğretim ve değerlendirme boyutlarının incelenmesinde denetmenler; ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük ve ders planlarının hazırlanması ve uygulanması, şube öğretmenler ve zümre öğretmenler kuruluna ait denetimlerine özen göstermektedir. Ayrıca denetmenlerin öğrenci işlerine yönelik gerçekleştirdiği denetimlerde; diploma, karne, yoklama fişleri, kayıt silme ile ilgili işlemler de müfettişler tarafından incelemelerde ön planda tutulmaktadır.

Ertaş (2012) tarafından “İlköğretim Okullarında Kurum Denetiminin İncelenmesi” adlı çalışma, Sivas ilinde görev yapan 37 okul müdürüyle yapılan anket ve görüşmeler sonucunda elde edilen verilere dayanarak hazırlanmıştır. Görüşmelerle denetimlerde kurum denetim boyutlarının çoğunlukla hangi alanda yapıldığı ve bu denetimlere ilişkin okul idarecilerin önerilerinin neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma; kurumların fiziki durumu,

eğitim ğretim ve değerlendirme, ğrenci işleri, personel ve büro işleri, hesap ayniyat ve döner sermaye, demirbaş işleri olmak üzere 6 boyutta ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, ilköğretim düzeyinde gerçekleştirilen denetimlerin ağırlıklı olarak kurumların fiziki koşullarına odaklandığını göstermektedir. Bu bağlamda, fiziksel eksikliklerin sıkça denetime konu olduğu ve okul idarecilerinin söz konusu eksiklikleri milli eğitim müdürlüklerinin ilgili birimlerine iletmeleri gerektiği yönünde öneriler çalışmada yer almaktadır.

Çalışmada eğitim ğretim ve değerlendirme boyutunda en çok denetlenen kısımların ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük plan ve ders planlarının hazırlanması, uygulanması ile zümre ve şube öğretmenler kuruluna ait çalışmalar olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada bu boyutla ilgili denetim sayılarının ve sürelerinin yetersiz olduğu, bu srelerin artırılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, okulun bulunduğu evre ve sosyoekonomik koşulların denetimlerde dikkate alınması gerektiği çalışmada yer almaktadır.

Araştırmanın ğrenci işleri boyutunda yapılan denetimlerde sınıf geçme defteri, yıl sonu başarı notları ve diploma, karne, kurs belgesi gibi işler denetimde çoğunlukla incelenen alanlar olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu bölümle ilgili olarak denetimlerde evrak takibinden çok rehberlik yapılması gerektiği nerisi çalışmada yer almaktadır.

Çalışmanın personel ve büro işleri boyutunda kurumlarda tutulması gereken defter, dosya ve kayıtların kurallara uygun tutulup tutulmadığını, resmi yazışma kurallarına ne derecede uyulup uyulmadığını denetimlerde en çok incelenen alanlar olduğu sonucuna varılmıştır. Bu alanla ilgili evrak işlerinin azaltılması ve çalışan memurların hizmet içi eğitime alınmaları gerektiği nerisi araştırmada yer almaktadır.

Araştırmanın hesap ayniyet ve döner sermaye kısmında ücretli okutulan derslere ilişkin aylık çizelgelerinin kurallara uygun olarak oluşturulup oluşturulmadığını, hesap ayniyet ve döner sermaye işlemlerinin mevzuata göre yapılıp yapılmadığını bu alanda denetimlerde çoğunlukla incelenen kısımları oluşturmaktadır. Bu alanla ilgili okulların ödeneklerinin bulunması gerektiği nerisi çalışmada yer almaktadır.

Denetim raporlarını kaynak olarak kullanan önceki çalışmalar, okulların belirli sorunlarını teşhis etmede önemli bir rol oynamıştır. Bu araştırma ise, güncel denetim rehberinin yapısal çerçevesini temel alarak, ilkokulların durumunu önceden belirlenmiş ve kapsamlı temalar (Okulların Fiziki Altyapı Durumu, Okulların ğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi

Durumu, Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profilleri, Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu, Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulama Durumu, Okulların İş Sağlığı Güvenliği ve Afet Hazırlık Düzeyi) üzerinden analiz etmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada kullanılan yöntem, veri toplama süreci, analiz yöntemi, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla yapılan işlemler detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

4.1 Araştırmanın Modeli ve Süreci

Bu araştırma, ilkokul denetim raporlarında yer alan verileri derinlemesine incelemeyi amaçlayan, nitel araştırma yaklaşımı temelinde yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar, incelenen olguları kendi doğal ortamlarında ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymayı, bireylerin veya dokümanların içerdiği anlamları ve bakış açılarını ayrıntılı bir şekilde anlamlandırmayı hedeflemektedir. Nitel araştırmalar sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu çalışmada, ilkokul denetim raporlarında müfettişler tarafından tespit edilen bulguların mevcut durumlarıyla ortaya konulması, sınıflandırılması ve ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi benimsenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin sistematik analizini kapsayan bir veri toplama tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Doküman incelemesi, denetim raporlarındaki bulguların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına, bu bulguların belirli kategoriler altında toplanarak mevcut durumun net bir fotoğrafının çekilmesine ve derinlemesine incelenmesine imkan sunmaktadır.

Verilerin analizi, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara uygun olarak yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

4.2. Çalışma Grubu

Okul denetimleri nitelikli bir eğitimin sağlanabilmesi için önemli bir unsurdur. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinin 62. Maddesine göre; eğitim müfettişleri başkanlıklarınca denetimi yapılacak kurumlar, ilgili yılın 15 Ağustos tarihine kadar üç yıllık çalışma planı hazırlanarak belirlenir. Hazırlanan bu planlar eğitim müfettişleri başkanının önerisi, il millî eğitim müdürünün uygun görüşü ve valinin onayı ile uygulamaya konulur ve sonrasında denetim süreci başlar. Denetimi yapılacak kurumların seçiminde daha önceki eğitim öğretim yılında denetlenmeyen okulların olmasına özen gösterilir.

Denetim için görevlendirilen eğitim müfettişleri ve eğitim müfettiş yardımcıları denetimlerini Teftiş Kurulu Başkanlığının <https://tkb.meb.gov.tr/www/denetim-rehberleri/icerik/291> adresinde yayımlanan denetim rehberine göre yaparlar (Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2023, s.8). Bahsi geçen denetim rehberine göre denetimi yapılan kurumların eksiklikleri müfettişlerce rapor haline getirilerek Eğitim Müfettişleri Başkanlığına verilir ve geri bildirim için denetimi yapılan kuruma eksikliklerini gidermeleri için hazırlanan rapor gönderilir. Bu bağlamda, yapılan araştırmanın çalışma grubu; 2023-2024 eğitim öğretim yılında Eğitim Müfettişleri Başkanlığınca belirlenen Aksaray ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bulunan 199 (yüz doksan dokuz) ilkokuldan denetimi yapılan 28 (yirmi sekiz) ilkokuldur. Çalışma, denetim sonucundaki raporların incelenmesi şeklinde yapılmıştır. Bu süreçte herhangi bir seçkiye yer verilmeden 2023-2024 eğitim öğretim yılında denetimi yapılan tüm ilkokulların denetim raporları incelenmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın temel veri kaynağını, Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Eğitim Müfettişleri Başkanlığında görevli eğitim müfettişleri ve eğitim müfettiş yardımcıları tarafından 2023-2024 eğitim öğretim yıllarında gerçekleştirilen denetimler sonucunda hazırlanmış olan 28 adet resmi ilkokul denetim raporları oluşturmaktadır. Bu veriler Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının standart denetim formları ve denetim rehberleri esas alınarak düzenlenen raporlardan oluşmaktadır. Raporlar, Aksaray il merkez ve ilçelerinde bulunan farklı büyüklük ve özelliklere (merkezi okul, köy okulu, birleştirilmiş sınıflı okul) sahip 28 ilkokulu kapsamaktadır.

Çalışmanın yapılabilmesi için MEB Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemine başvuru yapılmış ve araştırma için gerekli izin Aksaray İl Milli Eğitim Müdürlüğünce verilmiştir. Ayrıca Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından da inceleme için etik izni alınmıştır. Çalışmada denetim raporlarında bulunan okul isimleri, bulgular kısmında kodlanarak verilmiş ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunda (2016) yer verilen hususlara dikkat edilerek veriler analiz edilmiştir.

4.4. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen nitel verilerin sistematik bir şekilde çözümlenmesi ve yorumlanması amacıyla betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, toplanan verilerin önceden belirlenen temalar doğrultusunda organize edilerek özetlenmesi, ardından betimlenmesi ve yorumlanması sürecini içerir. Bu yaklaşım, incelenen olguların derinlemesine anlaşılmasına ve bulguların okuyucuya açık ve anlaşılır bir biçimde sunulmasına olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışma sürecinde verilerin analizi, aşağıda detaylandırıldığı üzere üç temel aşamada gerçekleştirilmiştir.

4.4.1. Temaların Belirlenmesi

Bu araştırmada temalar, araştırmanın temel amacı, ilgili literatür, kurum denetimlerinde okulların değerlendirildiği alanlar ve denetim raporlarının standart yapısı (<https://tkb.meb.gov.tr/www/denetim-rehberleri/icerik/291>) dikkate alınarak önceden belirlenmiştir. İlkokulların mevcut durumlarını kapsamlı bir şekilde ortaya koymak amacıyla, bir ilkokulun eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmesi için gerekli olan temel koşulları temsil eden ana boyutlar esas alınmıştır. Bu bağlamda, incelenecek ana temalara aşağıda yer verilmiştir. Bu temalar, verilerin toplanacağı ve analiz edileceği çerçeveyi oluşturmaktadır.

- Okulların Fiziki Altyapı Durumu (sınıf sayısı, spor alanı, engelli erişimi, dersliklerin temizlik ve yeterlik durumu, teknolojik donanım)
- Okulların Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi Durumu (toplam öğrenci, kaynaştırma öğrenci sayısı, yabancı uyruklu öğrenci sayısı)
- Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profilleri (öğretmen sayısı, başarı belgesi alan öğretmen sayısı, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, aday öğretmen sayısı)

- Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu (ilgili öğretim yılı, toplam öğrenci sayısı, 20 gün ve üzeri devamsız öğrenci sayısı ve yüzdesi, sınıf tekrarı yapan öğrenci sayısı ve yüzdesi)
- Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulama Durumu (öğrenci kulübü sayısı, toplum hizmeti etkinliği, sosyal etkinlik sayısı, belirli gün ve haftalar etkinlikleri)
- Okulların İş Sağlığı Güvenliği (İSG) ve Afet Hazırlık Düzeyi (Afet acil tatbikatları, yangın önleme durumları, deprem teknik rapor durumları, İlk yardım malzemelerin varlığı ve eşya sabitleme durumu)

4.4.2. Verilerin Düzenlenmesi ve Detaylı Okunması/Kodlanması

Bu aşamada, 2023-2024 eğitim öğretim yılında denetimi yapılan 28 ilkokula ait denetim raporları önceden belirlenen temalar ve bu temalar kapsamında yer alabilecek olası başlıklar çerçevesinde satır satır incelenerek okunmuştur. Okuma sürecinde, raporlarda yer alan her bir ilgili bilgi, tespit veya yorum, ait olduğu temaya göre kodlanarak bir araya getirilmiştir. Kodlama süreci, raporlardaki benzer ifadelerin, kavramların ve olguların sistematik bir şekilde toplanmasını sağlamıştır. Örneğin denetim raporlarında geçen “okulun tertip ve düzeninin iyi olduğu” ifadesi okulların fiziki ve altyapı durumu temasında bulunan “Dersliklerin Temizlik ve Yeterlik Durumu” alt teması altında kodlanırken; “Engelli erişimi ile ilgili tedbirlerin alınmadığı” ifadesi “Engelli erişimi” alt teması altında kodlanmıştır. Kodlama sürecinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla, araştırmacı tarafından oluşturulan tematik çerçevenin ve kodların tutarlılığı, alanında doktora derecesine sahip ikinci bir uzman tarafından incelenmiştir. Uzman akademisyen, denetim raporlarının bir kısmını bağımsız olarak kodlamış ve ardından araştırmacının kodlamaları ile karşılaştırma yapılmıştır. İki kodlama arasındaki yüksek uyum, analiz sürecinin tutarlı olduğunu göstermiştir.

4.4.3. Bulguların Düzenlenmesi ve Yorumlanması

Kodlama süreci tamamlandıktan sonra, belirlenen temalar ve alt temalar altında toplanan veriler bir araya getirilerek düzenlenmiştir. Bu aşamada, her bir tema altında elde edilen bulgular, doğrudan raporlardan alınan bilgilerle detaylı bir şekilde betimlenmiştir. Betimleme sürecinde, okulların mevcut durumlarına ilişkin genel bilgiler açıkça ifade edilmiştir. Betimlenen bulgular, araştırmanın amaçları ve ilgili literatür ışığında

yorumlanmıştır. Elde edilen veriler arasında ilişkiler kurulmaya çalışılmış, okulların mevcut durumlarına ilişkin çıkarımlar yapılmıştır.

4.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmalarda bulguların inandırıcılığı, aktarılabilirliği, güvenilirliği ve doğrulanabilirliği, araştırmanın güvenilirliğini sağlayan temel ölçütlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmanın güvenilirliğini ve doğrulanabilirliğini sağlamak amacıyla, araştırmacının eğitim müfettişi kimliği ve denetim raporlarına ilişkin bilgi birikimi önemli bir avantaj sağlamıştır. Tezin varsayımlar kısmında da belirtildiği üzere, eğitim müfettişleri tarafından ilkokullarda gerçekleştirilen denetimler neticesinde tanzim edilen denetim raporlarında yer alan verilerin ve tespitlerin, doğru ve güvenilir bir şekilde yansıtıldığı kabul edilmektedir. Raporların içeriğine, yazım diline ve denetim sürecindeki detaylara hakimiyet, analiz sürecinde verilerin doğru bir şekilde yorumlanmasına ve temaların isabetli bir şekilde oluşturulmasına katkı sunmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, veri analizi bölümünde detaylandırıldığı üzere, kodlayıcılar arası güvenirlik çalışması yapılmış ve kodlamalarda yüksek oranda bir uyum sağlanmıştır.

4.5. Okulların Demografik Özellikleri

Bu bölümde, denetim raporları incelenen 28 ilkokulun yapısal ve coğrafi özelliklerine ilişkin demografik bilgiler sunulmuş ve çalışma grubunun genel profili ortaya konulmuştur. İncelenen 28 ilkokulun 17'si müstakil okul niteliğindeyken, 11'i birleştirilmiş sınıf olarak faaliyet göstermektedir. Okulların yerleşim yerlerine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. İncelenen ilkokulların 17'si (%60,71) köy yerleşim yerlerinde bulunurken, il merkezi ve ilçe merkezinde dört okul (%14,28) ve kasabada üç okul (%10,71) yer almaktadır.

Tablo 1. Okulların Bulunduğu Yerleşim Yerleri

Kurumlar	Sayısal Dağılım	Yüzdesel Dağılım
İl Merkezi	4	14,28
İlçe Merkezi	4	14,28
Kasaba	3	10,71
Köy	17	60,71
Toplam	28	100

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Kurum denetim raporlarına göre ilkokulların mevcut durumlarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmada, kurum denetim raporlarında birbirinden farklı tespit edilen durumlar 6 kategoride birleştirilmiştir. Bu kategorilere ait bilgiler aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir.

5.1. Okulların Fiziki Altyapı Durumu Analizi

Aksaray il merkezi ve ilçelerinde bulunan toplam 28 ilkokulun denetim raporlarından derlenerek oluşturulan fiziki altyapı verileri analiz edilmiş ve temel bulgular ortaya konmuştur. Bu başlık altında incelenen veriler; okulların sınıf (şube) sayıları, bahçelerindeki spor alanlarının varlığı, engelli erişim olanakları, dersliklerin genel fiziki durumu ve temel teknolojik donanım (akıllı tahta, bilgisayar, internet erişimi) kapasitelerini kapsamaktadır. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 2'de özetlenmiştir. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 2'de sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 2. Okulların Fiziki Altyapı Durumlarına İlişkin Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Sınıf Sayısı	Bahçede Spor Alanı	Engelli Erişimi	Dersliklerin Temizlik ve Yeterlik Durumu	Teknolojik Donanım
Okul-1	26	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (B blokta rampa yok)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 27, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-2	20	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 20, Bilgisayar: 4, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-3	19	Var (Minyatür futbol kalesi, voleybol sahası)	Var	Temiz ve Düzenli	Akıllı Tahta: Var, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var

Tablo 2'nin devamı

Okul Adı (Kodlu)	Sınıf Sayısı	Bahçede Spor Alanı	Engelli Erişimi	Dersliklerin Temizlik ve Yeterlik Durumu	Teknolojik Donanım
Okul-4	8	Var (Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 8, Bilgisayar: 2, İnternet: Var
Okul-5	8	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 20, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-6	5	Var (Kum havuzu, Futbol, Basketbol, Voleybol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 20, Bilgisayar: 5, İnternet: Var
Okul-7	6	Var (Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (Rampa var, WC/lavabo yetersiz)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 7, Bilgisayar: 1, İnternet: Var
Okul-8	5	Var (Futbol, Basketbol, Voleybol)	Kısmen Var (Giriş uygun, katlar değil)	Temiz ve Uygun	Akıllı Tahta: Yok (6 Eksik), Bilgisayar: 6, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-9	5	Var (Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (Standart dışı rampa)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 0, Bilgisayar: 7, İnternet: Var
Okul-10	4	Var (Futbol, Basketbol, Voleybol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 8, Bilgisayar: 4, İnternet: Var
Okul-11	4	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (Rampa var, WC yok)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4, Bilgisayar: 4, İnternet: Var
Okul-12	4	Var (Voleybol, Basketbol, Kum havuzu)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4, Bilgisayar: 8, İnternet: Var
Okul-13	4	Var (Futbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4, Bilgisayar: 8, İnternet: Var
Okul-14	4	Var (Futbol, Basketbol, Voleybol)	Kısmen Var (Rampa var, WC yok)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 5, Bilgisayar: 4, İnternet: Var
Okul-15	3 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4, Bilgisayar: 1, İnternet: Var

Tablo 2'nin devamı

Okul Adı (Kodlu)	Sınıf Sayısı	Bahçede Spor Alanı	Engelli Erişimi	Dersliklerin Temizlik ve Yeterlik Durumu	Teknolojik Donanım
Okul-16	4	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-17	4	Var (Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (Standart dışı rampa)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Var, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var
Okul-18	4	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 11, Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-19	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Yok	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 2, Bilgisayar: 3, İnternet: Var
Okul-20	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 5(2'si fazla), Bilgisayar: 2, İnternet: Var
Okul-21	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Yok	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4(2'si fazla), Bilgisayar: Yeterli Adet, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-22	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: Var, İnternet: Var
Okul-23	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: Var, İnternet: Var
Okul-24	1 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: Var, İnternet: Var
Okul-25	1 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: Var, İnternet: Var
Okul-26	1 (Birleştirilmiş Sınıf)	Yok	Var	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: Yok, İnternet: Yok
Okul-27	2 (Birleştirilmiş Sınıf)	Yok	Kısmen Var (Rampa: Uygun değil)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: 4 (2'si fazla), Bilgisayar: 5, İnternet: Var (MEB VPN)
Okul-28	1 (Birleştirilmiş Sınıf)	Var (Futbol, Voleybol, Basketbol)	Kısmen Var (Uygun değil)	Temiz ve Yeterli	Akıllı Tahta: Yok, Bilgisayar: 2, İnternet: Var

5.1.1. Sınıf (Şube) Sayıları ve Dağılımı:

- Tablo 2'deki verilere göre incelenen 28 okulda toplam 153 aktif şube (sınıf) tespit edilmiştir.
- Okul başına düşen ortalama şube sayısı 5,46 olarak hesaplanmıştır. Şube sayıları, minimum 1 (Okul-24, Okul-25, Okul-26, Okul-28) ile maksimum 26 (Okul-1) arasında bir değişkenlik göstermektedir.
- Okulların %89'u (f=25) 10'un altında şube sayısına sahip olup, bu durum genellikle denetimi yapılan ilkokulların daha küçük yerleşim birimlerindeki okullar ve birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okulların (f=11) varlığına işaret etmektedir.

5.1.2. Bahçe Spor Alanlarının Mevcudiyeti:

- Değerlendirilen okulların %92,86'sında (f=26) bahçelerinde öğrencilerin çeşitli spor aktivitelerini (futbol, voleybol, basketbol vb.) gerçekleştirebileceği alanlar bulunmaktadır.
- Bu oran, okulların büyük bir kısmının öğrencilere fiziksel gelişimlerini destekleyici açık hava olanakları sunduğunu göstermektedir. Okulların %7,14'ünde (Okul-26, Okul-27) ise bu tür bir alanın bulunmadığı raporlanmıştır.

5.1.3. Engelli Erişimi Durumu:

- Raporlarda fiziki engelli bireylerin eğitim ortamlarına tam erişimi açısından, okulların %60,71'i (f=17) yeterli olduğu tespit edilmiştir.
- Buna karşın, okulların %7,14'ünde (f=2) engelli erişimine yönelik herhangi bir düzenleme mevcut değildir.
- Engelliler için yapılan düzenlemelerin eksik veya hatalı olarak nitelendirilen okulların oranı %32,14'tür (f=9). Bu kategorideki okullarda; bina girişinde rampa bulunmasına rağmen bazı iç mekanlarda (örn. üst katlar, WC/lavabo) erişimin sağlanamaması veya mevcut rampaların standartlara (örn. eğim) uygun olmaması gibi sorunlar öne çıkmaktadır. Bu durum, engelli erişilebilirliği konusunda iyileştirme ve standardizasyon ihtiyacını ortaya koymaktadır.

5.1.4. Dersliklerin Genel Fiziki Durumu:

- İncelenen 28 okulun tamamında dersliklerin genel fiziki durumu, denetim raporlarında "Temiz ve Yeterli", "Temiz ve Uygun" veya "Temiz ve Düzenli" gibi olumlu ifadelerle betimlenmiştir. Bu bulgu, derslik ortamlarının genel itibarıyla eğitim-öğretim faaliyetleri için uygun ve bakımlı olduğunu işaret etmektedir.

5.1.5. Teknolojik Donanım Kapasiteleri:

- Akıllı Tahta: Okulların %71,42'sinde (f=20) akıllı tahta teknolojisi bulunmaktadır. Okul başına düşen akıllı tahta sayısı 2 ile 27 arasında değişmekte olup, bazı okullarda (f=4) ihtiyaç fazlası akıllı tahta olduğu rapor edilmiştir. Bununla birlikte, okulların yüzde 28,58'inde (f=8) akıllı tahta donanımı ya hiç bulunmamakta ya da eksik olduğu belirtilmektedir.
- Bilgisayar: Okulların %96,43'ünde (n=27) öğrencilerin veya öğretmenlerin kullanımına sunulmuş bilgisayar donanımı mevcuttur. Bilgisayar sayıları okul bazında 1 ile 8 arasında değişiklik göstermekte, bazı okullarda ise sayı belirtilmeksizin "Yeterli Adet" veya "Var" şeklinde ifade edilmiştir. Sadece bir okulda (Okul-26) bilgisayar bulunmadığı tespit edilmiştir.
- İnternet Erişimi: Okulların %96,43'ünde (f=27) internet erişimi sağlanmaktadır. Bilgisayar donanımı olmayan bir okulda (Okul-26) internet erişiminin de bulunmadığı gözlenmiştir.

5.2. Okulların Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimi Durum Analizi

Aksaray il merkezi ve çeşitli ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun denetim raporlarından elde edilen verilere göre analiz edilen tabloda okulların toplam öğrenci mevcutları, kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayıları, özel eğitim gereksinimli öğrenci bulundurma durumları ve yabancı uyruklu öğrenci sayılarına ilişkin temel göstergeleri yer almaktadır. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 3'te sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 3. Okulların Öğrenci Mevcudu ve Kaynaştırma Eğitimine Dair Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Toplam Öğrenci Sayısı	Kaynaştırma Öğrencisi Sayısı	Destek Eğitim Odasının Açılma Durumu	Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayısı
Okul-1	883	13	Evet	13
Okul-2	747	11	Belirtilmemiş	65
Okul-3	501	10	Evet	16
Okul-4	215	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	Belirtilmemiş
Okul-5	180	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	23
Okul-6	127	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-7	109	4	Hayır	0
Okul-8	119	1	Hayır	0
Okul-9	96	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-10	72	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-11	91	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-12	55	3	Hayır	0
Okul-13	49	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	6
Okul-14	43	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-15	41	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-16	42	1	Hayır	0
Okul-17	50	1	Hayır	0
Okul-18	48	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	22

Tablo 3'ün devamı

Okul Adı (Kodlu)	Toplam Öğrenci Sayısı	Kaynaştırma Öğrencisi Sayısı	Destek Eğitim Odasının Açılma Durumu	Yabancı Uyraklı Öğrenci Sayısı
Okul-19	29	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-20	31	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-21	23	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-22	23	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-23	20	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-24	18	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-25	17	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-26	20	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-27	17	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0
Okul-28	15	0	Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmamaktadır	0

5.2.1. Toplam Öğrenci Sayısı Dağılımı

• Tablo 3'teki verilere göre incelenen 28 okulun ($f=28$) toplam öğrenci sayısı 3681 olup, okul başına düşen ortalama öğrenci sayısı 131,46 olarak hesaplanmıştır. Okulların öğrenci mevcutları açısından önemli farklılıklar gösterdiği; minimum öğrenci sayısının 15 (Okul-28), maksimum öğrenci sayısının ise 883 (Okul-1) olduğu tespit edilmiştir. Okulların öğrenci mevcutlarına göre dağılımı incelendiğinde:

- 50 öğrenciden az mevcuda sahip okul sayısı 15,
- 50-100 öğrenci aralığında mevcuda sahip okul sayısı 5,
- 101-200 öğrenci aralığında mevcuda sahip okul sayısı 4,
- 201-300 öğrenci aralığında mevcuda sahip okul sayısı 1,

- 300'den fazla öğrenciye sahip okul sayısı ise 3 olarak belirlenmiştir. Bu dağılım, örneklemdeki okulların önemli bir kısmının daha küçük ölçekli olduğunu, ancak büyük mevcutlu okulların da bulunduğunu göstermektedir.

5.2.2. Kaynaştırma Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları

- İncelenen okulların %28,57'sinde (f=8) en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Geriye kalan %71,43'ünde (n=20) ise rapor anında kayıtlı kaynaştırma öğrencisi bulunmamaktadır.
- Kaynaştırma öğrencisi bulunan okullarda, öğrenci sayısı minimum 1 (Okul-8, Okul-16, Okul-17) ile maksimum 13 (Okul-1) arasında değişmektedir.
- Toplam 44 kaynaştırma öğrencisi tespit edilmiş olup, bu öğrencilerin bulunduğu 8 okul dikkate alındığında okul başına ortalama 5,5 kaynaştırma öğrencisi düşmektedir. Tüm örneklem (f=28) için bu ortalama 1,57'dir.

5.2.3. Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okullarda Destek Eğitim Hizmetlerinin Verilmesi Durumu

- İncelenen okulların %28,57'sinde (f=8) en az bir kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır.
- Kaynaştırma öğrencisi bulunan 8 okuldan 2 okul (Okul-1, Okul-3) destek eğitim hizmeti vermektedir.
- Denetim raporunda kaynaştırma öğrencisi bulunan ama destek eğitim odasının açılıp açılmadığı belirtilmeyen okul sayısı ise 1'dir (Okul-2).
- Kaynaştırma öğrencisi bulunan ama destek eğitim hizmetlerinin verilmediği okul sayısı ise 5'tir (Okul-7, Okul-8, Okul-12, Okul-16, Okul-17).
- Kaynaştırma öğrencisi bulunan ve destek eğitim hizmetlerinin verilip verilmediği belirtilen okul sayısı 7'dir. Bu okulların %28,57'sinde kaynaştırma öğrencilerine destek eğitim hizmetleri verildiği, %71,43'ünde ise kaynaştırma öğrencilerine destek eğitim hizmetleri verilmediği görülmüştür.

5.2.4. Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları:

- İncelenen okulların %21,43'ünde (f=6) yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır.

- Bir okulda, okulların %3.57'sinde (Okul-4) yabancı uyruklu öğrenci sayısı "Belirtilmemiş" olarak raporlanmıştır.
- Geriye kalan %75'lik kesimde (f=21) ise yabancı uyruklu öğrenci bulunmamaktadır
- Yabancı uyruklu öğrenci sayısı belirtilen okullarda bu sayı minimum 6 (Okul-13) ile maksimum 65 (Okul-2) arasında değişmektedir.
- Sayısal verisi olan 27 okul dikkate alındığında, toplam 145 yabancı uyruklu öğrenci mevcut olup, bu öğrencilerin bulunduğu 6 okul için okul başına ortalama 24.16 yabancı uyruklu öğrenci düşmektedir. Tüm okullar için (f=28) bu ortalama 5.37'dir.

5.3. Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profillerinin Analizi

Bu bölümde, Aksaray il merkezi ve çeşitli ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun (n=28) denetim raporlarından derlenen, öğretmen sayıları, başarı belgesi alan öğretmen sayıları, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ve aday öğretmen durumlarına ilişkin veriler analiz edilmiş ve temel bulgular sunulmuştur. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 4'te sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 4. Okullarda Görevli Öğretmenlerin Mesleki Profillerine İlişkin Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Öğretmen Sayısı	Ücretli Öğretmen Sayısı	Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı	Üstün Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Aday Öğretmen Var mı?
Okul-1	33	0	33	Belirtilmemiş	34	Hayır
Okul-2	27	1	27	27	37	Hayır
Okul-3	22	2	22	22	26	Hayır
Okul-4	12	0	12	10	27	Hayır
Okul-5	12	4	12	Belirtilmemiş	22	Hayır
Okul-6	5	0	5	5	25	Hayır
Okul-7	6	0	6	2	18	Hayır
Okul-8	4	1	4	1	24	Hayır
Okul-9	5	0	5	5	24	Hayır
Okul-10	4	0	4	4	18	Hayır
Okul-11	4	0	4	4	22	Hayır

Tablo 4'ün devamı

Okul Adı (Kodlu)	Öğretmen Sayısı	Ücretli Öğretmen Sayısı	Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı	Üstün Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Aday Öğretmen Var mı?
Okul-12	4	0	4	1	13	Hayır
Okul-13	5	0	5	4	12	Hayır
Okul-14	3	1	3	1	11	Hayır
Okul-15	3	0	3	0	13	Hayır
Okul-16	4	0	4	4	10	Hayır
Okul-17	4	0	4	1	12	Hayır
Okul-18	4	0	4	Belirtilmemiş	12	Hayır
Okul-19	2	0	2	0	14	Hayır
Okul-20	2	0	2	1	15	Hayır
Okul-21	0	2	0	0	11	Hayır
Okul-22	1	1	1	Belirtilmemiş	11	Hayır
Okul-23	2	0	2	Belirtilmemiş	10	Hayır
Okul-24	1	0	1	Belirtilmemiş	18	Hayır
Okul-25	1	0	1	Belirtilmemiş	17	Hayır
Okul-26	1	0	1	1	20	Hayır
Okul-27	2	0	2	2	9	Hayır
Okul-28	1	0	1	Belirtilmemiş	15	Hayır

5.3.1. Okullardaki Toplam Öğretmen Sayısı:

- Tablo 4'teki verilere göre incelenen 28 okulda görev yapan toplam öğretmen sayısı (kadrolu, ücretli dahil) 186'dır.
- Okul başına düşen ortalama öğretmen sayısı 6,64 olarak hesaplanmıştır.
- Öğretmen sayısı açısından okullar arasında belirgin bir farklılık gözlenmektedir; minimum öğretmen sayısı 1 (Okul-24, Okul-25, Okul-26, Okul-28), maksimum öğretmen sayısı ise 33 (Okul-1) olarak tespit edilmiştir.

Okulların dağılımı incelendiğinde:

- 1-5 arası öğretmene sahip okul sayısı 23 (%82,14),
- 6-10 arası öğretmene sahip okul sayısı 1 (%3,57),

- 10'dan fazla öğretmene sahip okul sayısı 4 (%14,29)'tür. Bu veriler, örneklemdaki okulların çoğunluğunun az sayıda öğretmene sahip olduğunu göstermektedir.

5.3.2. Başarı Belgesi Alan Öğretmen Sayısı:

- Raporlarda “Başarı Belgesi” veya “Üstün Başarı Belgesi” aldığı belirtilen öğretmen sayıları 28 okulda görev alan kadrolu öğretmenler üzerinden incelenmiştir.
- Toplam 28 okulda görevli kadrolu 174 sınıf öğretmeninden tamamının başarı belgesi aldığı görülmüştür.
- Toplam 28 okulda Üstün Başarı Belgesi ile ilgili bilgiye yer verilmeyen okul sayısı 8'dir. Raporlarda üstün başarı belgesi sayısı belirtilen okullarda görevli 119 sınıf öğretmeninden 95'inin üstün başarı belgesini aldığına yer verilmiştir.
- Okulların %100'ünde kadrolu öğretmenlerin başarı belgesi aldığı, raporda bilgisine yer verilen okullarda (f=23) görevli kadrolu sınıf öğretmenlerinin %79,83'ünde üstün başarı belgesi aldığı görülmüştür.

5.3.3. Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı:

- Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, okullar arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Bu oran, minimum 9 (Okul-27) ile maksimum 34 (Okul-1) arasında değişmektedir.
- 28 okulun öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalaması yaklaşık 17,85 olarak hesaplanmıştır.
- Dağılım incelendiğinde:
 - Öğretmen başına 10'dan az öğrenci düşen okul sayısı 1 (%3,57),
 - 10-15 arası (15 dahil) öğrenci düşen okul sayısı 13 (%46,45),
 - 15-20 arası (20 dahil) öğrenci düşen okul sayısı 5 (%17,85),
 - 20'den fazla öğrenci düşen okul sayısı 9 (%32,14)'dur.

Bu durum, bazı okullarda (özellikle daha az öğretmeni olan ve/veya birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda) öğretmen başına düşen öğrenci sayısının oldukça düşük olabildiğini, daha kalabalık ve merkezi okullarda ise bu oranın yükseldiğini göstermektedir.

5.3.4. Aday Öğretmen Durumu:

- İncelenen 28 okulun hiçbirinde (%100) denetim tarihi itibarıyla görev yapan aday öğretmen bulunmadığı raporlanmıştır.

5.4. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı Durumu Analizi

Bu başlık altında Aksaray il merkezi ve çeşitli ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun (f=28) denetim raporlarından elde edilen, öğrencilerin devam-devamsızlık ve sınıf tekrarı durumlarına ilişkin verileri kapsamaktadır. Veriler ağırlıklı olarak 2023-2024 eğitim-öğretim yılının denetim tarihindeki durumunu yansıtmaktadır. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 5'te sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Devamsızlık ve Sınıf Tekrarına İlişkin Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Öğretim Yılı	Toplam Öğrenci Sayısı	20 Gün ve Üzeri Devamsızlık Yapan Öğrenci Sayısı (%)	Sınıf Tekrarı Yapan Öğrenci Sayısı (%)
Okul-1	2023/2024	883	0 (%0,0)	7 (%0,92)
Okul-2	2023/2024	747	2 (%0,26)	3 (%0,40)
Okul-3	2023/2024	501	16 (%3,19)	12 (%2,39)
Okul-4	2023/2024	215	4 (%1,86)	5 (%2,19)
Okul-5	2023/2024	180	3 (%1,67)	6 (%3,33)
Okul-6	2023/2024	127	2 (%1,57)	2 (%1,85)
Okul-7	2023/2024	109	1 (%0,91)	3 (%2,56)
Okul-8	2023/2024	119	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-9	2023/2024	96	1 (%1)	3 (%1)
Okul-10	2023/2024	72	2 (%2,77)	0 (%0,0)
Okul-11	2023/2024	91	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-12	2023/2024	55	2 (%3,63)	1 (%0,0)
Okul-13	2023/2024	49	2(%4)	3(%5)
Okul-14	2023/2024	43	7 (%16,27)	1(%1,3)
Okul-15	2023/2024	41	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-16	2023/2024	42	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-17	2023/2024	50	0 (%0,0)	0 (%0,0)

Tablo 5'in devamı

Okul Adı (Kodlu)	Öğretim Yılı	Toplam Öğrenci Sayısı	20 Gün ve Üzeri Devamsızlık Yapan Öğrenci Sayısı (%)	Sınıf Tekrarı Yapan Öğrenci Sayısı (%)
Okul-18	2023/2024	48	4 (%8,33)	Belirtilmemiş
Okul-19	2023/2024	29	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-20	2023/2024	31	1 (%3,22)	1 (%2,63)
Okul-21	2023/2024	23	1 (%4,34)	0 (%0,0)
Okul-22	2023/2024	23	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-23	2023/2024	20	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-24	2023/2024	18	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-25	2023/2024	17	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-26	2023/2024	20	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-27	2023/2024	17	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Okul-28	2023/2024	15	0 (%0,0)	0 (%0,0)

5.4.1. Yirmi (20) Gün ve Üzeri Süreyle Devamsızlık Durumu:

- Tablo 5'teki verilere göre incelenen 28 okulun (f=28) toplam öğrenci sayısı 3681 olup, 20 gün ve üzerinde devamsızlık yapan öğrenci sayısı ise 48 öğrencidir.
- 28 okuldan 20 gün ve üzerinde devamsızlık yapan öğrencilerin bulunduğu okul sayısı ise 14'tür.
- Devamsızlığın gözlemlendiği okullarda, 20 gün ve üzeri devamsız öğrenci sayısı 1 ile 16 arasında değişmektedir.
- Oransal olarak 20 gün ve üzeri devamsızlık, %0,26 (Okul-2) ile %16,27 (Okul-14) arasında bir dağılım göstermektedir.

5.4.2. Sınıf Tekrarı Durumu:

- Sınıf tekrarı verisi, 2022-2023 eğitim öğretim yılındaki veriler baz alınarak hazırlanmıştır.
- 28 okuldan 15'inde sınıf tekrarı yapan öğrenci bulunmamaktadır. Bir okulun verisi ise raporda belirtilmemiştir.
- Sınıf tekrarına kalan öğrenci sayıları okullarda 1 ile 12 arasında değişiklik göstermektedir.
- Sınıf tekrarına kalan öğrenci sayısı oransal olarak %0 ile %5 arasında bir dağılım göstermektedir.

5.5. Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulama Durumu Analizi

Bu başlık altında Aksaray il merkezi ve çeşitli ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun (f=28) denetim raporlarından elde edilen, okullardaki öğrenci kulübü sayıları, toplum hizmeti etkinliklerinin varlığı, gerçekleştirilen sosyal etkinlik sayıları ve belirli gün ve hafta etkinliklerinin uygulanma durumlarına ilişkin verileri kapsamaktadır. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 6'da sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 6. Okulların Sosyal Etkinlik ve Toplum Hizmeti Uygulamalarına İlişkin Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Öğrenci Kulübü Sayısı	Toplum Hizmeti Etkinliği	Sosyal Etkinlik Sayısı	Belirli Gün ve Haftalar Etkinlikleri
Okul-1	29	Yapıldı	Belirtilmemiş	Yapıldı
Okul-2	20	Yapıldı	7	Yapıldı
Okul-3	14	Yapılmadı	Belirtilmemiş	Yapıldı
Okul-4	10	Yapıldı	4	Yapıldı
Okul-5	6	Yapılmadı	6	Yapıldı
Okul-6	5	Yapıldı	0	Yapıldı
Okul-7	6	Yapıldı	3	Yapıldı
Okul-8	4	Yapılmadı	Belirtilmemiş	Yapıldı
Okul-9	4	Yapıldı	4	Yapıldı
Okul-10	4	Yapıldı	5	Yapıldı
Okul-11	5	Yapılmadı	0	Yapıldı
Okul-12	4	Yapıldı	1	Yapıldı
Okul-13	4	Yapıldı	2	Yapıldı
Okul-14	4	Yapıldı	0	Yapıldı
Okul-15	4	Yapıldı	2	Yapıldı
Okul-16	4	Yapıldı	Belirtilmemiş	Yapıldı
Okul-17	4	Yapıldı	1	Yapıldı
Okul-18	10	Yapıldı	4	Yapıldı
Okul-19	0	Yapılmadı	0	Yapılmadı
Okul-20	2	Yapıldı	0	Yapıldı
Okul-21	4	Yapıldı	0	Yapıldı
Okul-22	0	Yapılmadı	0	Yapıldı
Okul-23	0	Yapılmadı	0	Yapıldı

Tablo 6'nın devamı

Okul Adı (Kodlu)	Öğrenci Kulübü Sayısı	Toplum Hizmeti Etkinliği	Sosyal Etkinlik Sayısı	Belirli Gün ve Haftalar Etkinlikleri
Okul-24	0	Yapılmadı	0	Yapıldı
Okul-25	2	Yapıldı	1	Yapıldı
Okul-26	2	Yapılmadı	0	Yapıldı
Okul-27	2	Yapıldı	2	Yapıldı
Okul-28	1	Yapılmadı	0	Yapıldı

5.5.1. Öğrenci Kulübü Sayıları:

- Tablo 6'daki verilere göre incelenen 28 okulda toplam 154 öğrenci kulübü faaliyet göstermektedir.
- Okul başına düşen ortalama öğrenci kulübü sayısı 5,5'tir
- Kulüp sayıları okullar arasında farklılık göstermekte olup, minimum 0 (Okul-10, Okul-22, Okul-23, Okul-24) ile maksimum 29 (Okul-1) arasında değişmektedir.
- Okulların dağılımı incelendiğinde:
 - 4 okulda (%14,28) hiç öğrenci kulübü bulunmamaktadır.
 - 20 okulda (%71,42) 1 ile 5 arasında öğrenci kulübü mevcuttur.
 - 4 okulda (%14,28) 6 ile 10 arasında öğrenci kulübü bulunmaktadır.
 - 4 okulda (%14,28) ise 10'dan fazla öğrenci kulübü faaliyet göstermektedir. Bu veriler, okulların çoğunluğunda çeşitli öğrenci kulüplerinin aktif olduğunu, ancak bazı okullarda bu alanda bir eksiklik bulunduğunu göstermektedir.

5.5.2. Toplum Hizmeti Etkinliklerinin Durumu:

- Değerlendirilen 28 okulun %64,28'inde (f=18) toplum hizmeti etkinliğinin gerçekleştirildiği raporlanmıştır ("Yapıldı").
- Okulların %35,71'inde (f=10) ise toplum hizmeti etkinliğinin yapılmadığı veya raporlarda bu konuda bir bilgiye rastlanmadığı tespit edilmiştir ("Yapılmadı").

5.5.3. Sosyal Etkinlik Sayısı (Toplum Hizmeti Hariç):

- 28 okuldan 24'ünün sosyal etkinlik sayısı verisi mevcut olup (4 okul için "Belirtilmemiş"), bu okullarda toplum hizmeti hariç toplam 42 adet farklı türde (gezi, fuar, sergi, tiyatro vb.) sosyal etkinlik gerçekleştirilmiştir.
- Verisi olan 24 okul için okul başına düşen ortalama sosyal etkinlik sayısı 1,75'tir.
- Gerçekleştirilen sosyal etkinlik sayısı minimum 0 ile maksimum 7 arasında değişmektedir.
- Dağılımı incelendiğinde (f=24):
 - 11 okulda (%42,30) toplum hizmeti dışında raporlanmış başka bir sosyal etkinlik bulunmamaktadır.
 - 11 okulda (%42,30) 1 ile 5 arasında sosyal etkinlik gerçekleştirilmiştir.
 - 2 okulda (%7,69) ise 6 ile 10 arasında sosyal etkinlik yapılmıştır. Bu bulgular, okulların yaklaşık yarısında çeşitli sosyal etkinlikler düzenlenirken, diğer yarısında bu tür faaliyetlerin ya hiç yapılmadığını ya da raporlanmadığını göstermektedir.

5.5.4. Belirli Gün ve Hafta Etkinliklerinin Yapılma Durumu:

- İncelenen okulların %96,43'ünde (f=27) belirli gün ve haftalara ilişkin etkinliklerin genel olarak "Yapıldı" şeklinde raporlandığı görülmüştür.
- Sadece bir okulda (Okul-19) belirli gün ve haftalar etkinliklerinin "Yapılmadı" olarak belirtildiği tespit edilmiştir. Bu durum, okulların büyük bir kısmının milli ve manevi değerlere ilişkin anma ve kutlama programlarını gerçekleştirdiğini göstermektedir.

5.6. Okulların İş Sağlığı ve Güvenliği ile Afet Hazırlık Düzeyinin Analizi

Bu bölümde, Aksaray il merkezi ve çeşitli ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun (f=28) denetim raporlarından derlenerek oluşturulan özet tablodaki İSG ve afet hazırlık düzeylerine ilişkin veriler analiz edilmiş ve temel bulgular ortaya konmuştur. Analiz; afet acil tatbikatları, temel yangın güvenliği, deprem teknik raporu ve ilk yardım malzemelerin varlığı ile eşya sabitleme durumlarını kapsamaktadır. Raporlardan elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur. Bu bölümü takip eden alt başlıklar, Tablo 7'de sunulan verilerin detaylı analizini içermektedir.

Tablo 7. Okulların İş Sağlığı ve Güvenliği ile Afet Hazırlık Düzeyine İlişkin Tablo

Okul Adı (Kodlu)	Yangın Söndürme Önlemi	Deprem Teknik Raporu	Afet/Acil Tatbikatının Yapılma Durumu	Acil Kaçış İçin Hazırlık Durumu	İlk Yardım Dolabı	Eşyaların Sabitlenme Durumu
Okul-1	Var	Var	Yapıldı	Kısmen Hazır (B Blok Acil Çıkış Sorunu)	Belirtilmemiş	Evet
Okul-2	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Belirtilmemiş	Hayır
Okul-3	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-4	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Hayır
Okul-5	Yok	Yok	Yapılmadı	Hazır Değil	Var	Hayır
Okul-6	Var	Var	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-7	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Yok	Evet
Okul-8	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır Değil	Var	Evet
Okul-9	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-10	Yok	Yok	Yapılmadı	Hazır	Var	Evet
Okul-11	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır	Yok	Evet
Okul-12	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-13	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-14	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-15	Yok	Yok	Yapılmadı	Hazır Değil	Var	Evet
Okul-16	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-17	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-18	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-19	Var	Yok	Yapılmadı	Hazır	Yok	Hayır
Okul-20	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Hayır
Okul-21	Var	Yok	Yapılmadı	Hazır	Var	Hayır
Okul-22	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-23	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Evet
Okul-24	Var	Yok	Yapılmadı	Hazır	Var	Hayır
Okul-25	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Hayır
Okul-26	Yok	Yok	Yapıldı	Hazır	Var	Hayır
Okul-27	Var	Yok	Yapıldı	Hazır	Yok	Evet
Okul-28	Yok	Yok	Yapılmadı	Hazır Değil	Yok	Hayır

5.6.1. Yangın Söndürme ile İlgili Önlemlerin Alınma Durumu

- Tablo 7'deki verilere göre okulların %64,28'inde (f=18) yangın söndürme ile ilgili önlemler alınmıştır. Bu önlemler raporlarda yangın tüpü/sisteminin varlığını ve işlevselliğini belirtmektedir.
- Okulların %35,71'inde (f=10) yangın söndürme ile ilgili önlemler alınmamıştır. Bu durum raporlarda yangın tüpü/sisteminin bulunmadığını veya işlevini kaybettiği şekilde belirtilmiştir.

5.6.2. Deprem Teknik Raporu

- Raporları incelenen 28 okulun %7,14'ünde (f=2) deprem teknik raporunun olduğu belirtilmiştir.
- Geriye kalan %92,85'inde (f=26) ise deprem teknik raporunun bulunmadığı belirtilmiştir.

5.6.3. Afet Acil Tatbikatlarının Gerçekleştirilme Durumu

- Afet Acil Tatbikatlarının kapsamı raporlarda deprem tatbikatları ve diğer tatbikatların gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili veriler içermektedir.
- İncelenen 28 okulun %75'inde (f=21) afet acil tatbikatlarının gerçekleştirildiği raporlanmıştır. Bu okulların bazılarında tatbikat yapılmasına rağmen raporlama veya sisteme kayıt süreçlerinde eksiklikler olduğu not edilmiştir.
- Okulların %25'inde (f=7) ise yangın tatbikatının yapılmadığı belirtilmiştir.

5.6.4. Acil Kaçış İçin Hazırlık Durumu

- Raporlarda incelenen 28 okulun %82,14'ü (f=23) acil kaçışlar için hazır bir durumda olduğu belirtilmiştir.
- Okulların %14,28'i ise (f=4) acil kaçış için hazır bir durumda olmadığı incelenen denetim raporlarında belirtilmiştir.
- Bir okulun ise kısmen hazır olmadığı raporlanmıştır.

5.6.5. İlk Yardım Dolabı

- İncelenen denetim raporlarında ilk yardım dolabının varlığı ilk yardım malzemelerinin bulunduğunu göstermektedir. Denetim raporları incelenen 28 okulun 2'sinde ilk yardım malzemelerinin bulundurulup bulundurulmadığı ile ilgili bir veri içermediği görülmüştür.
- Raporlarda verileri bulunan 26 okulun %80,76'sı (f=21) ilk yardım için gerekli malzemeleri bulundurmaktadır.
- Okulların %19,23'ü ise (f=5) kurumda ilk yardım için gerekli malzemeleri bulundurmamaktadır.

5.6.6. Eşya Sabitleme Durumu

- Deprem anında devrilebilecek kitaplık, dolap gibi ağır ve yüksek eşyaların duvara sabitlenmesi uygulaması incelenmiştir.
- Raporlarda verileri bulunan 28 okulun %64,28'i (f=18) kurumda bulunan eşyaların sabitlendiği belirtilmektedir.
- Geriye kalan okulların %35,71'i ise (f=10) kurumda bulunan eşyaların sabitlenmediği raporlarda belirtilmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde, Aksaray il merkezi ve ilçelerinde faaliyet gösteren 28 ilkokulun denetim raporlarının analizi neticesinde elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca sonuçlara dayalı olarak geliştirilen tartışma kısmı ve öneriler de bu bölümde yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Bu araştırma, Aksaray ilindeki 28 resmi ilkokulun eğitim müfettişleri tarafından hazırlanan denetim raporları betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda; okulların fiziki altyapısı, öğrenci ve öğretmen profilleri, öğrencilerin devam ve sınıf tekrarı durumları, sosyal etkinlikler ile iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve afet hazırlık düzeylerine ilişkin mevcut durumlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda incelenen ilkokul dersliklerinin temizlik ve düzeninin olumlu bir durumda olduğu, bilgisayar ve internet erişimi gibi temel teknolojik donanımların büyük ölçüde sağlandığı ve okulların çoğunun bahçelerinde spor alanlarının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte çalışma sonucunda, bedensel engelli bireylerin okula erişimi noktasında birtakım eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Bu eksiklikler bedensel engelli öğrencilerin okula erişimi için mevzuatta belirlenen standartlara uygunluğu konusunda kendisini göstermektedir. Çalışma kapsamında okulların yaklaşık üçte birinin engelli erişimi için istenilen standartlara uygun olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Akıllı tahta donanımı ise okulların yaklaşık yüzde otuzunda ya hiç bulunmamakta ya da eksik durumdadır, bazı okullarda ise ihtiyaç fazlası olduğu görülmüştür.

Çalışmada mevcut okulların yaklaşık %30'unda kaynaştırma eğitimi programı alan öğrencilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu okulların ise üçte birlik bir kesiminde, kaynaştırma öğrencilerine yönelik destek eğitim hizmetlerinin aktif olarak sunulduğu, geriye kalan okullarda ise bu tür eğitimlerin verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca okulların yüzde

yirmi birinde yabancı uyruklu öğrencilerin kayıtlı olduğu görülmüştür. Bu öğrenciler toplam öğrenci mevcudunun yaklaşık yüzde dördünü oluşturduğu tespit edilmiştir.

Okullardaki öğretmenlerin mesleki profilleri analiz edildiğinde öğretmenlerin çoğunun başarı belgesine sahip olduğu ve incelenen okulların hiçbirinde aday öğretmen bulunmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin devam durumları incelendiğinde, 20 gün ve üzeri devamsızlık yapan öğrenci oranının okulların çoğunda düşük olduğu, ancak bazı okullarda bu oranın dikkate değer seviyelere ulaştığı belirlenmiştir. Sınıf tekrarı ise mevcut verilere göre oldukça nadir rastlanan bir durumdur.

Okulların sosyal etkinlik ve toplum hizmeti uygulama durumlarına bakıldığında, öğrenci kulüplerinin çoğunlukla aktif olduğu ve belirli gün ve hafta etkinliklerinin büyük oranda gerçekleştirildiği görülmüştür. Toplum hizmeti çalışmaları da okulların yaklaşık üçte ikisinde yapılmıştır. Ancak, toplum hizmeti dışındaki diğer çeşitli sosyal etkinliklerin sayısı okulların yaklaşık yarısında yetersiz kalmıştır.

Okullar iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve afet hazırlık düzeyleri konusunda yetersiz olduğu görülmüştür. Afet acil tatbikatları okulların yaklaşık dörtte üçünde yapılmış olsa da yangın söndürme ile ilgili önlemleri almayan okulların sayısı yüzde 35 civarındadır. Benzer şekilde, deprem riskine karşı ağır eşyaların sabitlenmesi uygulaması da okulların yaklaşık üçte birinde eksiktir. Ayrıca okulların neredeyse tamamına yakınında deprem teknik raporlarının bulunmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. İlk yardım malzemelerinin bulunmadığı okul sayısı ise mevcut durumun yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. Bunlarla birlikte okulların acil kaçış için hazırlık durumu ise yüzde 80 civarında olumlu bir durum göstermektedir.

Netice itibarıyla, Aksaray ilindeki ilkokulların denetim raporları üzerinden yapılan bu analiz; okulların genel derslik koşulları, teknolojik donanım, öğretmen profilleri ve öğrencilerin okula devam durumu gibi alanlarda olumlu bir tablo çizmektedir. Analiz edilen okulların, özellikle engelli erişilebilirliği, sosyal etkinliklerin çeşitliliği ve yaygınlığı ile kapsamlı İş Sağlığı ve Güvenliği ve afet hazırlık önlemlerinin alınması konularında eksiklikler olduğu görülmüştür.

6.2.Tartışma

Araştırmada incelenen ilkokulların fiziki altyapı açısından genel olarak dersliklerin temizlik ve düzeni konusunda olumlu bir durumda olduğu, bilgisayar ve internet erişimi gibi temel teknolojik donanımların büyük ölçüde sağlandığı ve okulların çoğunun bahçelerinde spor alanlarının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Can (2010), çalışmasında okulların genel temizliğinin yetersiz olduğu sonucuna varırken bu çalışma da ise mevcut durumun tam tersi yönde olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Göksoy (2017) ise çalışmasında okulların temizliğinin yeterli olduğu görüşüne varmıştır. Şimşek (2016) çalışmasında 2000-2010 yılları arasında incelemiş olduğu kurum teftiş raporlarında genel donanım malzemelerin eksikliğine yönelik sorunların kalmadığı bilgisine ulaşmış hatta bazı okullarda donanım fazlalıklarının oluşmaya başladığını müfettiş raporlarına dayanarak tespit etmiştir. Akbaba ve Turhan (2016) araştırmasında öğrenci lavabolarının okulların mevcut altyapı kapasitesindeki gereksinimleri karşılayacak düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mevcut araştırmalarda okulların fiziki altyapı koşulları konusunda farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların kaynağı okulların bulunduğu yerleşim yeri ve yapılan çalışmaların daha önceki yıllarda yapılmış olmasından kaynaklı olabilmesi muhtemeldir. Eğitime ayrılan kaynakların yıllar içerisinde giderek artması ve ödeneklerin doğrudan okulların hesaplarına aktarılmaya başlanması eğitim kurumlarını zaman içerisinde daha donanımlı hale getirdiği düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre okulların yaklaşık üçte biri bedensel engelli bireylerin eğitime erişimi için gerekli önlemleri almadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde Akbaba ve Turan (2016) çalışmasında okulların yapıları tasarlanırken engelli bireylerin ihtiyaçlarının da mutlaka göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamış, kurumların bu noktada aldığı tedbirlerin ise sınırlı olduğu sonucuna varmıştır. Ulusoy (2006) tarafından yapılan çalışmaya göre mevcut okullarda engelli öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için fiziksel düzenlemelerin yapılması gerektiği bilgisine ulaşmıştır. Ayrıca araştırmacılar yeni yapılacak okul binaları tasarlanırken fiziksel engeli bulunan bireylerin de dikkate alınması gerektiği bulgusuna ulaşmıştır. Çelik (2019) ise çalışmasında 2010 yılından sonra yapılan binalarda engelli bireyler için oluşturulan tuvaletlerin varlığı, engelli rampası ve fiziksel engelli bireyler için yapılan asansörün varlığını daha önceki yıllarda yapılan okullara göre daha uygun olduğu bilgisine ulaşmıştır.

Araştırmada elde edilen verilere göre kaynaştırma öğrencisi bulunan okulların yaklaşık yüzde 30'unda bu öğrencilere yönelik destek eğitim hizmeti sunulurken; okulların yaklaşık yüzde 70'inde ise kaynaştırma öğrencilerine yönelik destek eğitim hizmeti sunulmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim kurumlarında kaynaştırma öğrencileri için sunulan destek eğitim odası hizmetlerinin yetersiz olduğu sonucu literatürdeki bulgularla örtüşmektedir. Yılmaz (2021) çalışmasında destek eğitim hizmetlerinin okulların büyük bir çoğunluğunda bulunmadığını vurgulamıştır. Ayrıca araştırmasında, bünyesinde destek eğitim odası bulunan kurumlarda bu odaların ders materyalleri açısından yeterli donanımına sahip olduğunu belirtmiştir. Yıldız ve Atamtürk (2024) yaptıkları çalışmada ise okulların yaklaşık olarak yarısında destek eğitim odası hizmeti verilmediğini belirtmiştir. Güven (2021) çalışmasında okullarda var olan destek eğitim odalarının fiziksel donanımının yetersiz olduğu sonucuna yer vermiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre okulların yaklaşık yüzde 22'sinde yabancı uyruklu öğrenci bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu okullarda bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayısı ise okulların bulunduğu yerleşim yerinin sosyoekonomik durumuna göre sayısal bir dağılım göstermektedir. Uyar (2007), yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine giderek daha fazla dahil olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmasında, yabancı uyruklu öğrencilerin sayılarının arttığı ve eğitimde kültürler arası iletişim ile etkileşimin kaçınılmaz hale geldiği sonucuna ulaşmıştır. Güngör ve Şenel (2018) ise ilkokul çağındaki yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının arttığını belirtmişlerdir.

Çalışmada okulların sosyal ve kültürel faaliyetlerine bakıldığında, öğrenci kulüplerinin çoğunlukla aktif olduğu, belirli gün ve hafta etkinliklerinin büyük oranda gerçekleştirildiği görülmüştür. Toplum hizmeti çalışmaları da okulların yaklaşık üçte ikisinde yapılmıştır. Bu bulgular, okulların öğrencilerin sosyal gelişimlerine ve milli bilincin oluşumuna katkı sağlayan temel etkinlikleri yerine getirme konusunda istekli olduğunu göstermektedir. Ancak, araştırmamızda toplum hizmeti dışındaki diğer sosyal etkinliklerin düzenlenme sıklığının okulların yaklaşık yarısında yetersiz kalması, öğrencilere sunulan sosyal ve kültürel deneyimlerin çeşitliliği ve zenginliği açısından bir sınırlılığa işaret etmektedir. Bu durum, okulların sosyal ve kültürel faaliyetlere yeterince zaman ve kaynak ayıramadığına işaret etmektedir. Uğurlu ve Ertaş (2018) çalışmasında, sosyal ve kültürel faaliyetlerin okulun genel işleyişinde önemli bir yer tuttuğunu ve bu faaliyetlerin okullarda arttırılması gerektiğini belirtmiştir. Döş ve Kış (2013) araştırmasında, sosyal etkinlik çalışmalarının çocukların sosyalleşmelerine, kendilerini ifade etmelerine, kendilerini daha iyi

tanıyabilmelerine ve sorumluluk sahibi olmalarına yardımcı olduğunu; bu nedenle bu etkinliklerin okul programlarında daha fazla yer almasının önemine dikkat çekmişlerdir. Okul yönetiminin bu etkinler için araç gereçleri temin etmesi ve planlama yapmasının da önemine vurgu yapmışlardır.

Çalışmada, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve afet hazırlık düzeyleri konusunda eksikliklerin olduğu sonucuna varılmıştır. Afet acil tatbikatlarının okulların yaklaşık dörtte birinde yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okulların yaklaşık üçte birinde ise yangın için alınan tedbirlerin eksik olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Benzer şekilde, deprem riskine karşı ağır eşyaların sabitlenmesi uygulaması da okulların üçte birinde görülen bir eksikliktir. Ayrıca okulların önemli bir kısmında deprem teknik raporunun bulunmaması da dikkat çekmektedir. Bu bulgular, okulların olası acil durumlara karşı hazırlık seviyelerinin yetersiz olduğunu ve öğrencilerin güvenliğini riske atabilecek durumların mevcut olduğunu göstermektedir. Çelik (2024), okul yöneticilerinin görüşlerine dayanarak yaptığı araştırmasında okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında önemli eksiklikler olduğunu, özellikle risk değerlendirmesi, acil durum planları, fiziki ortam güvenliği ve iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri konularında yetersizlikler bulunduğunu söyleyerek benzer bir bulgu ortaya koymuştur. Kök Sevdalı (2019) tarafından yapılan çalışma okulların iş sağlığı ve güvenliği konusunda bazı eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Araştırmasında, okulların büyük bir kısmında yangın algılama ve uyarı sisteminin bulunmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmada okulların merdivenlerinde güvenlik ağı bulunmadığı ve elektrik prizlerine çocuk koruma kilitlerinin takılmadığı bilgisi yer almaktadır.

Araştırmamızda, okullardaki öğretmenlerin çok büyük bir bölümünün başarı belgesine sahip olduğu ve incelenen okulların hiçbirinde aday öğretmen bulunmadığı saptanmıştır. Bu, mevcut öğretmen kadrosunun deneyimli ve mesleki açıdan takdir görmüş bireylerden oluştuğu şeklinde olumlu bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Çalışmada öğrencilerin devam durumları incelendiğinde 20 gün ve üzeri devamsızlık yapan öğrenci oranının okulların çoğunda yüzde bir düzeyinde olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte bazı okullarda bu durum yüzde beşlere kadar da çıkmaktadır. Sınıf tekrarının ise mevcut verilere göre oldukça nadir rastlanan bir durum olduğu görülmüştür. Bu durum mevcut Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde İlkokullarda öğrenciye sınıf tekrarı yaptırılmaması esastır hükmü ile açıklanabilir. Can ve Yıldırım (2013) çalışmasında ise devam-devamsızlık ve sınıf geçme

durumlarının denetim raporlarında yer aldığı ve bu konularda bazı okullarda iyileştirmeye açık alanlar olduğunu belirtmiştir. Balantekil ve Kartal (2016) araştırmasında öğrencilerin okula devamsızlıklarının başlıca nedenleri arasında akademik yetersizlikler ve arkadaş çevresinin olumsuz yönlendirmeleri olduğunu belirtmektedir. Yine bu çalışmada, öğrencilerin düzenli okula devam etmelerini sağlamak amacıyla en çok başvuru alan yöntemlerin başında devamsızlıkla ilgili bilgilendirme mektuplarının gönderilmesi ve velilere yönelik ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi yer almaktadır. Araştırmacılar görüşmelerden elde edilen bulgularda, öğrencilerin okula yeniden kazandırılmasında ev ziyaretlerinin en etkili müdahale yöntemi olarak öne çıktığını söylemektedir.

Sonuç olarak, Aksaray ilindeki ilkokulların kurumsal denetim raporları incelenerek elde edilen bulgular, ilgili literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında benzer bulgulara ulaşıldığı tespit edilmiştir. Engelli erişimi, afet hazırlığı ve iş sağlığı güvenliği gibi konularda tespit edilen ve literatürle de desteklenen eksiklikler, bu alanların eğitim kurumlarında bir iyileştirme ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, okulların genel fiziki temizliği, teknolojik donanımları ve öğrencilerin devamlılığı gibi hususlarda gözlemlenen olumlu tablo, eğitim kurumlarında belirli standartların yakalandığını göstermektedir.

Bu araştırma, denetim raporlarının okulların mevcut durumunu ortaya koymada önemli bir veri kaynağı olduğunu göstermiştir. Denetim süreçlerinin, sadece eksiklikleri tespit etmenin ötesinde, okullara rehberlik eden, çözüm önerileri sunan ve iyi uygulamaların yaygınlaşmasını sağlayan bir işleve sahip olması hedeflenmelidir. Denetimlerde tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için okul yönetimlerine yeterli süre ve destek verilmeli, iyileştirme süreçleri düzenli olarak takip edilmelidir.

6.3. Öneriler

Okullar fiziki şartlarını, engelli öğrenci, öğretmen ve personelin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemeler yapmalıdırlar.

Okul yönetimleri tarafından İSG uzmanlarıyla iş birliği içinde kapsamlı risk analizleri yapılmalı, eksik olan tüm güvenlik ekipmanları (yangın söndürücüler, acil çıkış levhaları, ilk yardım çantaları vb.) standartlara uygun şekilde tamamlanmalı ve düzenli kontrolleri sağlanmalıdır. Ayrıca, tüm okul personeline ve öğrencilere yönelik uygulamalı İSG ve afet

bilinci eğitimleri periyodik olarak verilmeli, tatbikatlar gerçeğe uygun senaryolarla gerçekleştirilmelidir.

Okulların deprem için dayanıklı bir mekan haline getirilmesi için mevcut durumlarının ne durumda olduğu ile ilgili deprem teknik rapor analizlerinin yaptırılması gereklidir. Okulların olası felaketlere her an hazır bulundurulması paydaşlarının güvenliği için yüksek derecede önem arz etmektedir.

Öğrencilerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini çok yönlü desteklemek amacıyla, okul yönetimleri ve öğretmenler, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine hitap edecek daha çeşitli (tiyatro, sanat atölyeleri, spor turnuvaları vb.) etkinlikler planlamalı ve uygulamalıdır. Bu etkinliklerin planlanmasında öğrencilerin de aktif rol alması teşvik edilmeli, yerel kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılarak etkinliklerin kapsamı ve niteliği artırılmalıdır.

Öğrenci devamsızlığı bakımından risk altındaki öğrencilerin takibi okul yönetimce ve rehberlik servisinde belirli periyotlarla izlenmelidir. Ayrıca risk altındaki öğrencilerin velileriyle iş birliği güçlendirilerek devamsızlığın önlenmesine yönelik ortak stratejiler belirlenmelidir.

Yapılan araştırma sonucunda, okulların fiziki yapılarının yeterli olduğu, teknolojik donanımlar açısından donanımlı bir seviyeye ulaştığı ve eğitim kurumlarının genel kapasitelerinin güçlü olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin önemli bir kısmının başarı ve üstün başarı belgelerine sahip oldukları ve mesleki anlamda deneyimli oldukları ortaya konmuştur. Hem eğitim ortamının hem de öğretmenlerin nitelikli oluşuna rağmen, ülkemizin uluslararası eğitim alanındaki konumunun arzu edilen seviyede olmaması, bu durumun nedenlerinin daha derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir. Araştırmacılar bu konu hakkında ilgili literatür doğrultusunda daha derinlemesine çalışmalar yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. & Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 49-67. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13705/165929#article_cite
- Ağaoğlu, E. (2001). İlköğretim müfettişlerinin branşlaşması. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 282, 17-20.
- Akbaba, A. & Turan, M. (2016). İlköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *KTÜ Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 341-357. https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_e9f19.pdf
- Akçay, D., & Yıldırımlar, A. (2018). Çocukların okul ortamında kaza geçirme ve güvenlik tedbirlerine yönelik ebeveyn davranışlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 48-55. https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46786/586676#article_cite
- Akkuzu, H. (2008). *Mobil iletişim sektöründe kurumsal kuram açısından değişim: Türk GSM sektörü örneği*. (Tez No. 251705) [Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aktan, C. C. & Vural, T. (2006). Kurallar ve kurumların sosyolojik temelleri üzerine bir inceleme: terminoloji ve tipoloji. C.C Aktan (Ed.), *Kurallar, Kurumlar ve Düzen Kurumların Sosyolojik Temelleri-içinde* (s. 1-15), SPK Yayını.
- Akyüz, Y. (1989). *Türk eğitim tarihi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakülte Yayınları.
- Aküzüm, C., Yavaş, T., Tan, Ç., & Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 167-192. <https://doi.org/10.12780/uusbd.03923>
- Aydın, İ. (2013). *Öğretimde denetim: durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Pegem Akademi.
- Aydın, İ. (2022). *Öğretimde denetim*. Pegem Akademi.

- Aydın, M. (2014). *Çağdaş eğitim denetimi*. Gazi Kitabevi.
- Aydın, M. (2018). *Eğitim yönetimi*. Gazi Kitabevi.
- Aytekin, H. (1991). *İttihat ve Terakki dönemi eğitim yönetimi*. Gazi Üniversitesi.
- Balantekin, Y., & Kartal, H. (2016). Öğrencilerin okula devamından sorumlu paydaşların görüşlerine göre okul devamsızlığının nedenleri ve buna yönelik çözüm önerileri. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 1(39), 16-36. <https://doi.org/10.21764/efd.95357>
- Nohutçu, A., & Balcı, A. (2013). Giriş: Kamu yönetiminin yeni perspektif ve dinamizmi: Kamunun yönetilmesinden kamunun yönetmesi anlayışına doğru. A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk, & B. Coşkun (Ed.), *Kamu yönetiminde çağdaş yaklaşımlar: Sorunlar, tartışmalar, çözüm önerileri, modeller, dünya ve Türkiye yansımaları* içinde (3. bs., s. 9-15). Seçkin Yayıncılık.
- Barış, A.E., & Eranıl, A. K. (2022). *Eğitimde denetim*. Anı Yayıncılık.
- Başar, H. (1993) *Eğitim denetçisi, rolleri, yeterlilikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. Pegem Yayınları.
- Başaran, A. (2004). *Türk milli eğitim teftiş sisteminde yeniden yapılanmaya gidilirken milli eğitim bakanlığında yeni bir teftiş anlayışı, yapı ve işleyişi*. Tem-Sen Yayınları
- Başaran, İ. E. (1989). *Yönetim*. Gül Yayınevi.
- Başaran, İ.E. (1996). *Eğitim yönetimi*. Ankara Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi nitelikli okul*. Yargı Yayınevi.
- Batu, S., & Kırcaali-İftar, G. (2011). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık.
- Baykoç, N. (2011). *Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri*. Eğiten Kitap.
- Bingöl, D. (2019). *İnsan kaynakları yönetimi*. Beta Basım.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem Yayıncılık.
- Can, A. (2010). *Kurum teftiş raporlarına göre ilköğretim okullarının sorunları (Aksaray ili örneği)* (Tez No. 278644) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Cengiz, C. (1992). *Milli Eğitim Bakanlığı bakanlık müfettişlerinin yetiştirilmesi ve teftişin geliştirilmesi*. Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018). *T.C. Resmî Gazete*, (30474).<https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1&MevzuatTur=19&MevzuatTertip=5>
- Çelik, E. (2024). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliğinin uygulanması ve yeterliliği hakkında yönetici görüşleri* (Tez No.850407) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, E. (2024). *Ortaokul binalarının fiziksel engelliler için uygunluğuna ilişkin yönetici görüşleri* (Tez No.550934) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi].
- Dağlı, A. (2001). İlköğretim öğretmenlerinin algılarına göre ilkokul denetmenlerin liderlik davranışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 26(26), 211-219. <https://dergi.park.org.tr/tr/download/article-file/108496>
- Dolgun, U. (2007). *Meslek yüksek okulları ve yüksekokullar için stratejik insan kaynakları yönetimi*. Ekin Yayınevi.
- Eğnli, A.T. & Çakır, A.Y. (2011). Toplum kültürünün kurum kültürüne yansımaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 37-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117260>
- Eren, E. (1998). *Yönetim ve organizasyon*. Beta Basım Yayım.
- Erdoğan, İ. (2020). *Eğitim sosyolojisi*. Siyasal Kitabevi.
- Ergün, M. (2019). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi.
- Eroğlu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki sosyal kulüp çalışmalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri; Elmadağ ilçesi örneği* (Tez No. 234374) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ertaş, B. (2012). *İlköğretim okullarında kurum denetiminin incelenmesi* (Tez No. 358766) [Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Yelken Yayınları.

- Giallo, R.& Little, E. (2003) Classroom behavior problems: The relationship between preparedness, classroom experiences and self-efficacy in graduate and student teachers. *Australian Journal Educational and Developmental Psychology*, 3(1), 21-24.
- Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 73-78. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88205>
- Gökçyer, N., & Zincirli, M. (2011). Kulüp çalışmalarının gerçekleşme düzeylerine ilişkin danışman öğretmen ve kulüp temsilcisi öğrencilerin algıları. *Education Sciences*, 6(2), 1836-1851. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185597>
- Göksoy, S. (2017). Okulların altyapı yeterliliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 9-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/349032>
- Gülbaz, L. (2016). *İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşleri* (Tez No.445809) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güler, N. & Gelbal, S. (2010). Açık uçlu matematik sorularının güvenilirliğinin klasik test kuramı ve genellenebilirlik kuramına göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 991-1019. <https://doi.org/10.21031/epod.63041>
- Gültekin, M. (2007). İlköğretim öğretmenlerinin ilköğretimde kutlanan belirli gün ve haftaların gerekliliği ve işe vurukluğu konusundaki görüşleri: Eskişehir ili örneği. *Milli Eğitim*, 36(174),72-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2151624>
- Güngör, F., & Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim – öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173. <https://doi.org/10.18039/ajesi.454575>
- Güven, D. (2021). Zihin yetersizliği olan öğrencilerin devam ettiği destek eğitim odası hizmetine yönelik bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(4), 895-919. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.731858>

- Harris, T. E., & Nelson, M. D. (2008). *Applied organizational communication: Theory and practice in a global environment*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Hoşgörür, V. (2021). Eğitimin sosyal ve kültürel temelleri. Ö. Demirel, Z. Kaya, & K. Kıroğlu (Ed.), *Eğitime giriş* (19. bs., s. 91-118). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052413128>
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). *T.C. Resmî Gazete*, 25326. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5018&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Karataş, F. R., & Öztay, E. S. (2023). Öğretmen ve öğrencilerin eTwinning proje uygulamalarına ilişkin görüşleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (14), 105-120. <https://doi.org/10.21733/ibad.1190441>
- Kaya, K. (1984). *İnsan yetiştirme düzenimiz*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi Tesisleri Basımı.
- Kayıkçı K. (2005). *Milli Eğitim Bakanlığı denetmenlerinin denetim alt sisteminin yapısal sorunlarına ilişkin algıları ve iş doyumu düzeyleri*. Tem-Sen Yayınları.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016). *T.C. Resmî Gazete*, 29677. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Koçel, T. (2007). *İşletme yöneticiliği*. Arıkan Yayınları.
- Kodaman, B. (1980). *Abdülhamit devri eğitim sistemi*. Yüksel Matbaası.
- Kök Sevdalı, N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar* (Tez No.597282) [Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi] Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Lee, J. (1998). *İmproving student learning*. Kalder Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1999). *Tebliğler Dergisi*, 2505. https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1999/2505-ekim_1999.pdf
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). *T.C. Resmî Gazete*, 14574. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği (2022). *T.C. Resmî Gazete*, 31765. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39399&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliğine (2014). *T.C. Resmî Gazete*, 29116. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Okul Servis Araçları Yönetmeliği (2017). *T.C. Resmî Gazete*, 30221. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24022&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Ozan Boydak, M., & Özdemir, T. Y. (2010). Denetimin öğretmen üzerinde oluşturduğu psikolojik baskı. 2. *Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresinde sunulan sözlü bildiri*, Kütahya, Türkiye.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(156),32-44. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/101897>
- Özdayı, N., & Özcan, S. (2005). Teftiş sürecindeki geribildirimlere göre teftişin öğrenen örgüt kültürüne katkılarının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 30(136). 39-51. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/46772/teftis-surecindeki-geribildirimlere-gore-teftisin-ogrenen-orgut-kulturune-katkilarinin-ogretmen-gorusleriyle-degerlendirilmesi>
- Özdemir, F. (2023). *Çevre temelli STEM eğitiminin üstün yetenekli öğrencilerin çevresel vatandaşlık, çevreye yönelik tutum ve çevresel vatandaşlık bilgi düzeylerine etkisi* (Tez No. 826289) [Doktora tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdoğru, M. (2022). İlkokullarda Yetiştirme Programı'nın (İYEP) Değerlendirilmesi. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 53-63. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1725934>
- Öğüt, A., Akgemci, T., & Demirsel, M. (2004). Stratejik insan kaynakları yönetimi bağlamında örgütlerde işgören motivasyonu süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (12), 277-290. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1722223>
- Sağlamer, E. (1985). *Eğitimde teftiş ve teknikleri*. Milli Eğitim Bakanlığı.

- Senemoğlu, N. (2023) *Gelişim öğrenme ve öğretim; kuramdan uygulamaya*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Sullivan, S. S., & Glanz, J. G. (2013). *Supervision that improves teaching and learning: strategies and techniques*. Corwin Press.
- Şimşek, M. (2016). *Afyonkarahisar ili ilköğretim okullarının 1930-1940 ve 2000-2010 yıllarına ait teftiş raporlarına göre eğitim öğretim sorunları ve çözüm önerileri* (Tez No. 431285) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şişman, M. (2018). *Öğretim liderliği*. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2020). *Eğitimde mükemmellik arayışı: Etkili okullar*. Pegem Akademi.
- Taşınır Mal Yönetmeliği (2024). *T.C. Resmî Gazete*, 32688. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=9014&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>
- Taymaz, H. (1982). *Teftiş: Kavramlar- ilkeler- yöntemler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Taymaz, H. (2015). *Eğitim sisteminde teftiş*. Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu. (2020). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr>
- Teftiş Kurulu Başkanlığı (2022, 21 Ekim). *Türk eğitim sisteminde teftişin tarihsel gelişimi*. <https://tkb.meb.gov.tr/www/turk-egitim-sisteminde-teftisin-tarihsel-gelismi/icerik/9>
- Teftiş Kurulu Başkanlığı (2023,). *Denetim rehberleri ve denetim esasları*. https://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_01/01225115_genelesaslar.pdf
- Teftiş Kurulu Başkanlığı (2024, 26 Ağustos) *İlkokullar rehberlik ve denetim rehberi*. <https://tkb.meb.gov.tr/www/denetim-rehberleri/icerik/291>
- Tezcan, M. (2024). *Eğitim sosyolojisi*. Pegem Akademi.
- Toprakçı, E. (2001). Güç merkezleri açısından okulun örgütsel farklılıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 26(26), 277-287. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108501>

- Topsakal, Y. (2024). *Milli Eğitim Bakanlığı denetim rehberinin okul öncesi kurumlarda uygulanmasına ilişkin görüşler* (Tez No. 892030) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tortop, N. (1990). *Yönetim biliminin temel ilkeleri*. Todaie.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *T.C. Resmî Gazete*, 17863. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Uğurlu, C. T., & Ertaş, B. (2018). İlköğretim okullarında kurum denetiminin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(1), 347-366. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413782>
- Ulusoy, A. (2006). *Kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim yapılarında engellilerin kullanımına yönelik mimari düzenlemeler* (Tez No.202475) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Tez No.207106) [Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Vahapoğlu, M.H. (1990). *Osmanlıdan günümüze azınlık ve yabancı okullar*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Van Riel, Cees B.M. & Fombrun, Charles J. (2007). *Essentials of corporate communication* New York: Routledge.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Alkım Yayıncılık.
- Yalçınkaya, M. (1992). Denetimde iletişim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(1), 211-219. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000622
- Yam, F. C. (2020). İlkokul öğrencilerinin rehber öğretmene (psikolojik danışman) ilişkin algılarının metaforik olarak incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 684-700. <https://doi.org/10.17679/inuefd.635673>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Sosyal bilimler için bir rehber*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, H., & Atamtürk, N. (2024). İlkokullarda uygulanan destek eğitim odası hizmetine ilişkin öğretmen görüşleri. *Educational Academic Research* (52), 123-143. <https://doi.org/10.33418/education.1421792>

Yılmaz, G., & Yılmaz, S. (2022). Sınıf öğretmenleri ve velilerin destek eğitim odası uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1175-1197. <https://doi.org/10.24315/tred.905973>

Yurdakul, E. (2023). *Ankara ilinde bulunan özel eğitim uygulama okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının incelenmesi* (Tez No.785331) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Onayı

Aksaray Üniversitesi- Aksaray Üniversitesi Rektörlüğüne
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Tarih: 18/02/2025 16:47

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-34183927-020-00001049121
Konu : 2025-102 Protokol Numaralı Başvurunuz
Hk

18.02.2025

Sayın Seyfettin ÖZAN

"Kurum Denetimlerine Göre İlkokulların Sorunları (Aksaray İli Örneği)" başlıklı ve 2025-102 protokol numaralı başvurunuz kurulumuz tarafından incelenmiş ve başvurunuz hakkında "UYGUNDUR" kararı verilmiştir.

Prof. Dr. Eyup AKIN
Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BB048494-D498-4F4B-928D-F9A8BEB151C6

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-ebys>

Adres: Aksaray Üniversitesi

Telefon No: 03822883078 Faks No: 03822883007

e-Posta: Internet.Aдрес: https://www.aksaray.edu.tr/

KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Tuğba YİĞİT(ETİK K.)

Memur

Telefon No: 03822883078

Ek-2: MEB Araştırma Uygulama İzni

AKSARAY İl Milli Eğitim Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.020085

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 221014

T.C. Kimlik No: [REDACTED]

Adı Soyadı: SEYFETTİN ÖZAN

Araştırmanın Adı: Kurum Denetimlerine Göre İlkokulların Sorunları (Aksaray İli Örneği)

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Eğitim Müfettişi

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: AKSARAY İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak Birim: İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak İl: AKSARAY

Veri Toplama Aracının Başlığı: Doküman Tarama

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 28.02.2025

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 28.02.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni AKSARAY İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için <https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula> bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı: Seyfettin ÖZAN		EVET
Kapak		
1	Tez başlığı, tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapakta ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, abstract, giriş, sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

İmza

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR